

ВІСНИК 10/97

НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Виготовлено
в Україні.
Захист банкнот —
на рівні кращих
світових зразків

"Вісник НБУ" - солідне видання для солідних, авторитетних людей.

"Вісник Національного Банку України"-журнал для банківських працівників, бухгалтерів, аудиторів, бізнесменів, фінансових та податкових інспекторів, економістів, управлінців, правознавців, спеціалістів у галузі статистики.

Реклама у "Віснику НБУ" та додатку до нього "Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності" — це найкоротша дорога до найвпливовіших людей, що мають найширші можливості.

Із питань розміщення реклами звертатися до редакції:
252007, Київ - 7, вул. Інститутська, 9.

Тел:(044) 293-21-33 Факс:(044) 462-53-47

Редакційна колегія:

ВЕСЕЛОВСЬКИЙ О.О.
(голова)

ВОРОНОВА Л.В.

ГЕТЬМАН В.П.

ГРЕБЕНІК Н.І.

КАНДИБКА О.М.

КИРЕЄВ О.І.

КРАВЕЦЬ В.М.

КРОТЮК В.Л.

МАТВІЄНКО В.П.

ПАТРИКАЦЬ Л.М.

(зав.редакцією — головний редактор)

РАЄВСЬКИЙ К.Є.

СТЕПАНЕНКО А.І.

ЧЕРНИК І.П.

ШАРОВ О.М.

Номер підготовлено
редакцією періодичних видань НБУ

Головний редактор

ПАТРИКАЦЬ Л.М.

Заступник головного редактора

КРОХМАЛЮК Д.І.

Відділ монетарної політики

Редактор відділу ПАПУША А.В.

Відділ бухгалтерського обліку,

розрахунків та інформаційно-програмного
забезпечення

Редактор відділу КОМПАНІЄЦЬ С.О.

Відділ валютного регулювання
та міжнародних банківських зв'язків

Відділ економіки, законодавчого
забезпечення, банківського нагляду
та комерційних банків

Відділ реклами і розповсюдження

Редактор відділу В'ЮНСОВСЬКИЙ М.І.

Літературний редактор

КУХАРЧУК М.В.

Коректор

СІЛЬВЕРСТОВА А.І.

Комп'ютерний набір

ЛИТВИНОВА Н.В., СОЛДАТЕНКО Г.В.

Фотокореспондент

НЕГРЕБЕЦЬКИЙ В.С.

Адреса редакції:

252007, Київ-7, вул. Інститутська, 9

тел./факс: (044) 462-53-47

тел.: (044) 291-01-89

Реєстраційне свідоцтво КВ №691

Передплатний індекс 74132

Дизайн, кольороподіл і друк

Поліграфічного центру АТ

"Видавництво "Бліц-Інформ"

тел.: (044) 441-21-96

(044) 441-89-19

Художній редактор

КОЗИЦЬКА С.Г.

Комп'ютерна верстка

СЕРЬОДКІН В.К.

Технічний редактор

ВОРОБЕЙ Р.М.

Умови друку: арк. 8,0

Підписано до друку 29.09.1997

При передруку матеріалів, опублікованих
у журналі, посилання на "Вісник Національного
банку України" обов'язкове.

Редакція може публікувати матеріали
в порядку обговорення, не поділяючи думку автора.

Відповідальність за точність викладених фактів
несе автор.

Редакція не несе відповідальності
за зміст рекламних матеріалів.

© Вісник Національного банку України, 1997

ВІСНИК

НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Щомісячний журнал Національного банку України

Видається з березня 1995 року

№10

жовтень

1997

ЗМІСТ

ГРОШОВА РЕФОРМА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

- 3** Про введення в обіг
банкнот гривні
нового зразка

ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС

- 6** Н.Іванік,
Т.Гальчинська
Методи прогнозування
платіжного балансу
України

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ: НОВІ ІНСТРУМЕНТИ

- 10** І.Новак
Час змін у СЕП

ІНВЕСТИЦІЇ

- 14** Т.Степанкова
Інвестиційна складова
третього етапу
трансформації
української економіки

МІЖНАРОДНІ БАНКІВСЬКІ ЗВ'ЯЗКИ

- 18** В.Елерс
Роль та компетенція
Європейської системи
центральных банків

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

- 20** В.Домрачев
Процес накопичення
капіталу триває

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ

- 24** О.Пекач
Звітність, План рахунків
та аналітичний облік

- 26** І.Горячек
Система внутрішнього
аудиту у Банку Англії

ФІНАНСОВИЙ РИНОК

- 30** О.Кривцов,
М.Лучинський
Оцінка фінансової
спроможності системи
страхування вкладів
фізичних осіб у комерційних
банках України

▶ **ФОНДОВИЙ РИНОК**

- 36 В.Кучеренко**
Позабіржова фондова
торговельна система ▼

▶ **ГОТІВКОВО-ГРОШОВИЙ ОБІГ**

- 44 Л.Косінов**
Технічне забезпечення
готівкових операцій
у банківській системі

▶ **БАНКІВСЬКА СТАТИСТИКА**

- 46** Резюме Спільного
засідання з питань
технічного співробітництва
у сфері статистики
з Україною

▶ **СЛОВО – РЕГІОНАМ**

- 49 Л.Федулова,
В.Криленко**
Першочергові завдання
Ощадного банку України

▶ **ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА**

- 51 Л.Ходирєва**
Оцінку поставить час ▼

▶ **МОНЕТИ УКРАЇНИ**

- 53** Про введення в обіг
пам'ятних монет
"Оранта" ▶

- 54** Про введення в обіг
пам'ятної монети
"Козак Мамай" ▶

▶ **НОВИНКИ БАНКІВСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

- 54 А.Загородній**
Посібник
для підготовки
фахівців
із банківської
справи ▼

▶ **ДОВІДКОВЕ БЮРО**

- 55** Офіційний список
комерційних банків
України

▶ **БАНКІРИ І МИСТЕЦТВО**

- 62 О.Авраменко**
НБУ: гарант стабільності
гривні й... ініціатор
культурних явищ в
Україні ▼

▶ **НА ТЕРЕЗАХ – ВАЛЮТА**

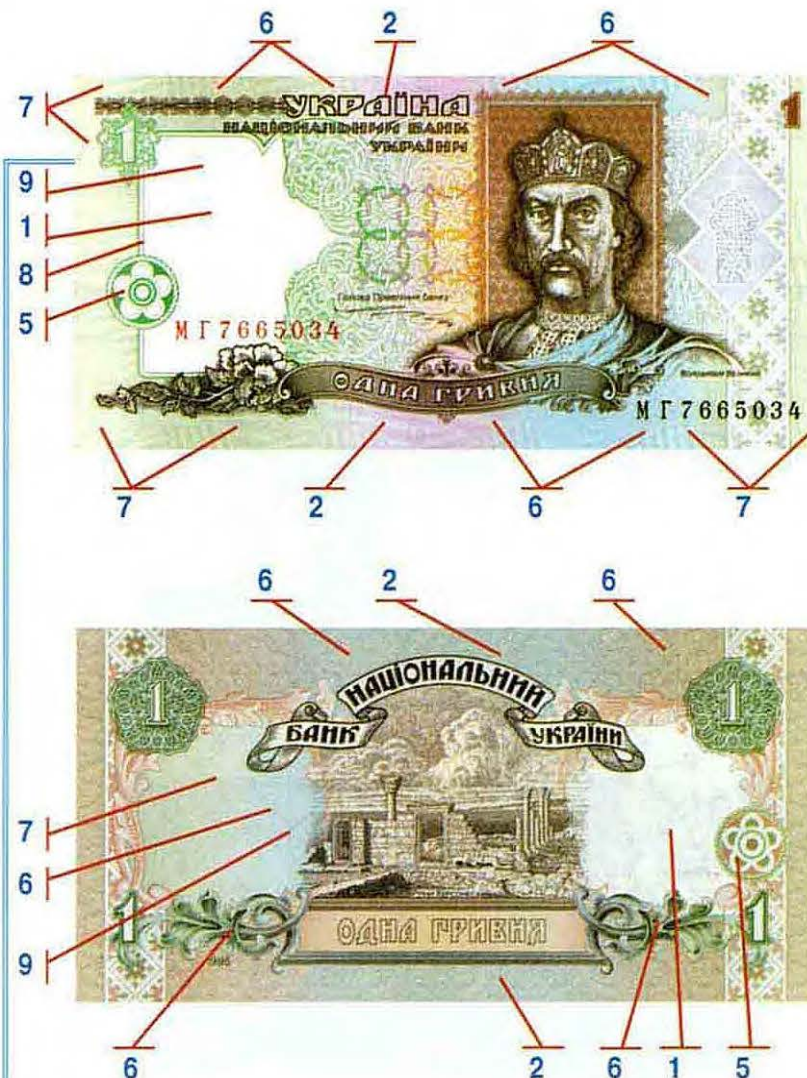
- 64** Інформація за результа-
тами торгів німецькими
марками, доларами США,
російськими рублями,
білоруськими рублями,
італійськими лірами,
французькими франками,
англійськими фунтами
стерлінгів на Українській
міжбанківській валютній
біржі (з 16 серпня по 15
вересня 1997 року)

ОФІЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

Про введення в обіг банкнот гривні нового зразка

Із 1 вересня 1997 року Національний банк України ввів у обіг банкноту номінальною вартістю 1 гривня зразка 1995 року та банкноти номінальною вартістю 2, 5, 10 і 20 гривень із новим дизайном та фіксованим водяним знаком.

Банкнота номінальною вартістю 1 гривня (1995 рік)

Основні малюнки: лицьового боку — портрет ВОЛОДИМИРА ВЕЛИКОГО; зворотного боку — РУЇНИ ХЕРСОНЕСА. Переважаючий колір — зелено-коричневий. Розмір — 133x66 мм.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БАНКНОТ

Банкноти усіх номіналів виготовлено на спеціальному білому папері, що не флуоресцює в ультрафіолетових променях, із фіксованим багатотонним водяним знаком портрета, що повторює портрет, надрукований на лицьовому боці банкноти.

Лицьовий бік

На лицьовому боці банкнот розміщено: портрети видатних діячів історії та літератури України, напис "УКРАЇНА НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ", номінальну вартість банкнот словами та цифрами, нумерацію, підпис Голови Правління Національного банку України. Дизайн доповнюють орнаменти, розетки, сітки, виконані багатоколірним друком. Портрети, написи та окремі декоративні елементи банкнот номіналом 2, 5, 10 і 20 гривень виконано рельєфним друком.

Зворотний бік

На зворотному боці банкнот у центрі розміщено зображення історико-архітектурних пам'яток України, вгорі над ними напис "НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ", внизу у лівому куті — рік затвердження зразка банкнот. На зворотному боці словами та у чотирьох кутах цифрами позначено номінальну вартість банкнот. Дизайн банкнот доповнюють розетки, стрічки, орнаменти та сітки, виконані багатоколірним друком.

Банкноти гривень усіх номіналів, введені в обіг Національним банком України 2 вересня 1996 року, залишаються поряд із банкнотами, введеними в обіг 1 вересня 1997 року, дійсним платіжним засобом і обов'язкові до приймання підприємствами й організаціями усіх форм власності та громадянами. Банкноти, введені в обіг 2 вересня 1996 року, вилучатимуться з обігу в міру їх зношення.

До уваги власників!

У разі відсутності на банкноті захисних елементів або їх невідповідності вказаним вимогам банкноту слід пред'явити в установу Національного банку або Міністерства внутрішніх справ України.

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАХИСНИХ ЕЛЕМЕНТІВ, ЯКІ ВИЗНАЧАЮТЬСЯ БЕЗ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРИЛАДІВ

1 ВОДЯНИЙ ЗНАК —

видиме при розгляданні банкноти проти світла зображення на білій площині банкноти в різних тонах (світліших та темніших від паперу) портрета, який утворено внутрішньою структурою паперу і який повторює портрет, надрукований на лицьовому боці банкноти.

2 ЗАХИСНА СТРИЧКА:

- у банкнотах номінальною вартістю 1 та 2 гривні у товщі паперу між водяним знаком та портретом розміщена полімерна металізована стрічка з кодованим номіналом завширшки приблизно 1,3 мм, яку видно при розгляданні банкноти проти світла як темну смужку з прозорим написом "1 ГРИВНЯ" та "2 ГРИВНЯ", що повторюється;

- у банкнотах номінальною вартістю 5 та 10 гривень у товщі паперу розміщена вертикальна полімерна стрічка завширшки приблизно 1 мм, яку видно при розгляданні банкноти проти світла. На ній є темного кольору напис "УКРАЇНА", що повторюється. Його можна прочитати за допомогою збільшувального скла;

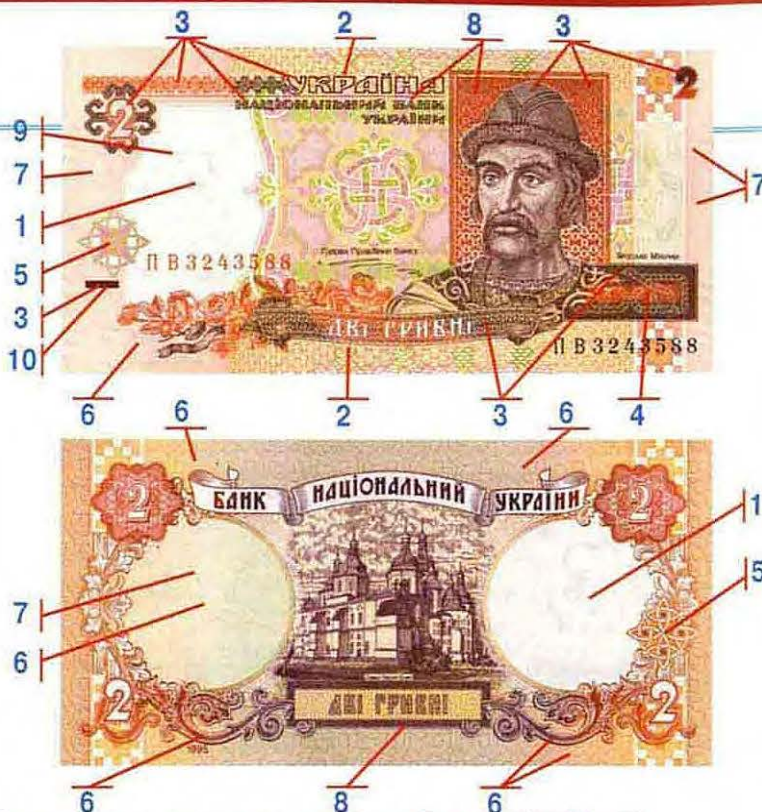
- у банкноті номіналом 20 гривень між водяним знаком та портретом розміщена вертикальна металізована ("віконна") стрічка. З лицьового боку банкноти вона періодично (6 разів) виходить із товщі на поверхню паперу банкноти. Ця частина стрічки помітна, вона має вигляд блискучої пунктирної лінії. При розгляданні банкноти проти світла уся стрічка має вигляд безперервної темної лінії, що перетинає банкноту впоперек.

3 РЕЛЬЄФНІ ЕЛЕМЕНТИ —

елементи друку лицьового боку банкнот номінальною вартістю 2, 5, 10 та 20 гривень (портрет і орнамент за ним, написи, позначення номіналу, латентне зображення, знак для людей із послабленим зором), які виступають над поверхнею паперу. Їх шершавість відчувається на дотик.

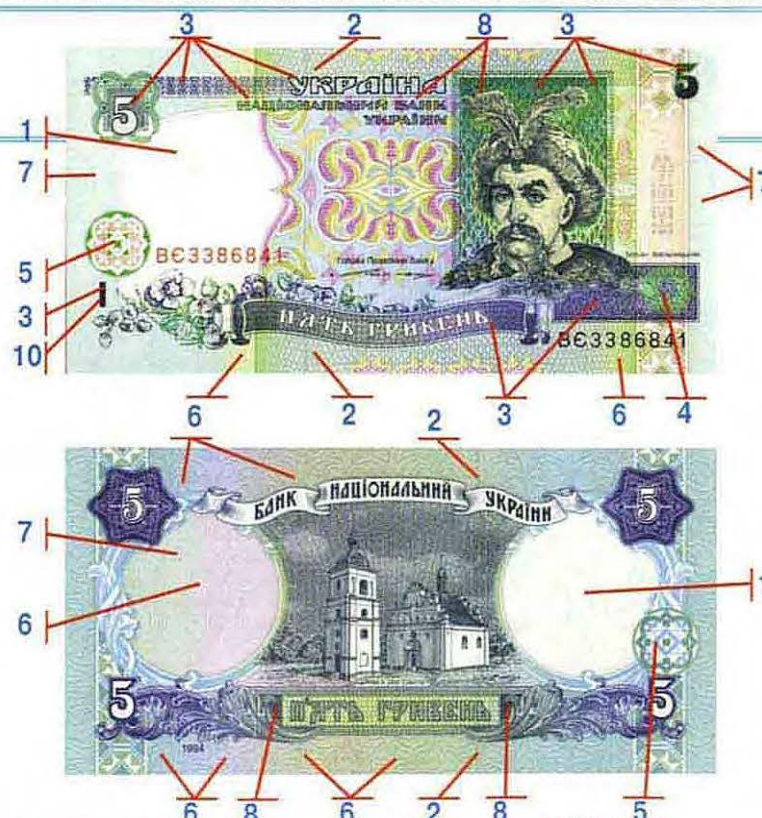
4 КОДОВАНЕ, ЛАТЕНТНЕ ЗОБРАЖЕННЯ (КІП-ЕФЕКТ) —

приховане цифрове зображення номіналу на банкнотах 2, 5, 10 та 20 гривень, видиме при розгляданні банкноти на

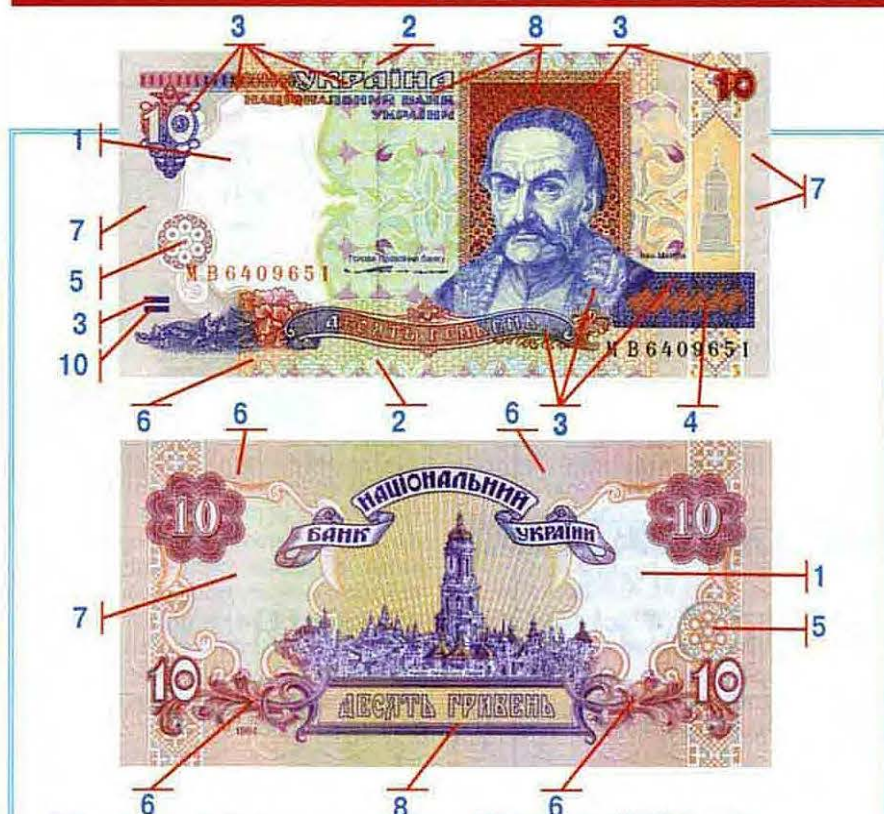
Банкнота номінальною вартістю 2 гривні (1995 рік)

Основні малюнки: лицьового боку — портрет ЯРОСЛАВА МУДРОГО; зворотного боку — СОБОР СВЯТОЇ СОФІЇ у Києві. Переважаючий колір — рожево-коричневий. Розмір — 133x66 мм.

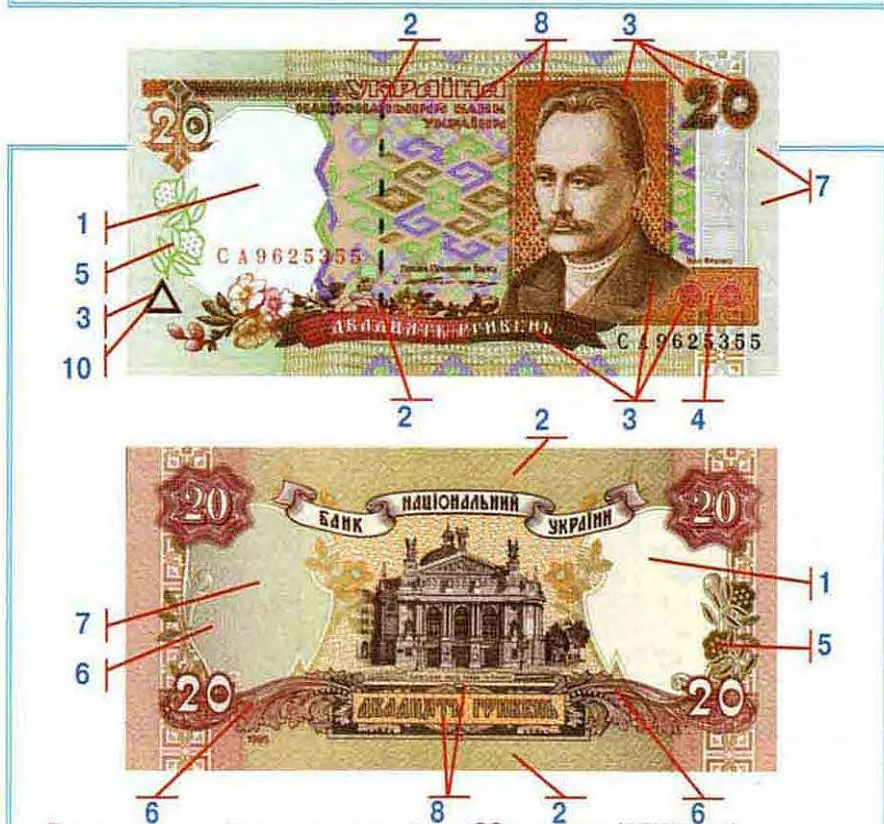
Банкнота номінальною вартістю 5 гривень (1994 рік)

Основні малюнки: лицьового боку — портрет БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО; зворотного боку — ЦЕРКВА В СЕЛІ СУБОТОВІ. Переважаючий колір — блакитно-темно-синій. Розмір — 133x66 мм.

Банкнота номінальною вартістю 10 гривень (1994 рік)

Основні малюнки: лицьового боку — портрет ІВАНА МАЗЕПИ; зворотного боку — КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКА ЛАВРА. Переважаючий колір — темно-синьо-червоний. Розмір — 133х66 мм.

Банкнота номінальною вартістю 20 гривень (1995 рік)

Основні малюнки: лицьового боку — портрет ІВАНА ФРАНКА; зворотного боку — ЛЬВІВСЬКИЙ ОПЕРНИЙ ТЕАТР. Переважаючий колір — коричнево-зелений. Розмір — 33х66 мм.

рівні очей під гострим кутом проти світла при її повороті на 45 градусів (прямокутний орнамент праворуч від портрета).

5 СУМІЩЕНИЙ МАЛЮНОК —

малюнок, розміщений в одному місці на лицьовому та зворотному боках банкноти, усі елементи якого збігаються та доповнюють один одного при розгляданні банкноти проти світла (орнамент із лівого боку банкноти).

6 РАЙДУЖНИЙ ДРУК —

поступовий перехід одного кольору захисної сітки, виконаної суцільними лініями без розривів, у інший (захисні сітки та орнаменти з обох боків банкноти).

7 АНТИСКАНЕРНА СІТКА —

розташовані під різними кутами тонкі лінії, які при копіюванні або скануванні банкноти утворюють на копії "муар" (захисні сітки).

8 МІКРОТЕКСТ —

напис безперервно повторюваного слова "УКРАЇНА" (неозброєним оком сприймається як тонка лінія під орнаментом та словом "УКРАЇНА") та аббревіатури "НБУ" (сприймається як орнамент за портретом), які можна прочитати за допомогою збільшувального скла.

9 ВИДИМІ ЗАХИСНІ ВОЛОКНА —

хаотично розміщені у товщі та на поверхні паперу з обох боків банкноти номінальною вартістю 1 та 2 гривні волокна синього та червоного кольорів завдовжки приблизно 6 мм.

10 ЗНАК ДЛЯ ЛЮДЕЙ ІЗ ПОСЛАБЛЕНИМ ЗОРОМ —

рельєфний елемент, розміщений у лівому нижньому куті лицьового боку банкнот номінальною вартістю 2, 5, 10 та 20 гривень, який відчувається на дотик і визначає номінальну вартість банкноти. На банкноті 2 гривні це горизонтальна смужка завдовжки 5 мм; на банкноті 5 гривень — вертикальна смужка завдовжки 5 мм; на банкноті 10 гривень — дві горизонтальні паралельні смужки завдовжки по 5 мм; на банкноті 20 гривень — рівносторонній трикутник зі стороною завдовжки 7 мм.

Тетяна Гальчинська,
завідуюча сектором міжнародної
інвестиційної позиції економічно-
го департаменту НБУ.

Наталія Іванік,
начальник управління статистики
та аналізу платіжного балансу
економічного департаменту НБУ.
Кандидат економічних наук.

МЕТОДИКА І ПРАКТИКА

Методи прогнозування платіжного балансу України

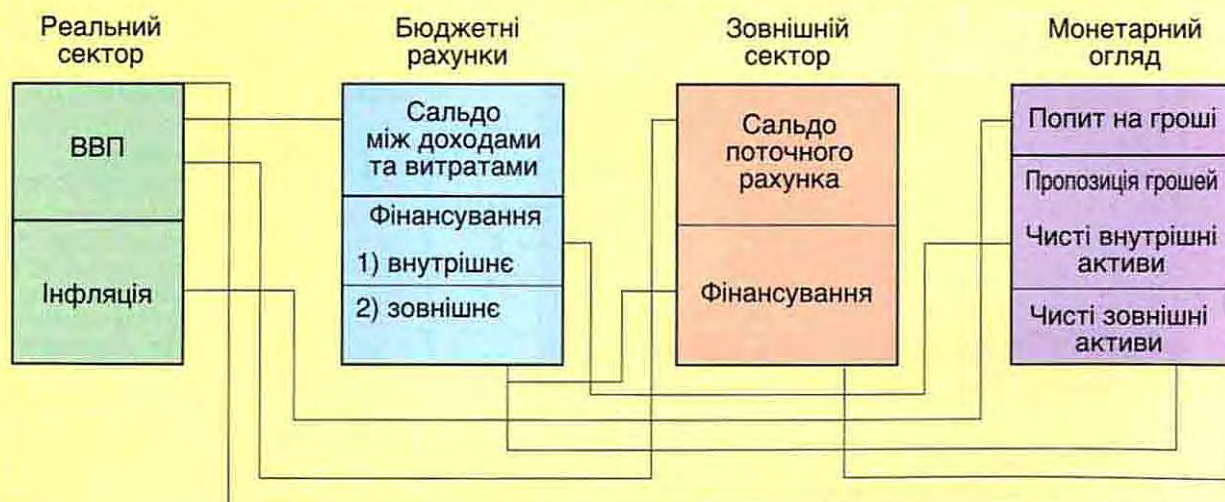
Для становлення фундаментальних складових економічного розвитку країни — макроекономічної стабілізації, зміцнення фінансової системи, структурної перебудови економіки — розробляється програма економічної політики уряду. Нею визначаються напрями реформ із метою розвитку реального сектора економіки, податково-бюджетної системи, забезпечення фінансової стабільності та інтеграції у світове співтовариство. Кожний із цих напрямів контролює певна державна структура, відповідальна за впровадження комплексу заходів та проведення поточної

політики. Зрозуміло, не останню роль у процесі формування програми відіграє прогнозування макроекономічних показників, його якість, своєчасність, багатоваріантність.

Національний банк України бере безпосередню участь у процесі прогнозування. Зокрема, спільною Постановою Кабінету Міністрів та Національного банку "Про деякі питання складання прогнозу платіжного балансу" на НБУ покладено відповідальність за складання прогнозу платіжного балансу України, а на відповідні міністерства та відомства — за своєчасне надання інфор-

мації, необхідної для проведення прогнозних розрахунків. Схема подання такої інформації досить розгалужена. Нею передбачено низку показників, що характеризують тенденції розвитку національної економіки, економіки країн — основних торговельних партнерів України та напрями проведення валютної і зовнішньоторговельної політики. Перелік складається з таких показників, як темпи зростання валового внутрішнього продукту, обсяги виробництва за основними групами товарів, динаміка та зіставлення цін на зовнішньому і внутрішньому ринках, аналіз стану та

Макроекономічні взаємозв'язки між основними секторами

тенденції розвитку зовнішньої торгівлі у регіональному розрізі, обсяги зовнішнього кредитування та стан державного зовнішнього боргу, обсяги технічної і гуманітарної допомоги, виконання бюджету в частині зовнішньополітичної діяльності, інвестиційний клімат у країні тощо.

Для прогнозування платіжного балансу в НБУ на альтернативній основі застосовуються три методи прогнозування. Спочатку провадиться так зване інтуїтивне прогнозування. Цей метод можна охарактеризувати ще й як метод якісної екстраполяції. Тобто оцінюється бачення майбутнього розвитку та потреби суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності і можливості їх фінансування в економічному просторі, що склався за останні кілька років. За такого підходу процес прогнозування платіжного балансу зводиться до багаторазового балансування поточного рахунка і рахунка капіталів та фінансів, аж поки сальдо за цими рахунками не дорівнюватиме нулю. Це означає, що зовнішньоекономічна діяльність держави збалансована, і в ситуації, яка склалася останнім часом в Україні, є достатньо джерел покриття дефіциту поточного рахунка.

Національний банк України застосовує три методи прогнозування платіжного балансу: інтуїтивне прогнозування, кількісну екстраполяцію показників часового ряду динаміки усіх статей за стандартною класифікацією платіжного балансу, прогноз платіжного балансу у рамках фінансового програмування

Для зіставлення додатково проводиться кількісна екстраполяція показників часового ряду динаміки усіх статей за стандартною класифікацією платіжного балансу. Обидва ці методи дають непоганий результат у короткостроковій перспективі, але через невелику кількість спостережень та численні неточності в економіці перехідного періоду результат може бути невтішний у прогнозуванні на триваліший термін.

Тому Національний банк застосовує також третій, комплексний, підхід — прогноз платіжного балансу в рамках фінансового програмування. Фінансова програма — це комплекс заходів у сфері грошово-кредитної, фінансово-бюджетної та валютної політики, спрямованих на досягнення заданих макроеко-

номічних показників. Такі заходи можуть полягати у забезпеченні заданого рівня ефективності функціонування економіки. Проте частіше фінансовою програмою передбачається ліквідація порушення рівноваги між внутрішнім попитом та пропозицією, що проявляється здебільшого у незадовільному стані платіжного балансу, зростанні темпів інфляції, спаді виробництва.

У тих випадках, коли виникають макроекономічні диспропорції, викликані прагненням забезпечити відповідність між потребою в ресурсах та їх наявністю, з'являється необхідність у регулюванні тих чи інших макроекономічних показників. Якщо відразу не вжити цілеспрямованих заходів, то таке регулювання може набути хаотичного характеру і виявиться доволі неефективним. Характерною рисою фінансової програми у зовнішньому секторі економіки є упорядковане регулювання шляхом завчасного коригування диспропорцій та визначення обсягу зовнішнього фінансування, необхідного для забезпечення стабільності платіжного балансу.

Стан платіжного балансу вважається стабільним, якщо дефіцит його поточного рахунка можна забезпечити довгостроковим фінансуванням у результаті очікуваного припливу капіталу і якщо при цьому має місце економічне зростання, спостерігається тенденція до стабілізації цін і країна спроможна сплатити свої борги у повному обсязі.

Тому фінансову програму необхідно складати з перспективою на майбутнє. Як правило середньострокові програми розраховуються не менш як на п'ять років. Програма на наступний рік має бути складена особливо досконало, оскільки у цьому випадку існує нагальна потреба у розробці всеосяжного комплексу заходів, тож необхідна для неї інформація повинна бути деталізованою та надійною. Програма на віддаленішу перспективу розраховується не так детально, основна увага у ній приділяється загальним результатам здійснення комплексної економічної політики.

Складаючи фінансову програму, слід використовувати систему макроекономічних показників, які базуються на системі національних рахунків і характеризують раціональні прибутки та витрати у розрізі як фінансових потоків, так і зміни запасів, що тісно пов'язані між собою. Ці показники системи національних рахунків аналізуються у динамічних взаємозв'язках, що дає змогу простежити реакцію одних параметрів, які входять до національних рахунків, на зміну інших параметрів (тобто відтворити динамічну модель відповідних економічних

процесів). Стан платіжного балансу визначається одним із ендогенних факторів цієї моделі.

Складання фінансової програми супроводжується багатьма труднощами та невизначеністю. Так, не завжди вдається точно відстежити динамічні зв'язки, які мають певні відмінності у різних країнах і в різні періоди часу залежно від інституціональних, політичних та інших факторів. Окрім того, під час структурних реформ тенденції економічного розвитку різко змінюються, що у прогнозуванні значно знижує ефективність використання часових рядів. Проблеми можуть виникати також при визначенні часу проявлення результатів запланованої політики, впливу очікуваних змін на динамічні показники тощо. Припущення щодо змін ексogenних показників, які визначаються за рамками фінансової моделі, також можуть виявитися помилковими.

АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ, ВІДОБРАЖЕНІ У ФІНАНСОВІЙ ПРОГРАМІ

Вибір варіантів економічної політики базується на двох рівняннях:

$$CDI - A = CA \quad (1)$$

$$CA + \Delta FI = \Delta R, \text{ де} \quad (2)$$

CDI — валовий національний розрахований доход,

A — внутрішнє споживання,

CA — сальдо поточного рахунка,

ΔFI — чистий приплив капіталу,

ΔR — збільшення (зменшення) рівня чистих міжнародних резервів.

Рівняння 1 показує, що для поліпшення сальдо поточного рахунка необхідно збільшити обсяги виробництва в країні або скоротити свої витрати. Методи регулювання відповідно можуть бути спрямовані на зростання обсягу виробництва та скорочення внутрішніх затрат із метою збільшення частки виготовленої експортної продукції і зменшення частки витрат на імпорт. Як правило для цього вживаються заходи зі сфери фінансово-бюджетної, грошово-кредитної та зовнішньоторговельної політики.

Рівняння 2 характеризує стан платіжного балансу: будь-яке перевищення рівня споживання над доходами (а це не що інше, як дефіцит поточного рахунка) повинно бути компенсоване або припливом капіталу, або зниженням рівня резервів.

У багатьох програмах заходи, спрямовані на скорочення споживання, тісно пов'язані із заходами у галузі валютної

політики. Так, зниження валютного курсу (в результаті чого змінюється відносна ціна на імпортовані та вітчизняні товари як для резидентів, так і для нерезидентів) має кілька цілей:

1) підняти світовий попит на вітчизняні товари та послуги, зменшивши одночасно внутрішнє споживання за допомогою заходів, спрямованих на скорочення імпорту;

2) у сфері пропозиції стимулювати виробництво експортних товарів та товарів, що можуть стати конкурентоспроможними на внутрішньому ринку. Слід, однак, підкреслити, що така політика може бути ефективною лише в комплексі зі структурною перебудовою експортних галузей та відповідною зовнішньоторгівельною політикою.

У складанні фінансових програм важливим питанням є контроль та регулювання зовнішнього боргу. Основні взаємозв'язки в контексті зовнішнього боргу контролюються на середньостроковій основі з використанням альтерна-

тивних припущень щодо власної політики та зовнішніх факторів, включаючи і процентні ставки.

Щоб досягти ефективності всіх розроблених заходів регулювання економічної політики, необхідно забезпечити повну їх взаємодію та взаємодоповнення, а також допустити деякі компроміси між поставленими цілями і методами їх досягнення. Наприклад, підвищення внутрішніх процентних ставок з метою зниження темпів зростання грошових агрегатів може збільшити приплив капіталу, а це, у свою чергу, може спричинити тиск на збільшення грошової маси або підвищити курс національної валюти, що негативно впливатиме на зовнішню торгівлю.

ЕТАПИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПРОГРАМИ

Для підготовки фінансової програми необхідно оцінити економічні про-

Прогноз платіжного балансу буде точнішим, якщо він робитиметься комплексно, у рамках фінансового програмування

блеми, визначити інструменти економічної політики, за допомогою яких можна досягнути поставлених завдань. Кінцева мета такої програми — складання послідовного макроекономічного прогнозу стану економіки країни на подальший період (як правило на п'ять років). На першому етапі розробляється базова програма, що ґрунтується на припущенні щодо незмінності економічної політики країни порівняно з минулими роками. Ця програма повинна показати, чи можливо вирішити поставлені економічні завдання без зміни економічної політики.

Базова програма — це орієнтир у

Зіставлення прогнозних та фактичних показників за

Статті платіжного балансу	1995 рік			
	прогноз МВФ 16.12.1994	прогноз НБУ	факт НБУ	відхилення прогнозу МВФ (2-4)
1	2	3	4	5
Сальдо поточного рахунка	-1575	-955	-1146	-429
Баланс товарів, послуг та доходів	-1775	-1155	-1624	-151
Баланс товарів та послуг	-1190	-594	-1190	0
експорт товарів та послуг	14814	12716	17090	-2276
імпорт товарів та послуг	-16004	-13310	-18280	2276
Баланс товарів	-2232	-1894	-2702	470
експорт товарів	12085	10016	14244	-2159
імпорт товарів	-14317	-11910	-16946	2629
Баланс послуг	1042	1300	1512	-470
експорт послуг	2729	2700	2846	-117
імпорт послуг	-1687	-1400	-1334	-353
Доходи (сальдо)	-585	-561	-434	-151
надходження	21		247	-226
виплати	-606	-561	-681	75
Амортизація середньострокових та довгострокових кредитів	-752		-1055	303
Заборгованість за минулі роки	-2535	-3718	-2360	-175
Короткостроковий капітал			-336	336
Резервні активи ("—" збільшення)	-630	-750	-488	-142
Загальні потреби у зовнішньому фінансуванні	-5692	-5623	-5863	171
Трансферти (сальдо)	200	200	478	-278
Прямі інвестиції	120	200	257	-137
Середньострокові та довгострокові кредити	350	350	302	48
Дефіцит фінансування	-5022	-4873	-4826	-196

складанні нормативної програми, яка, у свою чергу, повинна використовувати певний комплекс заходів, спрямованих на досягнення відповідної мети. Шляхом порівняння базової та нормативної програм можна робити висновки щодо очікуваних результатів у разі зміни економічної політики.

Отже, якщо в базовій програмі орієнтовні цілі визначаються згідно з припущенням про незмінність поточної економічної політики, то при складанні нормативної бази спочатку ставляться конкретні завдання, а вже потім накреслюються шляхи до їх виконання. Найчастіше прогноуються відповідні темпи економічного зростання та показники платіжного балансу — сальдо поточного рахунка і/або рівень міжнародних резервів.

Одночасно з розробкою базової та нормативної програм складаються прогнози для кожного сектора, в яких повністю узгоджено звітні показники та динамічні характеристики, а також по-

дається оцінка відповідності поставленим завданням. При цьому слід дотримуватися основних співвідношень, а саме:

- ♦ обсяг виробництва, що визначається за методом обліку витрат, має відповідати бюджетним даним щодо державного споживання та інвестицій, а також показникам платіжного балансу щодо чистих зарубіжних витрат;

- ♦ розмір банківського кредиту державі, визначений у бюджетних рахунках, повинен кореспондувати з розміром суми внутрішнього кредиту, відображеного в грошово-кредитних рахунках;

- ♦ обсяг державної зовнішньої позики, передбаченої у бюджеті, та зміни обсягів чистих зарубіжних активів банківської системи повинні відповідати даним платіжного балансу щодо впливу іноземного капіталу тощо (див. схему).

Крім цього, прогнози повинні віддзеркалювати взаємозв'язки між основними секторами економіки, а саме:

- ♦ попит на гроші має відповідати зростанню обсягів виробництва та іншим змінним величинам;

- ♦ попит на імпорт — внутрішньому доходу, співвідношенню внутрішніх та світових цін, інших змінних величин;

- ♦ банківський кредит — приватним капіталовкладенням та імпорту тощо.

Уже перші кроки в напрямі прогнозування платіжного балансу в рамках фінансового програмування, незважаючи на серйозні труднощі, пов'язані з одержанням повної інформації та відстеженням взаємодії показників, були досить вдалими (див. таблицю). Тому налзвичайно важливо розвивати цей напрям, що є цікавим для фахівців і у процесі побудови економетричних моделей розвитку економіки (які потенційно можуть стати ефективними за умов певної стабілізації економіки України), і як логічна схема аналізу та оцінки стану і розвитку макроекономічних процесів, цінність якої — у комплексності підходу.

окремими статтями платіжного балансу (млн. доларів США)

відхилення прогнозу НБУ (3-4)		1996 рік			
		прогноз МВФ 10.02.1996	прогноз НБУ	факт НБУ	відхилення прогнозу МВФ (7-9)
6	7	8	9	10	відхилення прогнозу НБУ (8-9)
191	-1212	-1153	-1185	-27	32
469	-1477	-1685	-1694	217	9
596	-937	-1154	-1122	185	-32
-4374	18813	19207	20346	-1533	-1139
4970	-19750	-20361	-21468	1718	1107
808	-3451	-4460	-4296	845	-164
-4228	14514	14635	15547	-1033	-912
5036	-17965	-19095	-19843	1878	748
-212	2514	3306	3174	-660	132
-146	4299	4572	4799	-500	-227
-66	-1785	-1266	-1625	-160	359
-127	-540	-531	-572	32	41
-247	33	240	103	-70	137
120	-573	-771	-675	102	-96
1055	-790	-1055	-811	21	-244
-1358	-175	-164		-175	-164
336	73		387	-314	-387
-262	-598	-470	-873	275	403
240	-2967	-3374	-2991	24	-383
-278	265	532	514	-249	18
-57	200	300	526	-326	-226
48	460	665	494	-34	171
-47	-2042	-1877	-1457	-585	-420

Ігор Новак,

заступник начальника управління — начальник відділу електронних міжбанківських розрахунків департаменту інформатизації НБУ. Кандидат технічних наук.

Закінчив Київський політехнічний інститут. Трудовий шлях розпочав у стінах цього вузу зі створення автоматизованих систем управління. З 1993 року — в Національному банку України, працює над проблемами системи електронних платежів НБУ.

КОМПЕТЕНТНА ДУМКА

Час змін у СЕП

До кінця 1997 року Україна має перейти до міжнародної системи обліку та статистики. Нині в країні триває цілеспрямована робота щодо докорінного реформування банківської сфери. Зокрема, перетворень зазнає така важлива її складова, як система міжбанківських електронних платежів Національного банку України (СЕП).

Наближається четверта річниця впровадження СЕП. Як і в попередні роки, вона успішно виконує покладені на неї функції загальнодержавної системи міжбанківських розрахунків. Нині з точки зору таких параметрів, як пропускна спроможність, швидкість розрахунків, рівень безпеки і надійності тощо, система в цілому задовольняє потреби банків України. Зокрема, високий рівень роботи СЕП підтверджено під час грошової реформи в серпні—вересні 1996 року. Тоді банківська система опера-

тивно замінювала грошові знаки з відповідним відображенням на рахунках комерційних банків, що було однією з необхідних умов проведення реформи у стислі строки. У цей період навантаження на СЕП зросло в 2—3 рази, висуваючись підвищені вимоги щодо швидкості та регламенту виконання платежів. Так, лише за 30 серпня 1996 року засобами СЕП було виконано міжбанківські розрахунки на суму понад 500 трильйонів карбованців.

Основні кількісні показники системи електронних міжбанківських платежів України за станом на середину 1997 року такі:

- навантаження СЕП становить близько 250—350 тисяч платіжних документів протягом банківського дня;
- кількість банківських установ-абонентів — приблизно 2450;
- термін проходження платіжних до-

кументів від платника до одержувача — від 10 хвилин до 2 годин;

- суми платежів необмежені. Доларові еквіваленти сум платежів — у діапазоні від 0.1 долара до 100 млн. доларів США;

- максимальна зареєстрована сума трансакції — близько 600 млн. доларів на момент її виконання.

Нині СЕП охоплює майже всі банківські установи України. Тому число банків — учасників системи є показником, який уже два роки характеризує тенденції зміни кількості українських банків та їх установ у цілому.

Упродовж останніх років розвиток СЕП мав переважно еволюційний характер. Темпи зростання кількісних показників в основному стабілізувалися. Удосконалювалися програмно-технічні засоби, але докорінних змін технології розрахунків та структур інформації не провадилося. Стабільність системи міжбанківських розрахунків дала змогу банкам — учасникам СЕП приділити в галузі електронних платежів більше уваги проблемам внутрішньої автоматизації діяльності банку, вдосконаленню його програмних комплексів "Операційний день банку" (ОДБ).

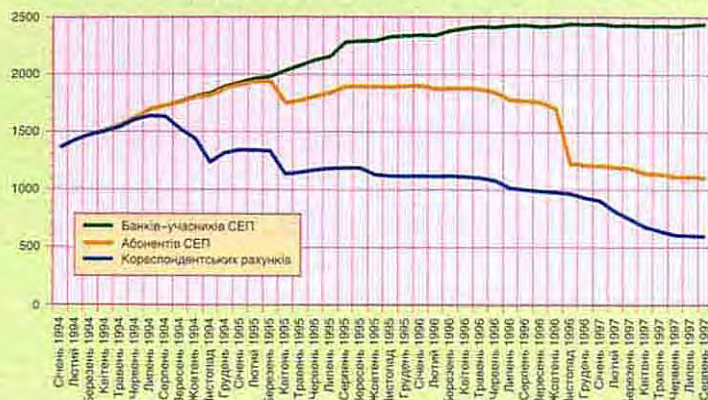
Реформування бухгалтерського обліку та статистики в банківській сфері України спонукає до глобальних змін у СЕП. Назріла потреба у вдосконаленні саме існуючої системи, а не у розробці принципово нової

Реформування бухгалтерського обліку та статистики неминує позначитися як на автоматизації внутрібанківської діяльності, так і на міжбанківських розрахунках. Тому ці перетворення сприятимуть глобальним змінам у СЕП, потреба в яких давно назріла. Наголошую, що сьогодні йдеться про реформування існуючої системи електронних платежів, а не про розробку і впровадження принципово нової моделі банківських розрахунків.

Щоб не проводити "реформу заради реформи", а справді трансформувати СЕП у систему нового покоління, розширивши її функціональні можливості відповідно до зростаючих потреб, крім того, підготувати майбутнє впровадження системи термінових переказів великими сумами в реальному часі (RTGS), слід:

- проаналізувати явища та тенденції,

Графік 1. Кількість учасників СЕП у 1994—1997 роках

характерні для СЕП в останні роки;

- порівняти платіжну систему України з існуючими в інших країнах, подібних за економічним станом;
- спрогнозувати майбутні зміни, викликані зміною уподобань та потреб комерційних банків як учасників платіжної системи України.

РОЗВИТОК СЕП У 1993–1997 РОКАХ

С тосовно аналізу тенденцій у розвитку СЕП слід зазначити, що система електронних міжбанківських платежів постійно удосконалюється: підвищується надійність її функціонування, більше послуг надається банкам, розвивається бухгалтерська модель. Ця думка проілюстрована графіком 1.

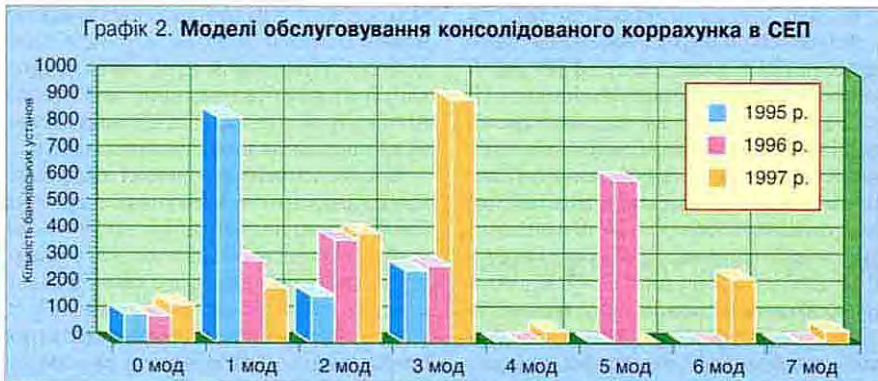
Основні напрями вдосконалення СЕП:

1. Подальший розвиток моделей обслуговування консолідованого кореспондентського рахунка і створення віртуальних банківських регіонів.

2. Впровадження нового покоління додаткових засобів захисту інформації типу "електронний підпис" за технологією ланцюгового перехресного закріплення інформації.

В останні два роки було розроблено і впроваджено нові, досконаліші моделі обслуговування консолідованого коррахунка в СЕП. При їх розробці враховувалося, що своїми філіями банки повинні керувати:

- у масштабах усієї України (а не лише в межах одного регіону);
- якомога докладніше (тобто не лише обмежувати загальні суми трансакцій, а забороняти або дозволяти здійснення конкретних платежів за іншими ознаками);
- засобами СЕП (побудова власних внутрібанківських платіжних систем є досить складним завданням, яке потре-

бує від банку великих капіталовкладень і часу, а тому нерентабельне для невеликих та середніх банків);

● за дворівневою структурою (тобто головний банк керує усіма філіями не безпосередньо, а надаючи повноваження керувати їх роботою в СЕП своїм регіональним управлінням).

Існує тенденція переходу банків від простих моделей обслуговування консолідованого коррахунка до складніших, які надають головному банку додаткові зручності в керуванні філіями. Цю тенденцію наочно проілюстровано на графіку 2.

Однак згадане явище має ще один важливий аспект. У цілому кількість банківських установ у адміністративних регіонах України приблизно відповідає розмірам регіонів та їх економічній активності, отже, можна зробити висновок, що рівень забезпеченості регіонів послугами банків приблизно однаковий. Але із впровадженням моделей обслуговування консолідованого кореспондентського рахунка, що дають змогу ведення єдиного коррахунка в масштабах усієї України, обслуговування банківської установи, розміщеної в будь-якому регіоні України, переноситься до розрахункової палати, де ведеться консолідований кореспондентський рахунок банку — юридичної особи. Найчастіше це Централь-

на розрахункова палата, оскільки більшість банків — юридичних осіб, які мають значну кількість філій, розташована в Києві. Навантаження на Центральну розрахункову палату рік-у-рік збільшується.

Слід відзначити також тенденцію до зростання середньодобової кількості платіжних трансакцій і величини оборотів. Але якщо величина оборотів є показником, що, крім роботи СЕП, корелює також із рівнем інфляції та іншими процесами в економіці, кількість платіжних трансакцій є більш об'єктивним показником для СЕП.

Оцінюючи завантаження СЕП і тенденції подальших його змін, необхідно брати до уваги такі складові частини цього показника:

- загальна кількість платіжних трансакцій;
 - кількість платіжних трансакцій, що виконуються через внутрібанківські платіжні системи (ВПС), тобто не охоплені СЕП.
- Зі створенням і розвитком внутрібанківських платіжних систем певна кількість платіжних трансакцій поступово перейде зі сфери діяльності СЕП до ВПС. Так, уже нині їх використовують кілька найбільших банків України:
- Промінвестбанк (ВПС охоплює 273 філії);

● АПБ "Україна" (606 установ);

● Ошадбанк (стійка тенденція впровадження ВПС Ошадбанку з функціонуванням у межах окремих регіонів).

Однак перенесення частини трансакцій із СЕП до внутрібанківських платіжних систем не зменшує навантаження на СЕП. Навпаки, на поточний момент середньодобова кількість платіжних трансакцій перевищує 300 тисяч і поступово, але неухильно зростає. Отже, можна зробити висновок про наявність стійкої тенденції до зростання кількості трансакцій у СЕП (див. графіки 3, 4).

Водночас 1994—1996 роки характеризувалися неухильним зростанням коефіцієнта обігу коштів у СЕП (тоді як сума коштів, що перебувають на кореспондентських рахунках банків, лишалася відносно стабільною величиною). Це свідчить про те, що дана система — досить зручна для користувачів, і банки-учасники навчилися працювати в СЕП раціонально, відповідно до своїх потреб, сповна використовуючи її можливості.

Нині кошти в системі обертаються від 3 до 7 разів за день. Це доволі високий показник для систем, які не належать до класу RTGS (призначених для розрахунків великими сумами в режимі реаль-

ного часу). У 1995 році цей показник становив 2—4 рази за день.

Отже, аналізуючи дані, проілюстровані графіком 5, зауважуємо такі основні тенденції, притаманні діючій системі міжбанківських розрахунків України:

● концентрація грошових коштів на консолідованих коррахунках головних банків (юридичних осіб);

● проведення більш жорсткої політики головного банку щодо своїх філій у сфері міжбанківських розрахунків;

● централізація обробки платіжних трансакцій у ЦРП НБУ та розрахункових центрах великих комерційних банків;

● поступове збільшення кількості та обсягів платіжних трансакцій.

ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ В КРАЇНАХ ІЗ ПЕРЕХІДНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Для порівняння СЕП із діючими платіжними системами міжбанківських розрахунків країн СНД та Східної Європи, яке буде подано далі, використано матеріали Міжнародної конференції клірингових організацій Центральної та Східної Європи у Вар-

Більшість країн віддає перевагу системі класу RTGS для переказу великих сум у реальному часі. Вона забезпечить функціонування міжбанківських та міждержавних ринків і стане підвалиною платіжної системи країни

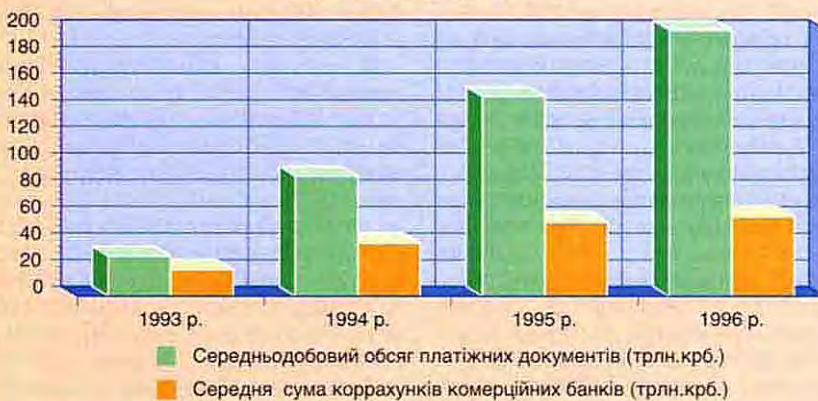
шаві (21—22 квітня 1997 року). Ця конференція дала змогу оцінити стан електронних платіжних систем у країнах із перехідною економікою, визначити загальні проблеми, що стоять перед нашими країнами, та плановані шляхи їх розв'язання.

У наведених таблицях 1, 2, 3, інших матеріалах конференції простежуються певні процеси і тенденції у платіжних системах цих країн. Охарактеризуємо їх докладніше.

Відповідні платіжні системи у вигляді, в якому вони діють нині, сформувалися в 1990-х роках. Тобто є досить молодими і перебувають у постійному процесі адаптації до нових вимог, які висувають до них місцеві банківські системи, що розвиваються.

Існують значні відмінності між платіжними системами, які ми розглядаємо. Водночас в усіх країнах використовуються однакові або досить близькі базові принципи організації та функціонування платіжних систем. Більшість країн дійшла висновку про необхідність реалізації системи переказу великих сум у реальному часі (за міжнародною класифікацією — RTGS, тобто Real-Time Gross Settlement), яка забезпечувала б функціонування міжбанківських та міждержавних ринків і була б підвалиною платіжної системи країни. Розрахунки через RTGS як правило станов-

Графік 5. Обіг коштів у СЕП

Таблиця 1. Фінансові установи

Країна	Банки				Філії				
	Комерційні	Ощадні	Кооперативні	Разом*	Комерційні	Ощадні	Кооперативні	Центральний банк	Разом*
Албанія	5	1	1	8	33	32	35		100
Болгарія	47	1	-	49	816	272	-	7	1095
Чехія	46	7	-	54			-	8	3500
Угорщина	38	1	1	41	862	378	23	10	1279
Латвія	33	1	-	35	174	32	-	5	211
Литва	26	1	-	29	205	51	-	2	258
Польща	78	1	1399	1479	1558	453	1687	50	3776
Румунія	38	1	-	40			-		1391
Росія	128	2	-	131	2816	64	-		2880
Словаччина	29	3	-	33					1500
Україна	210	1	-	212	1748	450	-	27	2437

* У тому числі Центральний банк

лять найважливішу складову частину механізму перерозподілу грошово-кредитних ресурсів країни, системи розрахунків на ринках грошей, капіталів та іноземної валюти.

Необхідність операцій у режимі реального часу пояснюється потребою ринкової економіки в грошових ринках, що функціонують безперебійно. Разом із тим, розрахунок на валовій основі бажаний, оскільки веде до зниження системного ризику, забезпечуючи миттєвий та остаточний розрахунок при обробці кожної платіжної операції. Ця обставина поряд із тим, що розрахунки виконуються в режимі реального часу, дає змогу учасникам платіжної системи країни

краще та ефективніше керувати кредитним ризиком та ризиком ліквідності.

Регламент функціонування платіжної системи (особливо якщо в країні їх кілька) має бути ретельно спланований для ефективнішої роботи учасників та зниження системних ризиків.

Порівняно з платіжними системами інших країн СЕП НБУ є досить сучасною та ефективною системою. Але незважаючи на це, питання створення в Україні системи класу RTGS стає дедалі актуальнішим.

Крім того, слід враховувати перспективи подальшого взаємопроникнення державної системи міжбанківських розрахунків і міжнародних систем. Із

поліпшенням економічної ситуації в Україні нагальною потребою стане участь у TARGET (Trans-European Automated Real Time Gross-Settlement Express Transfer System) — системі переказів великих сум у реальному часі, що об'єднуватиме центральні банки провідних європейських країн.

РЕФОРМУВАННЯ СЕП У 1997 РОЦІ

Зважаючи на обсяг робіт, запланованих на 1997 рік у банківській системі України у зв'язку з реформуванням бухгалтерського обліку та звітності, Національний банк України прийняв рішення про їх пріоритетність. Створення та

Таблиця 2. Розрахункові системи

Країна	Міжнародне позначення	Платіжний інструмент	Брутто /нетто	Денний овердрафт	Мульти-валютність	Кількість учасників		Статистика за 1996 рік		Початок експлуатації
						разом	прямих	кількість транзакцій (тис.)	сума оборотів (млрд.USD)	
Албанія		Паперовий	Нетто	Дозволений	Ні			120	31	1996
Болгарія	BISERA	Електронний	Брутто	Дозволений	Ні	1137	914	10340	24	1992
Чехія		Електронний	Брутто	Заборонений	Ні	30	30	156000	483	1992
Угорщина	GIRO	Електронний	Брутто	Дозволений	Ні	301	41	41000	119	1994
Латвія	P-B Net SS	Паперовий	Нетто	Дозволений	Ні	35	35	3433	6	1992
	P-B Gross SS	Паперовий	Брутто	Дозволений	Ні	35	35	22	3	1992
	EPS	Електронний	Брутто	Дозволений	Ні	14	14	6	3	1995
Литва	TARPBANK	Електронний	Нетто	Заборонений	Ні	286	235	7527	20	1993
Польща	SYBIR	Паперовий	Нетто	Заборонений	Ні	3727	1943	117498	310	1993
	ELIXIR	Електронний	Нетто	Заборонений	Ні	749	749	6821	46	1994
Румунія		Паперовий	Нетто	Дозволений	Ні	446	446	9800	8	1995
Росія	CBR	Паперовий			Ні					
	MCH	Електронний			Ні	1330	130			
Словаччина	SNCC	Електронний	Брутто	Заборонений	Ні	33	33	88600	601	1993
Україна	EPS	Електронний	Брутто	Заборонений	Так	2437	1212	68000	280	1993

Таблиця 3. Цикл розрахунків

[illegible]

впровадження RTGS планується пізніше, принаймні на 1998 рік. Першочерговою потребою сьогодні є забезпечення якісного та вчасного реформування СЕП. Основні його напрями такі:

1. Розширюються рахунки клієнтів і їх найменування у пакетах платіжних документів та у витягу з технічного коррахунка.

2. Для підвищення ступеня захисту платіжних документів впроваджується новий алгоритм електронно-цифрового підпису, який базується на стандарті безadresного RSA з довжиною підпису 512 біт.

3. Банки отримують додаткові можливості для роботи з лімітами технічного коррахунка, що є складовою частиною обслуговування в СЕП консолідованого коррахунка.

4. Вводяться нові принципи ідентифікації банків у СЕП, які відображають одночасно розташування банку в географічному регіоні і його підпорядкування операційному відділу регіонального управління НБУ та Розрахунковій палаті.

5. У структурі інформаційних пакетів СЕП резервуються реквізити, призначені для майбутнього обміну інформацією між СЕП та іншими державними системами електронного грошового обігу (такими, як RTGS, системою масових платежів населення тощо).

6. АРМ-3 СЕП у ході подальшого розвитку розглядатиметься як єдиний шлях доступу автоматизованої банківської системи комерційного банку до задач інформатизації Національного банку України.

7. Щоб забезпечити надійнішу роботу АРМ-3 та надати можливості для перенесення його в майбутньому до інших базових операційних систем (такі, як UNIX, Windows NT тощо), програмне забезпечення автоматизованого робочого місця буде реалізоване в стандарті ANSI C. АРМ-3 не використовуватиме зовнішніх програм і не вестиме внутрішніх баз даних.

8. АРМ-3 не формуватиме ніяких файлів СЕП і не надаватиме звітих документів бухгалтерського характеру. Тепер ці функції повністю покладатимуться на систему автоматизації комерційного банку.

Детальний проект змін у СЕП та відповідні технічні специфікації надіслані банкам для обговорення і надання пропозицій. На підставі цих пропозицій планується прийняти остаточний варіант проекту реформування СЕП, щоб надати комерційним банкам можливість протягом 1997 року доопрацювати свої системи автоматизації та за допомогою фахівців НБУ провести необхідні тестові випробування.

Тетяна Степанкова

заступник голови Державного інвестиційно-клірингового комітету, кандидат економічних наук

ДЕРЖАВНИЙ ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ

Інвестиційна складова третього етапу трансформації української економіки

Спад виробництва і не досить стійка макрофінансова стабільність, яка забезпечується лише зусиллями Національного банку України, свідчать про відсутність збалансованої середньострокової економічної політики, зорієнтованої на стимулювання як внутрішніх заощаджень, так і на залучення зовнішніх інвестицій. На сьогодні можна констатувати, що в Україні має місце глибока інвестиційна криза.

Економічні процеси, які відбуваються в останні роки, дають достатній матеріал для аналізу причин поглиблення інвестиційної кризи в Україні порівняно із загальноекономічними кризовими явищами. Індикатором послаблення інвестиційної активності є макроекономічні процеси використання національного доходу на нагромадження та споживання.

У 1992—1996 рр. норма нагромадження мала тенденцію до збільшення, але, на жаль, це не є свідченням капіталізації інвестицій. Нагромадження фактично здійснюється за рахунок природу матеріальних оборотних коштів та ре-

зервів на основі дії цінових факторів при одночасному зростанні незавершеного будівництва, виробничих запасів, залишків готової продукції та неліквідів.

Ослаблення зв'язку нагромадження з інвестиційним процесом підтверджується також динамікою відтворення основного капіталу, особливо співвідношенням у його складі витрат на заміщення. Нині українська економіка забезпечує лише просте відтворення основних фондів, а в ряді галузей, де зношеність і вибуття основних фондів особливо значні, капіталовкладення недостатні навіть для простого відтворення, в ре-

В Україні нині спостерігається глибока інвестиційна криза. За нинішнім керівництвом країни — розробка нових механізмів активізації інвестиційної діяльності

зультати чого скорочуються виробничі потужності.

В умовах переходу до ринку інвестиційна діяльність визначається насамперед можливостями фінансування капітальних вкладень. Теоретично інвестиційні процеси можуть бути активізовані з того моменту, коли суспільство одночасно з поточним споживанням починає спрямовувати ресурси на розширення відтворення. Тому внутрішні інвестиційні ресурси, стимулювання внутрішнього інвестиційного попиту на третьому етапі трансформації української економіки є не менш важливими, ніж зусилля щодо залучення зовнішніх фінансових ресурсів. Внутрішні інвестиції можуть зростати за умов: 1) зростання приватних заощаджень підприємств і населення; 2) спрямування дефіциту бюджету не на споживання, а на стимулювання інвестиційного процесу (особливо на розвиток інфраструктури і інновацій); 3) скорочення дефіциту платіжного балансу за рахунок стимулювання розвитку експортного потенціалу.

Враховуючи те, що стихійна трансформація реального сектора економіки в останні роки відбувається лише під впливом цінової лібералізації (інституційні зміни і зміни у структурі форм власності відбуваються досить повільно), для активізації джерел економічного зростання необхідно передусім залучити фінансово-банківську систему, а також вирішити проблеми управління корпоративним сектором економіки та активізувати розвиток ринку капіталу і ринку земельних ресурсів. Це дасть змогу побудувати логічний взаємозв'язок між різними складовими макроекономічного процесу і визначити траєкторію зростання, яка б охоплювала: інвестиції — майнові зобов'язання — подолання кризи платежів — управління корпоративним сектором економіки і підтримка малого та середнього бізнесу. Стартовий експорт проблем — шляхи підтримки експортного потенціалу в основних секторах (точках економічного зростання), тобто аграрному і енергетичному.

Але необхідно пам'ятати, що етап економічного зростання потребує іншої економічної стратегії, інших регуляторів макроекономічного розвитку. Значна увага має приділятися макроекономічним умовам інвестиційного процесу, а саме формам і методам мобілізації внутрішніх інвестицій, тобто встановленню взаємозв'язків між: інвестиційною і структурною політикою; інвестиційною політикою і становленням ринкової інфраструктури; інвестиційною політикою і грошовою політикою НБУ; довгостроковими інвестиціями і короткостро-

Валовий внутрішній продукт за категоріями використання				
у фактичних цінах млрд. крб. — 1990—1995 рр., млрд. грн. — 1996 р.				
Роки	Кінцеві споживачі витрати	Валове нагромадження основного капіталу*	Зміна запасів матеріальних оборотних коштів	Чистий експорт товарів і послуг
1990	123	40	6	-1.0
1991	214	64	15	2.2
1992	3199	1381	353	2.0
1993	94925	36349	17463	-0.3
1994	816573	285820	139489	-3.2
1995	4165054	1275939	178734	-3.1
1996 **	62.7	16.8	1.6	-2.4

* Включаючи чисте придбання цінностей

** Попередня оцінка

ковими капіталовкладеннями; інвестиційною політикою і розрахунково-платіжним механізмом, який діє в економіці. У цьому процесі роль держави має бути аж ніяк не останньою. Держава повинна не лише встановлювати правила гри, а й виступати в ролі вкладника капіталу (в основному в соціально орієнтовані проекти і розвиток інфраструктури) та власника державного майна.

Слід зазначити, що в останні роки відбулася заміна патерналістської функції держави в інвестиційному процесі на регулюючу. У відповідності із загальним курсом лібералізації економіки держава поступово зменшила свою участь в управлінні народним господарством, намагаючись скоротити пов'язані з цим державні витрати, перенести їх на підприємства. Ринковий механізм в інвестиційній сфері передбачалося сформувати шляхом роздержавлення власності та зменшення видатків державного бюджету на фінансування економіки. Але інвестиційний ефект приватизації виявився незначним. Приватизовані, як і державні, підприємства відчувають хронічну нестачу фінансових ресурсів і скорочують видатки на капіталовкладення. Тому на нинішньому етапі трансформації української економіки нагально необхідним є посилення участі держави в організації ефективного ринку інвестицій. Насамперед це має знайти відображення у комплексній програмі

стимулювання вітчизняних і зарубіжних інвестицій, яка б передбачала організаційно-правові умови інвестиційного процесу, напрями і механізми державної підтримки інвестиційної діяльності, а також зниження трансакційних витрат на реалізацію інвестиційних проектів. Тобто функція держави в інвестиційному процесі повинна виявлятися у сукупності нормативних актів, тісно пов'язаних із збереженням макроекономічних пропорцій у цілому, а також системою соціально-економічних пріоритетів. Виходячи з економічної теорії, ці пріоритети повинні поступово замінити тотальне державне фінансування там, де гроші можуть робити гроші.

Ситуація, яка сьогодні склалася на інвестиційному ринку, характеризується інтенсивним зниженням державного фінансування і майже відсутністю інвестиційного попиту з боку підприємств та населення. Формуванню стійкого інвестиційного попиту з боку підприємств заважає платіжна криза, яка дезорганізує роботу майже всіх галузей економіки. Величина простроченої кредиторської і дебіторської заборгованості у 1995—1996 рр. майже зрівнялася з обсягом ВВП. Збільшення заборгованості — реакція товаровиробників на жорстку фінансово-кредитну політику, наміри держави вирішити завдання фінансової стабілізації економіки без урахування готовності підприємств до сприйняття таких заходів. Зростання платіжної заборгованості в умовах спаду виробництва та інфляції збільшує потребу підприємств у ліквідних грошових активах, відволікає їх із інвестиційної сфери. Неплатежі й заборгованість свідчать не лише про невідповідність структури виробництва ринковим вимогам, а й про недостатню адекватність інструментів фінансово-кредитної політики формуванню нормальних умов роботи підприємств і їх інвестиційної діяльності. Сьогодні треба говорити не про недос-

Найактивнішу роль в організації ефективного ринку інвестицій повинна відіграти держава, продумавши різні правові умови і механізми для стимулювання вітчизняних і зарубіжних інвестицій

татний рівень капіталів у країні, а про їх неефективне використання, яке проявляється у відпливі капіталу за кордон і дезавуванні іноземної валюти населенням, відволіканні кредитних ресурсів через ОВДП на фінансування дефіциту бюджету.

Відновлення інвестиційного попиту підприємств (а через них і працівників підприємств), відновлення внутрішнього попиту, що стимулювало б поживлення вітчизняного виробництва і економічне зростання, — основне завдання економічної політики на середньострокову перспективу.

Зараз в Україні економічна ситуація

Яка головна причина збільшення відпливу ліквідних грошових активів із інвестиційної сфери? Насамперед зростання платіжної заборгованості підприємств в умовах спаду виробництва та інфляції

характеризується уповільненням темпів інфляції і відсутністю поживлення у реальному секторі економіки. Це свідчить про те, що країна досягла фінансової стабілізації. Однак фінансова стабілізація, хоч і має важливе значення, як така не може забезпечити економічне зростання. Досвід країн Латинської Америки (особливо криза у Мексиці) свідчить: якщо стабілізація не підкріплюється змінами у реальному секторі економіки, вона може виявитися нетривкою і, врешті, економіка повернеться до початкової точки трансформації, але вже на нижчому рівні розвитку і з більшою кількістю проблем. Ситуація першого півріччя 1997 р. свідчить про те, що стабілізація у сфері фінансів здійснюється лише за рахунок іноземної допомоги і скорочення видаткової частини бюджету. Це значно ускладнює вирішення соціальних проблем і здійснення структурної перебудови економіки. Тому вирішення завдання переходу від макроекономічної стабілізації до економічного зростання потребує принципово нових методів управління і державної підтримки. При цьому слід мати на увазі таке: хоча рецепти досягнення фінансової стабілізації добре відомі і досить стандартизовані, програми забезпечення економічного зростання, як свідчить світова практика, для кожної окремої країни специфічні. Їх розробка повинна здійснюватися з урахуванням особливостей господарського

устрою, політичних і соціальних передумов, освітнього рівня населення, а також геополітичного розташування країни і її національних традицій. На стадії економічного зростання неможливо обмежуватися лише важливими рішеннями на макроекономічному рівні: необхідно змінювати форми і методи державної участі в економічному житті країни. На цьому етапі має відбутися перехід від методів управління реальним сектором економіки, що склалися на початковому етапі реформування, до методів точкового регулювання конкретних галузей і навіть типів виробництва. Різно повинні змінюватись і підходи до державної соціальної політики: від політики максимального можливого скорочення державної підтримки населення до політики реформування соціальної підтримки населення. Це пов'язано з тим, що успішна робота економіки, спрямована на поживлення внутрішнього ринку, можлива лише за розширення внутрішнього платоспроможного попиту.

Тому економічна політика перехідного періоду повинна виходити з подвійного розуміння як масштабів реформи, так і її основ. Третій етап трансформації економіки, визначений Президентом України як етап економічного зростання, конче потребує продуманої структурно-інвестиційної політики, яка б стала серцевиною програми дій уряду на середньострокову перспективу. Ця політика має передбачати: форми і методи мобілізації внутрішніх джерел інвестицій і залучення іноземного капіталу; взаємозв'язок інвестиційної політики зі структурною політикою і становленням ринкової інфраструктури у країні; принципи, методи і канали розміщення залученого капіталу, тобто взаємозв'язок структурно-інвестиційної політики уряду і грошово-кредитної політики НБУ.

В економічно розвинутих країнах темп зростання капіталовкладень завжди стабільний і становить близько трьох відсотків на рік. Таке плавне фінансування реального сектора економіки забезпечується гнучкою макроекономічною політикою держави, без якої неможливий розвиток цивілізованих ринкових відносин. У багатьох країнах світу вихід із кризи забезпечувався активною участю держави у формуванні інвестиційної політики. Держава виступала головним потенційним інвестором, який у складний для країни період із загальнонаціональних позицій визначав найбільш стратегічно важливі об'єкти капіталовкладень і забезпечував їх фінансування шляхом акумуляції внутрішніх і зовнішніх фінансових ресурсів. У баг-

тьох розвинутих країнах інвестиційною діяльністю стратегічно важливих об'єктів займаються спеціально створені державні банки. Особливо великою була роль таких банків у період кризи і повоєнної розрухи. Наприклад, у Німеччині у 1949 р. була створена Кредитна установа для відбудови (KfW), у Франції нині діє "Креді Національ", який надає довгострокові кредити на фінансування найбільш важливих напрямів розвитку економіки. В Японії після війни для концентрації інвестиційних ресурсів відкрито спеціальний банк, внески до якого були обов'язковими для всіх комерційних банків. Цей банк здійснював жорстку державну інвестиційну політику, спрямовану на відродження національної економіки. Крім того, центральні банки цих країн через гнучку процентну політику впливали на спрямування фінансових ресурсів у інвестиційний процес.

У нас же держава наче відсторонилася від управління інвестиційним процесом. Однак теза "риннок все відрегулює" навряд чи прийнятна для нашої економіки. У сучасних умовах Україна потребує кредитного механізму, який би обслуговував мобілізацію капіталу для інвестицій у реальний сектор економіки (як у основний, так і в оборотний капітал). Діюча система комерційних банків навряд чи справляється з цим завданням. Тому важливим елементом механізму активізації кредитного процесу мають стати спеціалізовані інвестиційні банки (у тому числі й за участю державного капіталу), які могли б мобілізувати довгострокові капітали шляхом: 1) мобілізації частини резервів комерційних банків за допомогою облігаційних займів (це можна забезпечити через розміщення Національним банком України у інвестиційних банках частини резервів комерційних банків під фіксований процент, а також через прийом НБУ частини обов'язкових резервів комерційних банків облігаціями інвестиційних банків); 2) цільового використання для інвестування реального сектора економіки бюджетних коштів; 3) мобілізації заощаджень населення як через Ощадбанк, так і через банки розвитку; 4) розміщення частини валютних резервів

Україні сьогодні необхідний кредитний механізм, який би сприяв мобілізації капіталу для інвестицій у реальний сектор економіки

НБУ в облігації банків розвитку. Але робота щодо акумуляції ресурсів може бути результативною лише за умов активізації реформ у реальному секторі економіки — започаткуванні процесів санації і банкрутства, акціонування і приватизації великих державних підприємств, визначенні стратегічних об'єктів промислової політики. Головне завдання даного етапу — поживити інвестиційну активність суб'єктів господарювання. За умов стабільності національної валюти інструментами досягнення цієї мети можуть бути: індексація довгострокових вкладень у відповідності з інфляцією і страхування вкладів. Важливим джерелом інвестування можуть стати кошти, які знаходяться на руках у населення (за різними даними вони становлять близько 10–12 млрд. дол. США). Сьогодні причиною того, що населення повільно нарощує свої вклади у банках, є відсутність гарантій із боку держави. У країнах із розвинутою ринковою економікою існують спеціальні установи щодо страхування депозитів. В Україні такої установи немає.

Активізації внутрішнього інвестиційного процесу може також сприяти активна політика НБУ щодо створення грошей для економічного зростання. Ця політика працюватиме лише в умовах масової емісії довгострокових цінних паперів реального сектора економіки (акцій і облігацій суб'єктів господарювання). Нині НБУ оголосив значне зниження ставки рефінансування. Але зниження ставки можливе лише за умови жорсткого спрямування ресурсів НБУ на потреби реального сектора економіки — через переоблік комерційних векселів реального сектора і фінансування інвестиційних банків. Для цього необхідно, щоб діяльність інвестиційних банків була законодавчо оформлена, щоб були розроблені інші підходи до визначення і обчислення співвідношень ризиків, нормативів співвідношень власного і залученого капіталів. При цьому слід мати на увазі, що широке залучення іноземного капіталу можливе лише за широкої мобілізації внутрішніх джерел (комбіноване фінансування) і створення спеціалізованої системи акумуляції і фінансування довгострокових капіталовкладень, яка зрештою слугуватиме гарантією іноземних капіталовкладень.

Сьогодні існують реальні макроекономічні можливості масового залучення іноземного капіталу в Україну, а саме: стабільна національна валюта; ставка процента за кредитами набагато вища, ніж на світових ринках, і навіть за суттєвого зниження буде привабливою для іноземного інвестора; сировинні ре-

сурси все ще відносно дешеві; заробітна плата за високого кваліфікаційного рівня працюючих на два порядки нижча, ніж у розвинутих капіталістичних країнах.

Та водночас існує ряд причин, які гальмують приплив капіталу. Так, прямі інвестиції ускладнюються відсутністю інфраструктури, в'ялістю внутрішнього ринку, невизначеністю внутрішніх економічних зв'язків. Невпевненість іноземних інвесторів пов'язана також із високим позичковим процентом на кредитному ринку України. Солідні інвестори, котрі хотіли б довгостроково працювати в Україні, сприймають цей процент як свідчення ризикованості кредитних операцій і як фактор зниження нормальної доходності кредитних операцій.

Банки повинні бути основною ланкою інвестиційного механізму. Інші його складові — інвестиційні та позабюджетні фонди, компанії, довірчі товариства, кредитні спілки

Тому дуже важливу роль у формуванні інвестиційного клімату має відігравати фінансово-кредитна система держави. Очевидно, що впродовж певного часу в економіці України існують потужний державний сектор, де управління інвестиціями за пасивної ролі банків буде не ефективним. Мова повинна йти про визначення для власних коштів підприємств усіх форм власності та бюджетних асигнувань функцій, притаманних інвестиціям ринкового механізму.

Активізація інвестиційної діяльності банків та інших фінансово-кредитних установ повинна спрямовуватися на:

- ♦ посилення ролі довгострокового та середньострокового кредитування;
- ♦ розширення посередницької діяльності в управлінні інвестиційними портфелями компаній;
- ♦ розвиток різного роду довірчої діяльності, а також операцій, пов'язаних зі страхуванням та перестрахуванням інвестицій;
- ♦ участь у фінансуванні інвестиційних проектів, здійсненні їх моніторингу.

Банки в Україні повинні стати ключовою ланкою інвестиційного механізму, подолавши небажання займатися інвестиційною діяльністю. Цьому, очевидно, сприятимуть такі стимулюючі заходи:

- ♦ створення системи страхування та перестрахування інвестицій за участю

держави та комерційних банків;

- ♦ виділення проектного фінансування в окремий вид банківської діяльності та надання для цього банкам певних пільг;

- ♦ конкурсне розміщення інвестиційних проектів і бюджетне фінансування їх розробки;

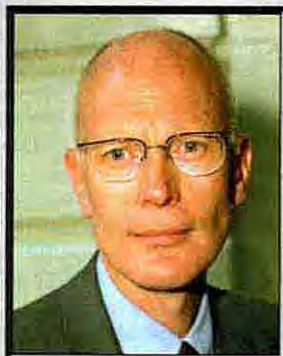
- ♦ використання пільгових ставок оподаткування інвестиційних активів, резервування і рефінансування для банків, що займаються проектним фінансуванням;

- ♦ виділення найбільш пристосованих до інвестиційної діяльності банків, розвиток мережі філій та їх підтримка з боку держави;

- ♦ стимулювання участі банків у розробці і здійсненні проектів із іноземними інвестиціями.

Суттєвий вплив на поліпшення інвестиційного клімату, особливо в період масової приватизації, повинна зробити парабанківська система (інвестиційні фонди і компанії, довірчі товариства, кредитні спілки, позабюджетні фонди тощо). Функціонуючи під контролем держави, ця система має акумулювати значні інвестиційні ресурси і спрямовувати їх на фінансування інвестиційних проектів, насамперед соціального призначення.

Увесь цей інструментарій може бути задіяний лише за умови розробки загальнодержавної інвестиційної концепції, яка базувалася б на стимулюванні внутрішнього попиту. Сьогоднішній параліч інвестицій пов'язаний не з відсутністю внутрішніх джерел, не з неможливістю залучення іноземного капіталу, а з пригніченістю внутрішнього інвестиційного попиту, відчуженням держави від інвестиційного процесу і пов'язаною з цим відсутністю ринкової інфраструктури, яка б забезпечувала рух товарів і капіталу. Інвестиційна концепція повинна базуватися на ролі держави у розвитку ринкової інфраструктури (сховищ, резервів, доріг, бірж, страхових компаній тощо) і забезпеченні державної підтримки розвитку стратегічно важливих об'єктів через спеціальні установи розвитку і гарантійні банки. Варто пам'ятати, що економічна могутність США базується не так на збройних силах, як, у першу чергу, на сховищах зерна і м'яса, з часів Рузвельта розміщених по всій країні та створених на кошти уряду. Тому найважливішим пріоритетом інвестиційної концепції має стати інфраструктура ринку та інвестиції у наукоємі виробництва. Це серцевина середньострокової перспективи економічного розвитку.

Вернер Елерс,

директор Дойче Бундесбанку, генеральний радник у Національному банку України від Міжнародного валютного фонду.

До роботи в Бундесбанку працював у Дойче Банку. Займається викладацькою роботою у коледжі центрального банку Німеччини. Як науковець досліджує проблеми монетарної політики. Одружений. Має сина. Захоплюється тенісом, волейболом. Любить мистецтво, зокрема театр і живопис.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ПРОЕКТУ

Роль та компетенція Європейської системи центральных банків

ЧОТИРИ КРОКИ ДО ЄВРО

Півалини Економічної Співдружності і Європейської системи центральных банків (або, як ще кажуть, Європейського монетарного союзу) було закладено 1 червня 1990 року: цього дня повністю лібералізовано рух капіталів у державах Європейського Союзу (ЄС).

У грудні 1995 року Європейська Рада, до складу якої входять керівники держав або урядів держав — членів ЄС, затвердила сценарій переходу до єдиної валюти — євро. Проходиться він у чотири етапи, які подаємо нижче.

1 У 1998 році Європейська Рада має підтвердити, що держави-члени дотримуються необхідних вимог щодо участі в Економічній Співдружності та Монетарному союзі. Основні критерії стосуються: **рівня інфляції**, який не повинен перевищувати середній рівень інфляції трьох європейських країн із найнижчою інфляцією більш як на півтора відсотка; **процентних ставок**, які не повинні перевищувати середні ставки більш як на 2%; **курсу обміну**, що має бути сталим у рамках валютного коридору впродовж двох років; **розміру річного дефіциту бюджету та рівня акумульованого боргу**.

Уже рік тому було ясно, що більшість країн-членів дотримуються перших трьох критеріїв. А от

останніх двох, за якими дефіцит не повинен перевищувати 3%, а борг — 60% ВВП, дотриматися важко. Багатьом країнам доводиться докладати неймовірних зусиль, щоб зменшити дефіцит своїх бюджетів.

2 Після виконання цих вимог усіма країнами-учасницями буде сформовано Виконавчий комітет Європейського центрального банку (ЄЦБ). Загалом Європейська система центральных банків (ЄСЦБ) складатиметься з ЄЦБ і національних центральных банків як інтегральної складової системи.

3 Третій етап почнеться 1 січня 1999 року і полягатиме у запровадженні фіксації курсів обміну для валют країн-учасниць та євро. Із цього часу євро сама стане власне валютою, а ЄСЦБ на засаді нової валюти проводитиме єдину монетарну політику.

Не пізніше 1 січня 2002 року євромонети та євробанкноти буде введено в обіг, і ЄСЦБ розпочне обмін банкнот і монет національних грошових одиниць на євро.

4 Шонайдовше за шість місяців національні валюти буде замінено на євро в усіх країнах-учасницях. Національні банкноти та монети втратять свій юридичний статус і перестануть вважатися законним засобом платежу.

1 січня 2002 року в Європі відбудеться знаменна подія: німецькі марки, французькі франки, голландські гульдени і, можливо, іспанські песети та італійські ліри зникнуть, їх буде замінено на жовті, зелені, червоні та блакитні євробанкноти — спільну валюту країн Європейського Союзу. Вперше після падіння Римської імперії Європа знову користуватиметься єдиною грошовою одиницею. Архітектори євро сподіваються, що ця валюта стане надійною основою економічної потужності континенту.

СТАТУТНІ ВИМОГИ ДО НАЦІОНАЛЬНИХ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ ЯК ІНТЕГРАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ ЄСЦБ

Угодою Співдружності та статуту ЄСЦБ не вимагається відповідного впорядкування статутів національних центральных банків — національні відмінності можуть існувати й надалі. Однак угодою і статуту передбачено внесення певних змін у національні законодавства та статуту національних центральных банків — це допоможе усунути принципові розбіжності та забезпечить необхідний ступінь інтеграції національних центральных банків у ЄСЦБ.

Європейський монетарний інститут, попередник ЄЦБ, із цього приводу зауважує: "Незалежність центрального банку не може бути виражена арифметичною формулою чи використана автоматично; незалежність окремих національних банків досягається шоразу своїм шляхом, тому інституційний контекст діяльності банків у різних країнах буде різним".

Центральний банк Європи майбутнього має бути вільним від будь-яких втручань урядів країн, об'єднаних єдиною валютою. Пан Дюсенберг, колишній голова Центрального банку Голландії, нині — президент Європейського монетарного інституту і який, імовірно, стане президентом ЄСЦБ, нещодавно заявив, що успішне управління економікою Європи та стабільність євро залежатимуть від ступеня незалежності Європейського центрального банку. Він підкреслив, що незалежність ЄЦБ гарантована угодою Співдружності і не може бути обмежена без відповідних переговорів.

З приводу дебатів стосовно вимог Франції надати урядам певний ступінь політичного контролю над європейською монетарною політикою Дюсенберг зауважив, що такий крок знизить ефективність управління економікою Європи, оскільки за умов запровадження єдиної валюти це зашкодить цінній стабільності.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ЄСЦБ

Згідно з Угодою основні завдання ЄСЦБ такі:

- визначення та втілення монетарної політики Співдружності;
- проведення операцій із іноземною валютою;
- утримання офіційних резервів у іноземній валюті держав — членів ЄС та управління ними резервами;
- забезпечення чіткої роботи платіжних систем;
- сприяння планомірному проведенню політики у сфері пруденційного нагляду;
- санкціонування випуску банкнот;
- виконання інших завдань, таких як добір статистичних даних, складання звітів тощо.

ЄСЦБ та національні центральні банки можуть діяти як фіскальні агенти, але усі овердрафти або інші види кредитів на користь інститутів та органів Співдружності заборонені.

ЦІЛІ ЄСЦБ

Європейська система банків покликана формувати та впливати на монетарну політику, головною метою якої є цінова стабільність. Підтримка основних економічних напрямів політики Співдружності не повинна завдавати шкоди цінній стабільності.

ОРГАНИ ЄСЦБ

Відповідно до статуту діяльності Європейської системи центральних банків керуватимуть два органи, які мають право приймати рішення. Це — Керівна рада та Виконавчий комітет. До складу останнього входять: президент, віце-президент та чотири члени, призначення яких відбувається за участю країн-учасниць на рівні керівників країн або урядів, а також за рекомендацією Ради міністрів Співдружності та після консультацій із Європейським парламентом і Керівною радою. Повноваження членів Виконавчого комітету діють упродовж восьми років і не поновлюються. Кожний член, присутній на засіданні комітету, має право одного голосу. Виконавчий комітет відповідає за щоденне управління Європейським центральним банком.

Керівна рада складається із членів Виконавчого комітету та голів національних центральних банків. За винятком особливих випадків (скажімо, спеціальних фінансових справ), кожен член має один голос. Рішення приймаються простою більшістю голосів, у тупикових ситуаціях право вирішального голосу надається президентові.

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ
ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ
ЄДИНОЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

До загальних принципів впровадження стратегії єдиної монетарної політики належать:

- ринкові засади;
- однакове ставлення до всіх учасників системи;

- простота;
- децентралізація;
- ефективність (стратегія повинна сприяти ефективному виконанню основної мети ЄСЦБ);
- звітність;
- прозорість (цілі та прийняті рішення мають бути зрозумілими громадськості);
- орієнтація на середні терміни (це забезпечить якість для інфляційних очікувань);
- спадкоємність (стратегія ЄСЦБ до третього

етапу створення системи повинна будуватися на досвіді національних центральних банків, що беруть у ній участь);

■ послідовність у проведенні політики незалежності ЄСЦБ, передбаченої угодою.

Безперечно, компетенція прийняття рішень із питань монетарної політики повинна бути сконцентрована в єдиному органі. Однак коли справа доходить до технічного впровадження цієї політики, не обійтися без співпраці з інфраструктурами національних та регіональних центральних банків.

Єдину та неподільну монетарну політику для Європейського Союзу визначатиме Керівна рада. Керівники національних центральних банків братимуть у цьому участь як члени ради, проте роль національних центральних банків, якими вони керують, в основному полягатиме у виконанні прийнятих рішень, зокрема — операцій із монетарної політики. Шоправда, механізми втілення цього принципового положення ще остаточно не визначені.

ІНСТРУМЕНТИ
МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄСЦБ

Набір інструментів монетарної політики, який матиме у своєму розпорядженні ЄСЦБ, визначатиметься Радою Монетарного союзу. Передбачається, що ЄСЦБ буде використовувати головним чином операції відкритого ринку, практикуватимуться й інші стандартні інструменти. В принципі зберігається можливість застосування вимог мінімального резервування.

Окрім інтервенцій на внутрішніх фінансових ринках, ЄСЦБ матиме змогу проводити інтервенції також на валютному ринку. Одночасно ЄСЦБ використовуватиме об'єднаний фонд іноземних капіталів, переведених із національних центральних банків до Європейського центрального банку.

ПЛАТІЖНА СИСТЕМА

Згідно з угодою ЄСЦБ та національні центральні банки можуть надавати кредити, а Європейський центральний банк — розробляти інструкції з метою забезпечення ефективної й надійної системи розрахунків і платіжної системи в межах Співдружності та з іншими країнами.

TARGET (TARGET) — транс-європейська автоматизована система переказів валютних розрахунків у реальному часі — це міжбанківська система трансфертів коштів, яка підтримує інтеграцію грошового ринку. Цю систему розроблено для опрацювання деномінованих у євро платежів з метою безперешкодного проходження їх через кордон — так, ніби вони є внутрішніми платежами.

БАНКІВСЬКИЙ НАГЛЯД

ЄСЦБ може звернутися із пропозицією до Ради міністрів Співдружності чи до компетентних керівних органів держав — членів системи щодо змісту та впровадження своїх законодавчих актів, які стосують-

Принципи функціонування Європейського монетарного союзу, безперечно, ще потребують удосконалення. На думку фахівців, за нинішньої моделі системи можливі деякі суперечності. Зокрема, як тедасють, утримання цінової стабільності може наразитися на небезпеку, пов'язану із можливими розбіжностями між валютним режимом євро і бюджетною політикою країн — членів Європейського Союзу.

ся пруденційного нагляду за кредитними установами та стабільністю фінансової системи.

Зрозуміло, що для ЄСЦБ політично неприйнятний прямий банківський нагляд, але потреба у постійному вивченні та аналізі стабільності в межах європейської монетарної системи, безумовно, є. Потрібно також продовжувати мікропруденційний контроль на національному рівні.

ЄВРОПЕЙСЬКА СИСТЕМА
ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ І УКРАЇНА

Становлення ЄСЦБ є надзвичайно важливим фактором для розвитку банківської системи України, тому що, сподіваємося, Україна у майбутньому також стане членом ЄС.

Передумовою успіху центрального банку є, звичайно, його реальна незалежність. За такої умови центральний банк може чинити опір короткостроковим політичним вимогам.

Зрозуміло, що лише юридичного тексту про незалежність замало. Її утвердження великою мірою залежить від авторитету фінансової установи, довіри клієнтів і партнерів.

Слід зауважити, що, на думку зарубіжних експертів, Національний банк України уже нині набув високої репутації. Більшість його працівників самовіддано виконують поставлені (здебільшого складні) завдання, дуже старанно працюють.

Алан Грінспен, голова Комітету директорів Федеральної резервної системи США, якось зауважив, що центральний банк у демократичному суспільстві є осередком багатьох конфліктних ситуацій, які виникають у ньому. Україна, звичайно, не виняток. Труднощі, про які вище згадувалося, певною мірою пов'язані саме із цим.

НБУ підготував, на мою думку, хороший проект Закону "Про Національний банк України", і ми всі сподіваємося, що Верховна Рада України невдовзі схвалить його. Не тому, що міжнародні організації вважають це за необхідне (Світовий банк, наприклад, розглядає це як передумову надання кредиту FSAL для переведення фінансової системи України на міжнародні стандарти), а тому, що це допоможе власне українській економіці. Керуючись основними принципами, передбаченими в законопроекті, Національний банк України зміг би стати повноправним членом Європейської системи центральних банків.

Економічний прогрес не є дивом або везінням. Його досягають завдяки мудрим політичним рішенням і наполегливій кваліфікованій праці людей.

Дизайн євробанкнот було затверджено у грудні 1996 року на саміті керівників ЄС у Дубліні. Серед графічних образів переважають зображення мостів та арок — символів дружби і єднання держав та народів. 1 січня 1999 року євро увійде в обіг як одиниця бухгалтерського обліку і як валюта для електронних міжбанківських платежів. А ще через 18 місяців громадяни країн Європейського Союзу почнуть жити і працювати з євро.

ЕКСПРЕС-АНАЛІЗ

Процес накопичення капіталу триває

Основні тенденції розвитку банківської системи України у січні—серпні 1997 року

Останні три роки характеризуються динамічним розвитком банківської системи України. На 1 вересня 1997 р. в Україні налічувалося 224 зареєстрованих банки (на 2 вересня 1997 р. — 225).

Серед негативних явищ, що в нинішньому році справляли небажаний вплив на діяльність усієї банківської системи, — погіршення ліквідності комерційних банків, відсутність надійних позичальників, що зумовлено подальшим падінням виробництва.

Останнім часом безпрецедентно знижено облікову ставку: з 252 відсотків річних у січні 1995 року до 16% — у серпні 1997 року.

Завдяки стабілізаційній політиці Національного банку України стримано зростання заборгованості за простроченими та пролонгованими позиками та децю стабілізовано кількість збиткових банків. На 01.01.1996 р. їх було 38, на 01.08.1996 — 26, а на 01.07.1997 року — 14.

Статутний фонд у сумі понад 1 млн. ЕКЮ сплатили 142 банки (за станом на 01.09.1997 р.). У зв'язку зі зниженням рівня інфляції у 1997 році банки змогли накопичити велику кількість активів. На 01.09.1997 р. 8 банків утримують 79 відсотків активів (5 колишніх державних банків утримують 63 відсотки активів).

Основні тенденції розвитку банківської системи України у січні—серпні 1997 року можна простежити за наведеними нижче графіками.

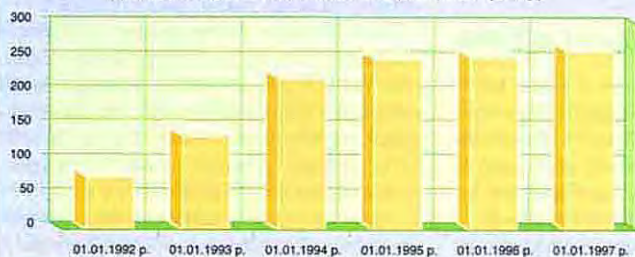
Володимир Домрачев,
головний економіст управління раннього реагування департаменту безвізного нагляду НБУ.

За шість років державної незалежності України відкрито 15 комерційних банків із залученням іноземного капіталу (2 відкрито на початку 1997 року). Філії найбільших із них є у всіх промислових регіонах України.

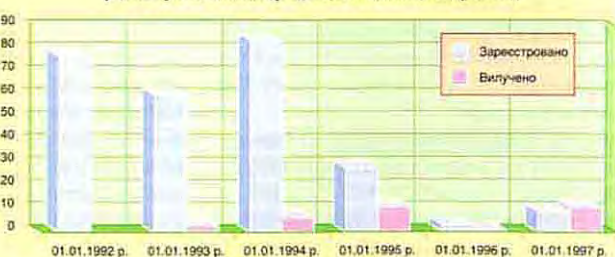
Динаміка поповнення статутного фонду в 1996 році і трьох кварталах 1997 року свідчить про його рівномірне прогнозоване нарощування комерційними банками України.

Як видно з графіка 3, спостерігаємо швидке зростання фактично сплаченого статутного фонду комерційних банків України. Цей процес спричинив тенденцію до зростання статутних фондів, наближення їх до міжнародних стан-

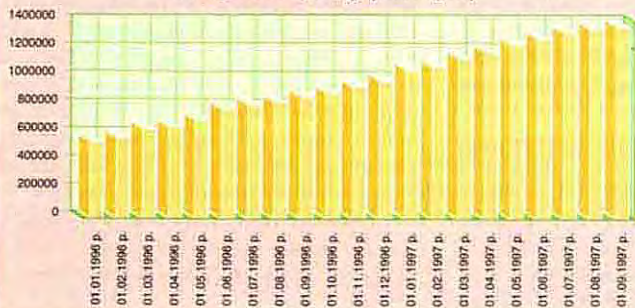
Графік 1. Кількість комерційних банків, зареєстрованих в Україні (за станом на 01.01.1997 року)

Графік 2. Кількість зареєстрованих та вилучених із книги реєстрації комерційних банків України

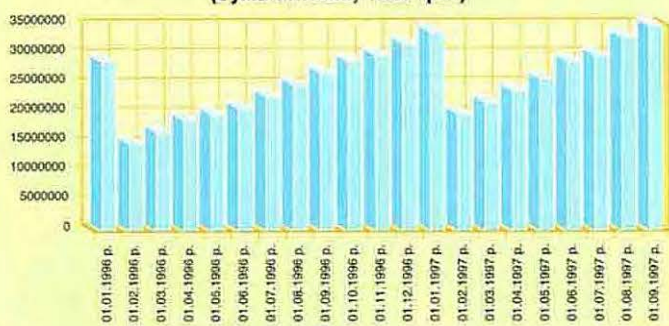
Графік 3. Динаміка фактично сплаченого статутного фонду (тис. грн.)

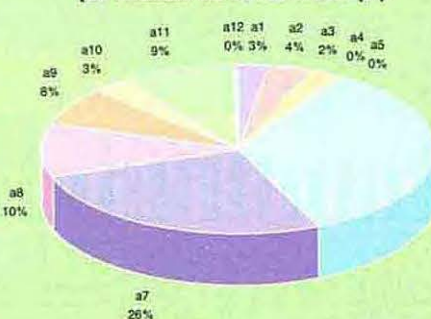
Графік 4. Динаміка зростання суми власних коштів (капіталу) комерційних банків України (тис. грн.)

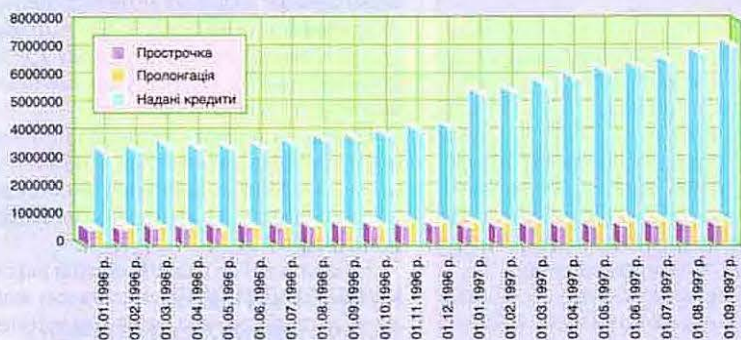
Графік 5. Динаміка валюти балансів комерційних банків (сума активів, тис. грн.)

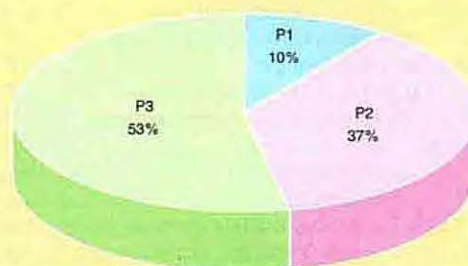
Графік 6. Розподіл активів комерційних банків України (за станом на 01.07.1997 р.)

Графік 7. Якість активів системи комерційних банків України (тис. грн.)

Графік 8. Структура пасивів системи комерційних банків України

дартів, за якими мінімальний рівень статутного фонду до 01.01.1998 року повинен становити 1 млн. ЕКЮ.

Графік 4 свідчить, що у першій половині 1997 року дещо уповільнився темп зростання суми власних коштів комерційних банків України. Це є наслід-

ком падіння прибутковості системи комерційних банків узагалі.

Активи банківської системи (див. графік 5) на 1 вересня 1997 року становлять 91% від суми валюти балансу на початок року (в середньому вони зростають на 7% за місяць).

На графіку 6 показано розподіл активів комерційних банків України. Дані подано на 1 вересня 1997 р.;

а1 — каса і прирівняні до неї кошти;
а2 — кошти банку на коррахунок в НБУ;
а3 — кошти на депозитних рахунках

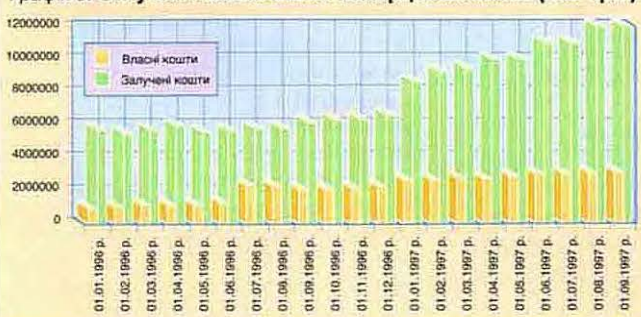
Таблиця 1. Кількість зареєстрованих та вилучених із книги реєстрації комерційних банків України

Рік	Зареєстровано	Вилучено
1991	77	
1992	60	3
1993	84	6
1994	28	11
1995	3	1
1996	9	11

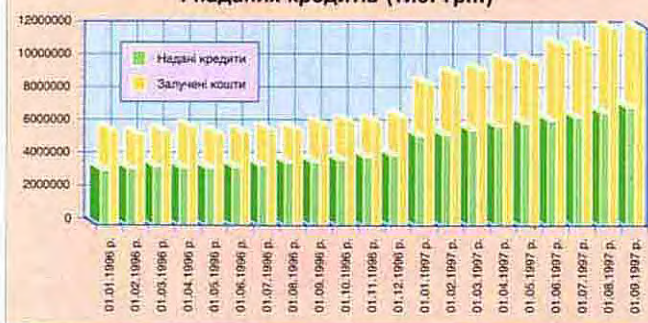
Таблиця 2. Кількість банківських установ у регіонах України (за станом на 01.09.1997 р.)

Область	Банки	Філії
Київська (в т.ч. м.Київ)	97	210
Вінницька	0	78
Волинська	3	55
Дніпропетровська	17	155
Донецька	16	183
Житомирська	2	109
Закарпатська	3	61
Запорізька	7	92
Івано-Франківська	2	61
Кіровоградська	0	73
АР Крим	15	127
Луганська	2	111
Львівська	10	106
Миколаївська	1	92
Одеська	13	69
Полтавська	3	83
Рівненська	2	52
Сумська	1	72
Тернопільська	3	65
Харківська	14	131
Херсонська	1	82
Хмельницька	3	65
Черкаська	2	77
Чернігівська	6	71
Чернівецька	1	45
Усього	224	2325

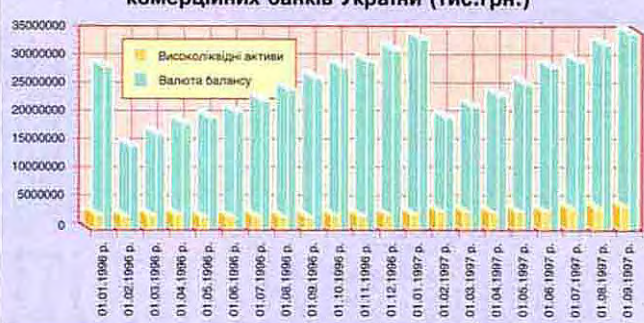
Графік 9. Залучені і власні кошти комерційних банків (тис. грн.)

Графік 10. Співвідношення залучених коштів і наданих кредитів (тис. грн.)

Графік 11. Динаміка високоліквідних активів комерційних банків України (тис. грн.)

у банках;

a4 — готівка в процесі інкасації;

a5 — кошти на рахунках "ностро" у банках;

a6 — кредити, надані банками;

a7 — внутрібанківські розрахунки;

a8 — основні фонди;

a9 — цінні папери уряду України;

a10 — операції банків із цінними паперами;

a11 — дебітори банків;

a12 — факторинг.

Графік 7 — якість активів системи комерційних банків України. Основну суму активів комерційних банків становлять кредити, надані банками, та внутрібанківські розрахунки. Завдяки стабілізаційній політиці Національного банку України якість активів значно поліпшилася: зменшилася частка простро-

чених та пролонгованих кредитів у кредитному портфелі комерційних банків України.

Графік 8 — структура пасивів системи комерційних банків України, де:

P1 — власні кошти;

P2 — залучені кошти;

P3 — інші кошти.

Як видно з аналізу динаміки залучених коштів, у 1997 році вони зростають швидше, ніж власні кошти банків. Це свідчить про поліпшення економічного стану суб'єктів господарювання.

Аналіз динаміки залучених коштів порівняно з динамікою наданих кредитів свідчить про те, що у 1997 році залучені кошти зростають швидше, ніж надані

кредити (див. графіки 9, 10). Це говорить про проблеми комерційних банків, зумовлені браком надійних позичальників.

Із графіка 11 випливає, що в цілому високоліквідні активи упродовж тривалого часу мають тенденцію до зменшення відносно валютного балансу.

Одним із кращих показників діяльності банківської системи у 1997 році можна вважати поліпшення якості кредитного портфеля комерційних банків (див. графік 12).

Незважаючи на падіння обсягів виробництва, банківська система загалом залишалася прибутковою, хоча порівняно з попереднім роком прибутковість активів та капіталу знизилася (див. графіки 13, 14).

Графік 12. Кредити, надані комерційними банками (за станом на 01.09.1997 р.)

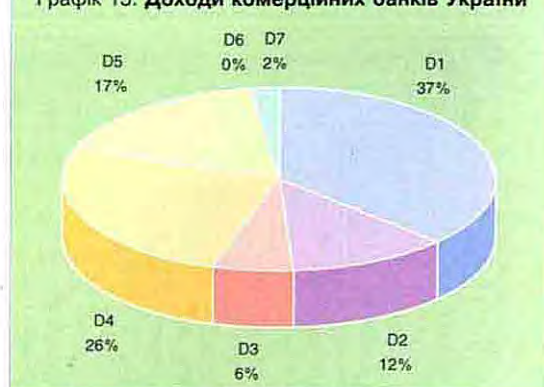
Графік 13. Прибутковість комерційних банків

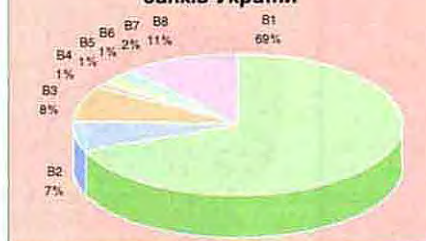
Графік 14. Прибутковість комерційних банків

Графік 15. Доходи комерційних банків України

Графік 16. Витрати комерційних банків України

Графік 17. Співвідношення балансового прибутку (П80) і балансового збитку (А980) (за станом на 01.09.1997 року)

ПРИБУТКИ І ЗБИТКИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Порівняно з відповідним періодом попереднього року зросла частка доходів від операцій із цінними паперами та векселями (див. графік 15).

84 відсотки витрат, виділених на утримання підрозділів банків, становлять витрати на утримання апарату управління (див. графік 16).

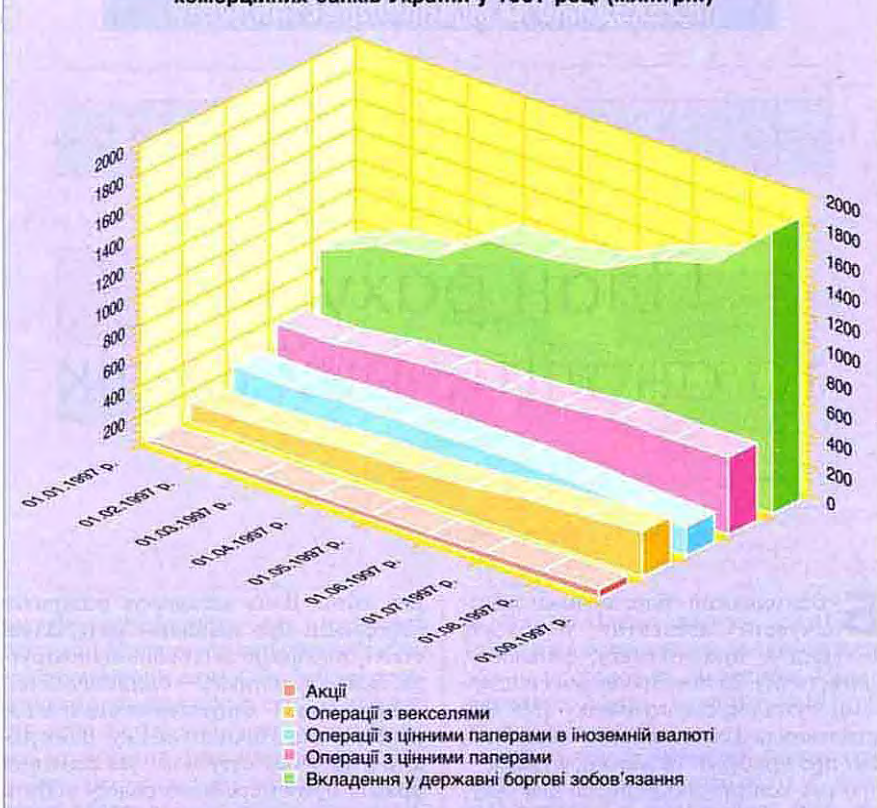
Співвідношення балансового прибутку і балансового збитку показано на графіку 17.

Динаміка портфеля цінних паперів (див. графік 18) свідчить про швидке зростання вкладень банків у державні боргові зобов'язання.

ВИСНОВКИ

1997 рік можна вважати роком подальшого розгалуження та становлення банківської системи України. Розвиток подій свідчить про те, що, незважаючи на падіння рівня виробництва, і надалі відбувається процес накопичення капіталу банківською системою, зростає валюта балансу, досить швидко зростає загальна сума сплаченого статутного фонду (значно випереджаючи зростання рівня інфляції). Спостерігається відносне зменшення ліквідності активів банківської системи, зростає різниця між залученими коштами та наданими кредитами. У 1997 році значно зменшилися темпи зростання чистого прибутку системи комерційних банків України.

Графік 18. Динаміка портфеля цінних паперів комерційних банків України у 1997 році (млн.грн.)

Таблиця 3. Якість кредитного портфеля комерційних банків України

	01.07.1997 р.	01.12.1996 р.
Кредити, надані банками	100%	100%
Прострочення	11%	18.6%
Пролонгація	14%	18.9%
Інші	75%	62.5%

Таблиця 4. Доходи комерційних банків України (за станом на 01.09.1997 р.)

Відсотки отримані	Відносна вага
— за наданими кредитами (D1)	706
— за міжбанківськими операціями (D2)	239
— за дисконтними і заставними операціями з векселями (D3)	121
Доходи і комісія за послуги (D4)	494
Доходи від операцій із цінними паперами (D5)	320
Доходи за інкасацію (D6)	0.5
Інші доходи (D7)	42

Таблиця 5. Витрати комерційних банків України

Відсотки сплачені	Відносна вага
Всього (B1)	858
Сплачена комісія за послуги клієнтам, банкам (B2)	80
Витрати за операціями із цінними паперами (B3)	93
Поштово-телеграфні витрати (B4)	9
Витрати на матеріально-технічне обслуговування (B5)	9
Витрати на оплату послуг комп'ютерних центрів (B6)	18
Амортизаційні відрахування (B7)	23
Інші витрати (B8)	140

ПЕРЕХОДИМО НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ

Звітність, План рахунків та аналітичний облік

Олександр Печач,

заступник начальника управління — начальник відділу реформування бухгалтерського обліку та звітності в НБУ департаменту бухгалтерського обліку Національного банку України.

Бухгалтерський облік повинен забезпечувати адекватну необхідну звітність — бухгалтерську, фінансову, статистичну. За міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО) виділяють такі основні звіти: балансовий, звіт про прибутки та збитки, а також — про рух коштів. Якщо перші два будуються на підставі статичних даних, тобто залишків на рахунках, то третій — на основі динамічних даних, тобто з оборотів.

План рахунків побудовано таким чином, щоб дати змогу максимально просто виконати саме фінансову звітність — балансовий звіт та звіт про прибутки і збитки. Структура Плану рахунків максимально корелює із формами фінансових звітів.

Вона забезпечує розкриття інформації про найбільш матеріальні статті, згруповані за їх економічною суттю. Вся інша звітність — статистична, наглядова тощо — будеться на підставі параметрів аналітичного обліку. Вони дають змогу без суттєвого ускладнення правил бухгалтерського обліку робити різноманітні зрізи фінансової інформації, необхідні для деталізації різних напрямів діяльності банку. Отже, всю необхідну звітність можна скласти, використовуючи План рахунків та параметри аналітичного обліку.

План рахунків можна поділити на три логічні частини — балансову, частину доходів та витрат і позабалансову.

Балансова частина містить перші

п'ять класів Плану рахунків. На підставі цих класів будеться балансовий звіт банку.

Частина доходів та витрат об'єднує класи доходів та витрат. На їх підставі робиться звіт про прибутки та збитки банку.

Позабалансова частина включає клас позабалансових рахунків. У цьому класі ведеться облік умовних вимог та зобов'язань банку, банківських ризиків та інших позабалансових статей.

Частини Плану рахунків перебувають у тісному логічному зв'язку (див. схему 1).

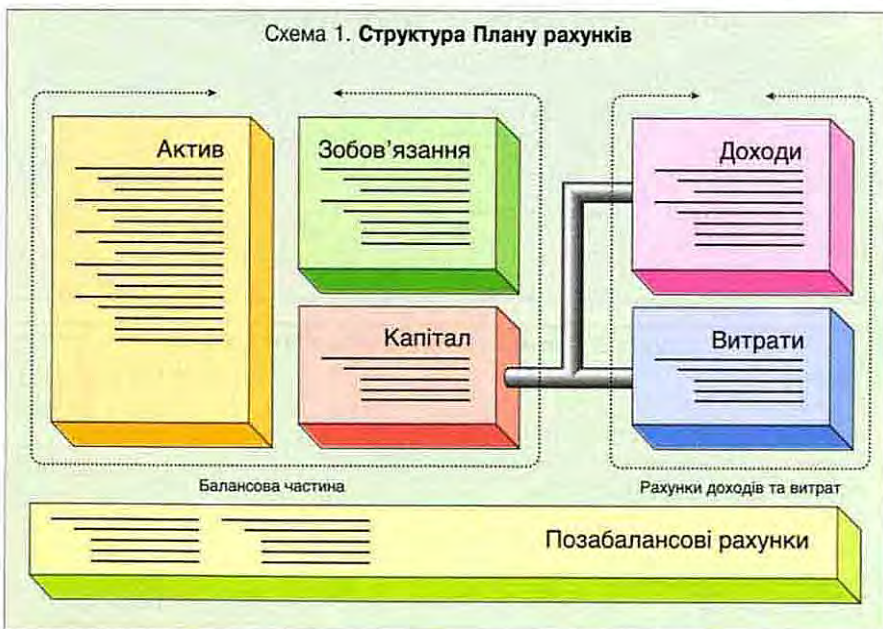
Сальдо за рахунками класів доходів та витрат має відображати рахунок результату поточного року (рахунок №5900) у класі капіталу в балансовій частині. Для того, щоб побудувати балансовий звіт за класами з першого по п'ятий, необхідно, аби залишок на рахунку №5900 дорівнював різниці між класами 6 та 7 (відповідно клас доходів і клас витрат). Фактично класи доходів і витрат є аналітикою рахунка результату поточного року.

НОВИЙ ПЛАН РАХУНКІВ

План рахунків побудовано за ієрархічним принципом. Кожна з чотирьох цифр номера балансового рахунка означає рівень ієрархії. Таким чином, перша цифра визначає клас, друга — розділ, третя — групу, четверта — номер рахунка. Такий підхід дає змогу виконувати групування на різних рівнях ієрархії та легко будувати звіти з різним ступенем агрегації.

Балансова частина Плану рахунків комерційних банків складається з п'яти

Схема 1. Структура Плану рахунків

класів. Їх згруповано за принципами контрагентів — готівкові операції та міжбанківські розрахунки, операції з клієнтами, операції з цінними паперами, основні фонди та малоліквідні активи, капітал банку.

Балансову частину Плану рахунків Національного банку України побудовано за дещо іншим принципом. План рахунків організовано так, щоб полегшити побудову фінансової звітності банку. Статті класифіковано за активами та зобов'язаннями, окремо виділено капітал банку. Активи і зобов'язання, у свою чергу, поділяються на основні, на підставі яких Національний банк України здійснює свою основну діяльність, та інші, використовувані здебільшого у господарській діяльності банку.

Балансові рахунки в Планах рахунків також організовано відповідно до характеру операцій і впорядковано за ступенем зниження ліквідності.

Детальну інформацію про кожного контрагента та кожну операцію одержують за допомогою аналітичного обліку, що дає змогу уникнути використання зайвої кількості окремих балансових рахунків.

АНАЛІТИЧНИЙ ОБЛІК

Кожен об'єкт аналітичного обліку характеризується набором пара-

метрів, необхідних для побудови звітності. Вони поділяються на обов'язкові та необов'язкові. Обов'язкові передбачені для заповнення, оскільки будуть використані для побудови звітних форм, які вимагатиме Національний банк України. Усі параметри описано в документі "Методичні вказівки про ведення параметрів аналітичного обліку",

який (як і Плани рахунків для Національного і комерційних банків) затверджено постановою Правління Національного банку України №191 від 17.06.1997 року.

"Методичні вказівки про ведення параметрів аналітичного обліку" було підготовлено з урахуванням того, що бухгалтерський облік у банках комп'ютеризовано.

Як правило комплексами автоматизації бухгалтерського обліку в банках використовуються два списки — клієнтів і рахунків (див. схему 2). Оскільки вони пов'язані ключовим полем, є можливість, з одного боку, бачити, скажімо, усі рахунки клієнта, а з іншого — вибрати підмножину рахунків клієнтів, які мають задану характеристику.

Виходячи із цього, усі параметри за правилами нормалізації розподілено на дві групи:

- параметри контрагентів (клієнтів), а саме: ідентифікаційний код, ознака резидентності, сектор економіки тощо;
- параметри рахунків, тобто номер рахунка, код валюти рахунка тощо.

ПАРАМЕТРИ АНАЛІТИЧНИХ РАХУНКІВ

Номер аналітичного рахунка

Номер рахунка (див. схему 3) вказує на зовнішнє подання ідентифікатора рахунка при розрахунках та у банківських документах. Номер налічує до 14 цифр. Перші п'ять жорстко регламентовано. Інші (від 0 до 9 цифр) банк формує самостійно відповідно до власних можливостей та потреб.

Схема 3. Формування номера аналітичного рахунка

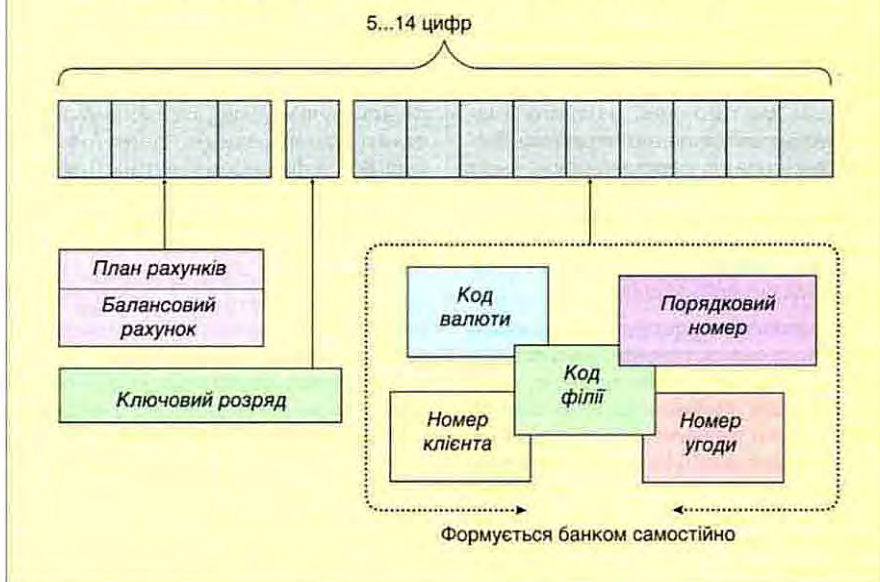
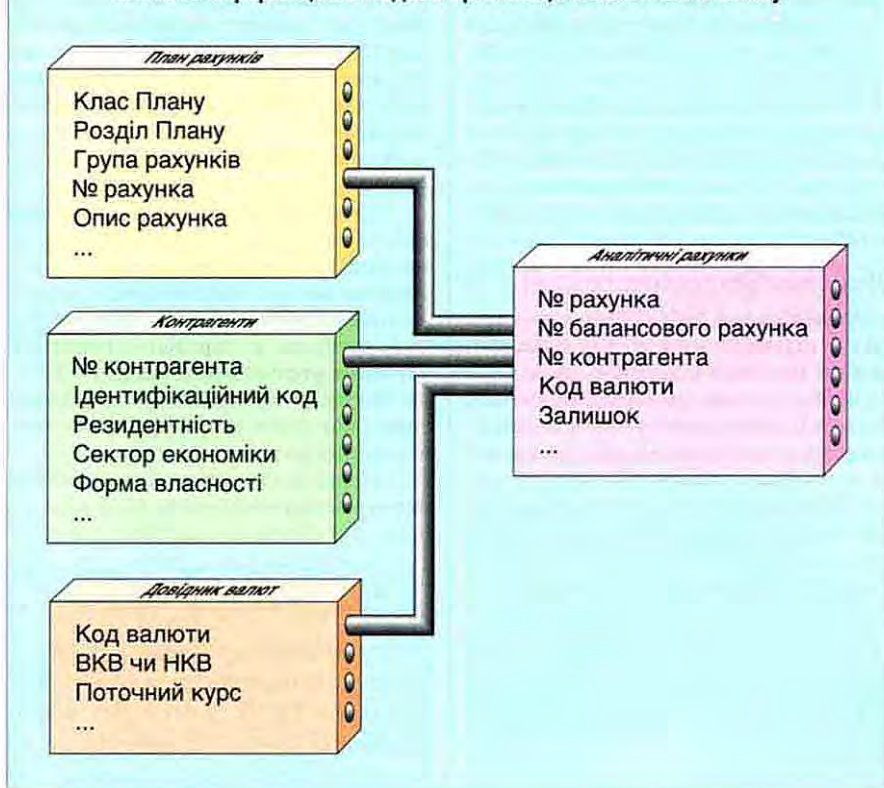

Схема 2. Інформаційна модель організації аналітичного обліку

Код валюти

Код валюти рахунка ведеться як окремий параметр рахунка. Не обов'язково, але й не заборонено використовувати його як складову номера рахунка. Це зроблено для того, щоб, з одного боку, не припинити ведення "мультивалютних" рахунків, а з другого боку — для збереження можливості ведення "одновалютних" рахунків, коли код валюти рахунка включається у його номер.

Номер балансового рахунка

Незважаючи на те, що цей параметр входить до складу номера аналітичного рахунка, рекомендовано виділити окреме поле для зазначення відповідного балансового рахунка. Це дасть можливість формувати фінансову звітність за міжнародними стандартами за новим Планом рахунків. Крім того, корисно ввести ще одне додаткове поле, де слід вказувати нові номери аналітичних рахунків, що значно спростило б процедуру їх перенумерації.

Код контрагента

Цей параметр містить посилання на ключове поле — код контрагента для побудови зв'язку між списками рахунків і контрагентів.

Характеристика рахунка

Цей параметр містить інформацію про те, куди віднести суму рахунка при побудові фінансової звітності. На відміну від існуючих ознак "А", "П", "АП", він значно розширює множинність значень. Їх визначення та механізми використання описано в "Методичних вказівках щодо ведення параметрів аналітичного обліку", примітках до Плану рахунків та в інструкціях щодо складання звіту за балансовими рахунками.

НОВІ МЕТОДИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Метод нарахування

Принцип обліку доходів та витрат за методом нарахування полягає у відображенні їх на момент економічного виникнення, а не на момент руху коштів, пов'язаного з отриманням доходів та сплатою витрат.

Математично правильно відображати нараховані, але не отримані або не сплачені доходи і витрати щоденно. Проте для фінансової звітності достатньо висвітлювати їх у кінці звітного періоду, тобто наприкінці місяця.

Є лише одна особливість обліку таких статей на кінець звітного року. За правилами, у річній фінансовій звітності ма-

ють бути відображені повні статті за звітний рік без урахування сум попереднього і наступного років. Отже, необхідно передбачити механізм створення фінансової звітності за звітний рік, яка містила б усі суми, що пройшли у поточному новому році, але економічно належать до попереднього звітного року. І навпаки, з фінансової звітності звітного року слід вилучити статті, які за принципом нарахування належать до попереднього року.

Значну питому вагу у доходах та витратах банку мають процентні доходи і витрати за фінансовими інструментами (тобто за депозитами, кредитами, цінними паперами, рахунками до запитання тощо). Отож виникає необхідність у автоматизованому їх нарахуванні.

Узявши до уваги, що процедури нарахування процентів, як і облік узагалі, значно відрізняються для різних фінансових інструментів, бажано створити логічно окремі підсистеми для їх обліку. Вони мають бути зв'язані з основною системою (Головною книгою), у тому числі і для періодичного (принаймні щомісячного) нарахування процентів. Вирішення цієї проблеми потребує значних ресурсних затрат як від постановників, так і від програмістів.

Позабалансовий облік

Змінюється техніка позабалансового обліку. За новими правилами, позабалансовий облік вестиметься за тими ж принципами, що й балансовий, а саме:

- використовуватиметься принцип подвійного запису (тобто дебет — кредит);

- облік вестиметься на синтетичному (позабалансові рахунки рівня Плану рахунків) та аналітичному рівнях;

- підхід до аналітичного обліку у позабалансі буде таким самим, як і в балансі.

Обчислення бази для оподаткування

Відповідно до МСБО бухгалтерський облік відокремлено від податкового обліку. Це зокрема означає, що всі доходи або витрати, які обліковує банк, є його доходами або витратами незалежно від того, як вони впливають на величину валового доходу або валових витрат. У балансі відображається сума економічного прибутку банку як різниця між доходами і витратами (при цьому вважається, що податки належать до витрат). Проте банк може досить легко заповнити податкову декларацію, якщо буде розділяти на рівні аналітичного обліку доходи і витрати, що оподатковуються, від тих, які не оподатковуються.

Ігор Горячек,

начальник управління координації з питань банківського нагляду НБУ.

Закінчив фінансово-економічний факультет Київського інституту народного господарства. Протягом тривалого часу працював на підприємстві оборонної промисловості. В НБУ — з 1992 року.

ФАХІВЦІ ЦІНЮЮТЬ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Внутрішній аудит — це незалежна експертна діяльність спеціальної служби банку, спрямована на перевірку і оцінку відповідності та ефективності системи внутрішнього контролю, а також якості виконання обов'язків.

Структурний підрозділ банку, який займається внутрішнім аудитом, підпорядковано безпосередньо його керівництву, тобто ця служба цілком незалежна від усіх операцій банку та від його департаментів.

Функції внутрішнього аудиту Банку Англії викладені в таких документах:

- ♦ Положення про обов'язки, затверджене Радою директорів Банку Англії, яке є офіційним документом про повноваження органу внутрішнього аудиту;

- ♦ Аудиторська листівка — це практичний посібник із переліком процедур, які виконує служба внутрішнього аудиту. Розроблено її для внутрішніх аудиторів і тих працівників, діяльність яких перевіряється;

- ♦ Керівництво з аудиту визначає його нормативи.

Внутрішні аудитори Банку Англії цілком незалежні від усіх операцій банку та його структурних підрозділів

З ДОСВІДУ ІНШИХ КРАЇН

Система внутрішнього аудиту у Банку Англії

В умовах ринкової економіки важливою формою контролю є зовнішній і внутрішній аудит. В Україні широко практикується зовнішній аудит. На жаль, внутрішній відійшов на другий план. А от у країнах із розвинутими ринковими відносинами, таких, як Великобританія, він відіграє велику роль у системі перевірок суб'єктів підприємницької діяльності.

Запропонована у цій статті чітка і ефективна схема внутрішнього аудиту впроваджена у центральному банку Великобританії. Досвід Банку Англії можна скористатися і в Україні, формуючи вітчизняну систему внутрішнього аудиту.

Організаційно внутрішній аудит Банку Англії — це особливий структурний підрозділ — департамент аудиту, що працює за такими принципами:

Незалежність. Внутрішні аудитори незалежні від напрямів діяльності, які вони перевіряють.

Професійна майстерність. Перевірки проводять на високому професійному рівні кваліфіковані фахівці, які тісно співпрацюють із тими, чия діяльність перевіряється.

Обсяг повноважень. Департамент аудиту досліджує та оцінює адекватність і ефективність системи внутрішнього контролю в Банку Англії, а також якість виконання встановлених обов'язків.

Аудиторська робота. Внутрішні аудитори планують свої перевірки, дослідження, оцінюють одержану інформацію, інформують про результати та вжиті заходи.

Управління департаментом аудиту. Головний внутрішній аудитор (директор департаменту) зобов'язаний забезпечити ефективне керівництво підрозділом. Кваліфікованого управління досягають завдяки чітко визначеним правам керівництва і підлеглих у департаменті, ясній меті, ретельному плануванню, оптимальним процедурам проведення перевірок, регулярним атестаціям як Головного внутрішнього аудитора, так і усіх працівників.

Як уже відзначалося, внутрішнім аудиторам Банку Англії надано незалежність. Це зрозуміло. У деяких випадках їм доводиться відстоювати свою точ-

ку зору щодо операцій із незадовільним результатом, і якщо вони залежатимуть від сфери, яка перевіряється, то неминуче потраплять під негативний вплив або тиск із вимогою не розголошувати факти порушень і недоліки.

Щоб зберегти свій особливий статус, спеціалісти, про яких йдеться, не виконують ніяких операційних обов'язків. Коли вони перевіряють, наприклад, сертифікат стосовно угоди в департаменті операцій із іноземними валютами, то це не слід розглядати як заміну процедури, яку має проводити цей департамент, або як посягання на його функції.

Головний аудитор Банку Англії підпорядковується безпосередньо створеному з членів Ради директорів підкомітету з питань аудиту та самій Раді. Таким чином підкреслено незалежність аудиторської служби. Положенням про департамент аудиту Банку Англії передбачене необмежене право доступу Головного внутрішнього аудитора до Голови підкомітету з питань аудиту. Цим же документом його зобов'язано регулярно

звітувати про стан механізмів контролю у Банку Англії.

Система внутрішнього аудиту Банку Англії покликана забезпечити об'єктивність суджень фахівців, звести до мінімуму зовнішній вплив на їхні висновки.

Справедливість суджень внутрішніх аудиторів опиняється під загрозою тоді, коли:

- ♦ посадова особа, діяльність якої контролюється, займає значно вище становище, ніж перевіряючий;

- ♦ аудитор розглядає роботу близького друга або навіть родича. У таких випадках він відмовляється від доручення, і його виконує інший працівник;

- ♦ він перевіряє роботу того з менеджерів, у підрозділі якого планує працювати у майбутньому (це може вплинути на перспективу кар'єри аудитора). У таких випадках аудитор Банку Англії також відмовляється від проведення перевірки, і завдання виконує інший.

Існує правило, згідно з яким аудитор не має права перевіряти роботу підрозділу, де колись працював, як мінімум шість місяців після звільнення.

Внутрішні аудитори Банку Англії підтримують добрі взаємини із зовнішніми аудиторами, вільно обмінюються інформацією, адже:

- ♦ колеги мають досвід роботи з системами внутрішнього аудиту інших клієнтів, тому можна запозичити найоптимальнішу систему;

- ♦ зовнішні аудитори спроможні якісно оцінити систему внутрішнього аудиту Банку Англії;

- ♦ вони здешевлюють зовнішній аудит, послугуючись підсумками діяльності служби внутрішнього аудиту Банку Англії для досягнення деяких своїх цілей.

Підставою для такої співпраці є узгоджена сторонами офіційна пам'ятка записки про оптимальне розмежування функцій і обов'язків, що усуває їх зайве дублювання.

САМОСТІЙНИЙ КОНТРОЛЬ

У Банку Англії існує ще й така форма перевірок.

Самостійний контроль проводять самі виконавці процесів чи операцій (часто за допомогою внутрішніх аудиторів). Знову ж таки, це не заміна функцій. Коли беруться до роботи внутрішні аудитори, то завдяки самостійному контролю становище у будь-якому підрозділі безумовно поліпшується.

Самостійний контроль має такі переваги:

- ♦ відповідальні за певні процеси чи операції пильну увагу приділяють ризикам;

Система внутрішнього аудиту Банку Англії забезпечує об'єктивність суджень її працівників та зводить до мінімуму зовнішній вплив на їхні висновки

- ♦ моніторинг заходів контролю здійснюватиметься постійно;
- ♦ відповідальним за той чи інший сектор процесів або операцій легше зорієнтуватися, виявити недостатність або надмірність заходів контролю;
- ♦ співробітники даного сектора належну увагу приділяють перевіркам.

Недоліки самостійного контролю:

- ♦ відповідальні можуть приховувати факти від внутрішніх аудиторів;
- ♦ виконавці можуть вважати таку перевірку зайвим, бюрократичним заходом;
- ♦ відповідальним просто бракуватиме часу для самостійного контролю.

БАНК АНГЛІЇ БОРЕТЬСЯ З РИЗИКАМИ

Центральні банки держав, зокрема, Банк Англії, у своїй діяльності повинні враховувати різні види ризиків, але небезпека втрати грошей та репутації, безумовно, на першому місці.

Якщо Банк Англії зазнав збитків, це сприймається так, ніби втратила гроші держава, або так, що саме вона тепер компенсуватиме втрату. У свою чергу, ця обставина підриватиме авторитет банкірів. Репутація центрального банку постраждає і в разі неадекватного управління, приміром, випуском банкнот (якщо в обіг потраплять гроші, які легко підробити). Суспільство дуже чутливо реагує на такі моменти.

Втрата грошей або репутації належить до ризиків високого рівня. Але фактично втратити гроші чи добре ім'я можна також і на рівні вторинних ризиків. Саме на них звертають особливу увагу внутрішні аудитори Банку Англії. До вторинних ризиків належать:

- ♦ обман — призведе до порушень законодавства;
- ♦ помилка — до витікання з банку інформації;
- ♦ крадіжка — до втрати ним нерухоomości;
- ♦ неправильне рішення — до неплатоспроможності банку;
- ♦ помилкове стратегічне планування — до недостатньої інформованості керівництва Банку Англії;
- ♦ неефективне забезпечення комп'ютерних систем.

Питання виміру ризиків є дуже складним. Це проблема не наукового характеру, бо існує багато суб'єктивних оцінок. Тому для виміру ризиків внутрішні аудитори Банку Англії використовують лише загальні підходи.

Так, займаючись перевіркою проведення розрахунків, зберігання золота, сплати заробітної плати, внутрішні ау-

Вважаючи питання виміру ризиків дуже складним, англійські банкіри використовують у цій роботі лише загальні підходи

дитори обов'язково зауважують:

- ♦ чи є цей напрям роботи основним для Банку Англії;
- ♦ чи зашкодить помилка його репутації;
- ♦ чи надійні механізми контролю;
- ♦ чи траплялися помилки раніше;
- ♦ наскільки професійні управлінські та виконавчі ланки у даній системі.

Кожне питання виважується у міру його значимості й оцінюється за шкалою від одного до трьох.

Щоб управляти цими ризиками, у Банку Англії внутрішні аудитори вживають таких заходів контролю:

1. За працівниками Банку Англії:

- ♦ наявність достатнього досвіду;
- ♦ адекватна підготовка.

2. За станом роботи з документами:

- ♦ наявність двох підписів для введення коштів;
- ♦ перевірка підсумкових показників для підтвердження точності цифр.

3. За виконанням угод:

- ♦ розмежування здійснення угод та проведення розрахунків;
- ♦ перевірка лімітів угод;
- ♦ контролювання інструкцій щодо розрахунків (аж до запису телефонних розмов ділерів).

4. За цінностями:

- ♦ подвійний нагляд за доступом у сховища, де зберігаються цінності (два ключі знаходяться у різних працівників);
- ♦ розмежування зберігання цінностей і їх обліку;
- ♦ систематичні підрахунки і звірки;
- ♦ обладнання сховищ відеоапаратурою.

5. За комп'ютерами:

- ♦ дублювання інформації на випадок її втрати у центральному комп'ютері;
- ♦ використання паролів для доступу до системи комп'ютерів і програмного забезпечення;
- ♦ забезпечення комп'ютерних систем технічною документацією, що дає змогу терміново знайти будь-які неполадки;
- ♦ використання мереж із шифрованими засобами для зменшення ризику проникнення до них сторонніх.

Кожен із перелічених заходів контролю має свою вартість. Тому внутрішні аудитори Банку Англії найбільшу увагу приділяють операціям, пов'язаним із

максимальним ризиком. При цьому обов'язково обраховуються можливі втрати. Наприклад, вірогідність того, що співробітник Банку Англії висуне вимогу компенсувати зайві витрати, може бути високою, а пов'язана з нею сума грошей — невеликою. Або вірогідність того, що повідомлення про платіж, направлене банком, перехоплять і змінять, може бути невисокою, а грошова втрата для банку стане дуже відчутною.

ПЕРЕВІРКИ, ЗДІЙСНОВАНІ АУДИТОРАМИ БАНКУ АНГЛІЇ

У Банку Англії внутрішні аудитори проводять такі перевірки:

Фінансові

♦ аудит системи — перевірка адекватності наявних діючих механізмів контролю тим ризикам, які виникають у процесі фінансових операцій;

♦ аудит виконання — перевірка дії зазначених механізмів контролю;

♦ аудит зберігання — перевірка фізичного існування фінансових активів.

Перевірки комп'ютерів

♦ операційний аудит — контроль у таких питаннях, як стан приміщень, де розміщені комп'ютери, регулярність поповнення банку даних, систематична зміна паролів тощо;

♦ аудит розробки — участь аудиторів у створенні нової комп'ютерної системи на стадії її розробки.

Аудиторська перевірка ефективності витрачання коштів

♦ завдяки їй визначають співвідношення результатів виконання будь-яких процесів чи операцій та фактичних витрат на них.

Департамент аудиту Банку Англії планує річну програму перевірок, визначаючи напрями банківської діяльності, які підлягають контролю, та строки. У річній програмі також визначено, які ресурси необхідні для її виконання. До процесу розробки цього документа залучають керівників департаментів, діяльність яких перевірятиметься.

Річну програму ухвалює Рада дирек-

Внутрішні аудитори в Англії не вважають за необхідне детально вникати у справи перевіряє ними підрозділів, їх увагу привертають лише ті порушення, які можуть призвести до глобальних негативних наслідків

торів Банку Англії. Це гарантує внутрішнім аудиторам необхідні повноваження.

Прагнучи добитися позитивних результатів роботи, внутрішні аудитори Банку Англії акцентують увагу на таких моментах:

1. Ретельне планування. Своєю завданням аудитори вважають виявлення тих порушень, які спричиняють глобальні негативні наслідки. При цьому вони прагнуть уникати дріб'язкового втручання у процес роботи тих працівників, які перевіряються. Вони попереджають відповідальних за окремі напрями банківської діяльності про проведення перевірки, пересвідчуються, чи не нашкодить розголос про наявність конфлікту інтересам справи.

2. Розуміння системи, що перевіряється. Внутрішні аудитори знають, як працює система у цілому, розуміють, для чого робиться перевірка.

3. Оптиміальна оцінка ризиків і механізмів управління. Фахівці з внутрішнього контролю оцінюють ризики та виявляють недоліки в механізмах управління, оформляють свої висновки документально, а керівники департаменту аудиту, загалом довіряючи своїм підлеглим, усе ж задля торжества істини у будь-який час готові поставити під сумнів їхні оцінки.

4. Забезпечення зв'язку. Оцінюючи ризики та недоліки у механізмі управління, внутрішні аудитори завжди узгоджують свої висновки з тими, кого перевіряють. Крім того, звіти на будь-якому етапі перевірки ніколи не містять принципово нової інформації для останніх.

5. Докладна інформація. Департамент аудиту видає детальні письмові інструкції щодо занесення до робочих документів внутрішніх аудиторів фактів, виявлених у процесі перевірок; підготовки відповідних висновків та надання рекомендацій; а також зберігання документації внутрішніх аудиторів. Ці документи доступні для зовнішніх аудиторів. Сама інформація стосовно фіксування фактів повинна бути повною, достатньою. Як правило вона лежить в основі остаточного висновку щодо зробленого.

Внутрішні аудитори Банку Англії тісно контактують із відповідальними за напрями роботи, чия діяльність перевіряється. Усі заходи, проведені ними, і висновки попередньо обговорюються обома сторонами. Крім того, заохочується надання письмових пояснень і коментарів керівниками підрозділів стосовно виявлених внутрішніми аудиторами фактів. Ці довідки додають до підсумкового звіту внутрішніх аудиторів.

У підсумковому звіті внутрішніх аудиторів чітко викладено мету, масштаби пе-

ревірки, що зроблено, а також висновки і рекомендації. Звіт надається керівникові підрозділу, який перевірявся, та куратору — члену Ради директорів Банку Англії.

Підсумкові звіти класифікуються просто: "добре", "задовільно" або "незадовільно".

Найвища оцінка свідчить про те, що механізми контролю в системі, що перевірялася, працюють надійно. "Задовільно" означає, що ці механізми в цілому спроможні захистити систему від ризиків і діють без серйозних помилок. Найгірша оцінка коментарів не потребує.

"Довіряй, але перевіряй" — так коротко можна охарактеризувати дії внутрішніх аудиторів, які чітко стежать, чи виконують перевірені підрозділи їхні рекомендації

Внутрішні аудитори Банку Англії систематично перевіряють, як підрозділи банку виконують їхні рекомендації. У департаменті аудиту цьому питанню приділяється особлива увага, адже якщо він не цікавитиметься дієвістю контролю, підрозділи банку не реагуватимуть на рекомендації. До того ж, не виключено, вони сумніватимуться в тому, чи такі вже вагомі й важливі вимоги внутрішніх аудиторів.

ПЕРЕВАГУ НАДАЮТЬ ПРОФЕСІОНАЛАМ

Цікаво налагоджений у департаменті аудиту Банку Англії добір кадрів. Тут надають перевагу комплексному підходу: внутрішніми аудиторами стають і спеціалісти, запрошені зі сторони, і найперспективніші співробітники інших підрозділів банку. До речі, вважається, що такий підхід має і переваги, і недоліки. Наприклад, запрошені аудитори вже пройшли спеціальну підготовку і набули практичного досвіду на попередніх посадах. Але їм потрібен час для повного занурення в роботу, бракує знань про особливості функціонування банку. Водночас внутрішні аудитори, які колись працювали в інших підрозділах, чітко уявляють "вузькі" місця в роботі банку. Тут знають їх самих і їхні професійні можливості. Але як аудитори

вони повинні пройти необхідну підготовку (теоретичну та практичну, працюючи поряд із колегами з департаменту аудиту або зовнішніми аудиторами).

Кожен із працівників, яким присвячено це дослідження, виконує свої функціональні обов'язки за індивідуальним Положенням про посаду. Там же визначені їхні права та мета роботи. Останній пункт настільки цікавий, що варто докладніше зупинитися на ньому. Отож, внутрішні аудитори повинні бути ініціативними і старанними; наполегливо доводити дослідження до логічного завершення, щоб завоювати повагу і викликати інтерес до своєї особи; бути тактовними, дипломатично виходити з нелегких ситуацій, вміти аналізувати стан справ та чітко формулювати висновки, а також швидко орієнтуватися у системах, які перевіряються.

Цікаво, що у грудні 1994 року у Банку Англії цим особистим якостям відповідала 31 особа. Всього ж тут на той час працювало 4154 співробітники.

Департамент аудиту Банку Англії виконує свої функціональні обов'язки швидко, ефективно і на належному професійному рівні. Враховуючи це, Рада директорів щороку підтримує підрозділ матеріально — ухвалює окреме рішення щодо обсягів фінансування аудиторської роботи. Найбажанішим висновком для Ради директорів Банку Англії є підтвердження того, що системи банку побудовані розумно і що в їхню роботу включені діючі механізми контролю. Це також і оцінка зусиль внутрішніх аудиторів. Утім, віддачу неможливо оцінити точно. Але у Банку Англії звертають увагу на вартість утримання департаменту аудиту, кількість звітів про перевірки, проведені упродовж року; наявність рекомендацій внутрішніх аудиторів, надходження позитивних відгуків підрозділів банку, які перевірялися, а також зовнішніх аудиторів про якість роботи департаменту аудиту.

Інформація, надана внутрішніми аудиторами Банку Англії, є підставою для прийняття Радою директорів банку оптимальних управлінських рішень стосовно вдосконалення принципів функціонування Банку Англії.

Якщо комерційні банки України будуватимуть систему внутрішнього аудиту на принципах, викладених вище, то цілком можливо, що її логічним результатом стане чітка і ефективна схема внутрішнього аудиту, на зразок впровадженної у Банку Англії.

Мартін Лучинський,
радник Міжнародної групи економістів-радників фонду Сороса.

Олексій Кривцов,
радник Міжнародної групи економістів-радників фонду Сороса.

СТРАХУВАННЯ ДЕПОЗИТІВ

Оцінка фінансової спроможності системи страхування вкладів фізичних осіб у комерційних банках України

"Вісник Національного банку України" неодноразово порушував проблему створення в Україні системи страхування вкладів фізичних осіб. Як ми повідомляли, після цьогоорічного міжнародного семінару, на якому було розглянуто останню редакцію підготовленого Національним банком законопроекту "Про страхування вкладів фізичних осіб", його уточнений варіант надіслано для внесення пропозицій усім вітчизняним комерційним банкам, зацікавленим відомствам та організаціям. Одержані зауваження, поради, пропозиції нині аналізують спеціалісти Національного банку України. Паралельно вивчають ці матеріали позавідомчі аналітики, зокрема - Міжнародна група економістів-радників фонду Сороса.

Робота над законопроектом активізувалася після липневої (1997 р.) зустрічі Президента України Л.Д.Кучми із представниками банківської системи країни, під час якої він наголосив на нагальній потребі законодавчого гарантування вкладів фізичних осіб.

Основна проблема, з якою зіткнулися автори законопроекту, і яка потребує оптимального вирішення в реально існуючих соціально-економічних умовах, пов'язана зі стабільністю і, головне, платоспроможністю майбутньої системи страхування. У зв'язку із цим особливого значення набувають об'єктивна оцінка нинішньої структури депозитів і ймовірний прогноз розвитку подій після узагальнення передбачених проектом заходів щодо гарантування вкладів фізичних осіб.

Аналітики Міжнародної групи економістів-радників фонду Сороса зробили такі розрахунки і вперше публікують їх саме на сторінках нашого журналу.

На прохання авторів зауважуємо, що цей матеріал готувався ними у тісному контакті з працівниками управління координації з питань банківського нагляду НБУ.

ВИХІДНІ ДАНІ

Наша оцінка і прогноз зроблені на базі даних, одержаних свого часу департаментом банківського нагляду НБУ в процесі, як ми це називаємо, спеціального опитування (збору зауважень і пропозицій комерційних банків щодо законопроекту про страхування вкладів фізичних осіб) і на основі офіційних даних, що публікуються у статистичному "Бюлетені Національного банку України".

Дані спеціального опитування розкривають як загальну суму, так і структуру депозитів усіх українських комерційних банків (за винятком державного Ощадбанку). Депозити розподілено на три категорії:

■ депозити до запитання "ДЗ" (балансовий рахунок №711);

■ строкові депозити в іноземній валюті "СД_інв" (рахунки №№ 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 730, 735);

■ строкові депозити в національній валюті "СД_н" (ра-

хунки №№ 680, 681, 756, 682);

■ а також на групи за розміром (<100, 100—500, 500—1000, 1000—3000, 3000—5000, >5000 гривень).

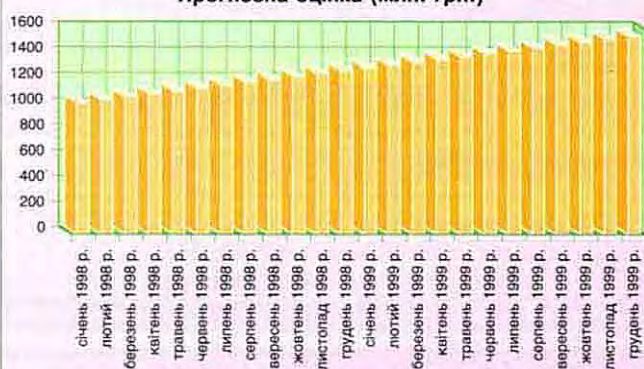
Дані спеціального опитування подані поквартально, з четвертого кварталу 1995 року по четвертий квартал 1996 року (див. таблицю 3).

У таблиці 4 наведено вибрані дані статистичного "Бюлетеня НБУ", які показують лише загальну суму депозитів.

Ми помітили деякі розбіжності між даними опитування та опублікованими у бюлетені.

Найсуттєвіша відмінність стосується депозитів у іноземній валюті. За даними департаменту банківського нагляду, суми **строкових** депозитів фізичних осіб в іноземній валюті значно переважають суми депозитів фізичних осіб та підприємств у іноземній валюті **до запитання**. На жаль, нам не вдалося встановити причин таких розбіжностей.

Графік 1. Загальна сума депозитів домогосподарств.
Прогнозна оцінка (млн. грн.)

Таблиця 1. Покриття застрахованих депозитів

	1998 р.	1999 р.	2000 р.
Застраховані депозити, млн. грн.	307.2	395.4	480.3
Капіталізація фонду, млн. грн.	32.5	34.4	35.4
Покриття депозитів (= 1/2)	10.6%	8.7%	7.4%

Таблиця 2. Покриття застрахованих депозитів

	1998 р.	1999 р.	2000 р.
Застраховані депозити, млн. грн.	307.2	395.4	480.3
Капіталізація фонду, млн. грн.	37.5	-14.6	-10.9
Покриття депозитів (= 1/2)	12.2%	-3.7%	-2.3%

Сценарій 1. Протягом другого року свого існування фонд компенсує 15% гарантованих вкладів

Звіт про прибутки та збитки, млн. грн.

	1998 р.	1999 р.	2000 р.
Цінні папери	24.17	37.2	-13.8
Готівка	0	0.3	-1.0
1. Доходи	11.2	6.4	7.7
а) початкові внески	6.2		
б) щорічні внески	5.0	6.4	7.7
2. Прибуток з інвестицій	4.0	1.3	-1.2
3. Витрати	1.9	59.7	2.8
3.1. Адміністративні витрати	0.4	0.4	0.4
3.2. Компенсація депозитів	1.5	59.3	2.4
4. Зміна резервів	13.3	-52.1	3.7
4.1. Резерви на непогашені збитки	0.2	5.9	0.2
4.2 Основні резерви	13.1	-58.0	3.5
Прибуток (1+2-3-4)	0.0	0.0	0.0

Звіт про обіг коштів, млн. грн.

	1998 р.	1999 р.	2000 р.
1. Обсяг коштів (початок періоду)	24.17	37.46	-14.59
2. Доходи	11.2	6.4	7.7
3. Адміністративні витрати	0.4	0.4	0.4
4. Компенсація	1.5	59.3	2.4
5. Прибуток з інвестицій = 1*ir+(2-3-4)*ir/2	4.03	1.29	-1.21
6. Зміна резервів	13.30	-52.05	3.70
7. Обсяг коштів (кінець періоду) (1+6)	37.46	-14.59	-10.89

Баланс, млн. грн.

Актив			
Готівка	0.3	-0.8	-0.7
Цінні папери	37.2	-13.8	-10.2
Усього	37.5	-14.6	-10.9
Пасив			
Початковий капітал	24.17	24.2	24.2
Прибуток/збиток	0.0	0.0	0.0
Резерви	13.3	-38.8	-35.1
Усього	37.5	-14.6	-10.9

Сценарій 2. Компенсація становить 2% від загальної суми застрахованих депозитів щорічно

Звіт про прибутки та збитки, млн. грн.

	1998 р.	1999 р.	2000 р.
Цінні папери	24.17	32.4	34.2
Готівка	0	0.2	0.0
1. Доходи	11.2	6.4	7.7
а) початкові внески	6.2		
б) щорічні внески	5.0	6.4	7.7
2. Прибуток з інвестицій	3.7	3.8	3.3
3. Витрати	6.5	8.3	10.0
3.1. Адміністративні витрати	0.4	0.4	0.4
3.2. Компенсація депозитів	6.1	7.9	9.6
4. Зміна резервів	8.4	1.8	1.0
4.1. Резерви на непогашені збитки	0.6	0.8	1.0
4.2 Основні резерви	7.8	1.0	0.1
Прибуток (1+2-3-4)	0.0	0.0	0.0

Звіт про обіг коштів, млн. грн.

	1998 р.	1999 р.	2000 р.
1. Обсяг коштів (початок періоду)	24.17	32.53	34.37
2. Доходи	11.2	6.4	7.7
3. Адміністративні витрати	0.4	0.4	0.4
4. Компенсація	6.1	7.9	9.6
5. Прибуток з інвестицій = 1*ir+(2-3-4)*ir/2	3.71	3.79	3.32
6. Зміна резервів	8.37	1.84	1.03
7. Обсяг коштів (кінець періоду) (1+6)	32.53	34.37	35.40

Баланс, млн. грн.

Актив			
Готівка	0.2	0.2	0.2
Цінні папери	32.4	34.2	35.2
Усього	32.5	34.4	35.4
Пасив			
Початковий капітал	24.17	24.2	24.2
Прибуток/збиток	0.0	0.0	0.0
Резерви	8.4	10.2	11.2
Усього	32.5	34.4	35.4

Таблиця 4. Депозити домогосподарств

		IV квартал 1995 р.	
		СД _н	СД _{інв}
Дані опитування, млн. грн.		103	270
Дані департаменту банківського нагляду НБУ (за винятком Ощадного банку), млн. грн.		90	270
Строкові депозити підприємств та домогосподарств у інвалюті за даними "Бюлетеня НБУ", млн. грн.			635
Виправлені дані, млн. грн.			
Швидкість зростання депозитів домогосподарств відносно депозитів підприємств			
* У національній валюті			
СД _н — Строкові депозити в національній валюті			
СД _{інв} — Строкові депозити в іноземній валюті			
ДЗ — Депозити до запитання в національній та іноземній валютах			

Таблиця 5. Тренди офіційних даних і даних опитування				
Тренди офіційних даних				млн. грн.
	ДЗ	СД _{інв}	СД _н	Усього
12.1995 р.	56.1	309.8	94.4	460.3
03.1996 р.	60.2	314.4	144.3	
06.1996 р.	65.9	321.0	192.3	
09.1996 р.	74.1	315.4	221.8	
12.1996 р.	84.7	395.1	343.2	823.1
03.1997 р.	89.3	355.7	353.4	
06.1997 р.	96.7	364.1	405.1	
09.1997 р.	104.1	372.4	456.8	
12.1997 р.	111.5	380.8	508.5	1000.8
03.1998 р.	118.9	389.1	560.2	
06.1998 р.	126.3	397.5	611.9	
09.1998 р.	133.7	405.8	663.6	
12.1998 р.	141.1	414.2	715.3	1270.5
03.1999 р.	148.4	422.5	767.0	
06.1999 р.	155.8	430.9	818.7	
09.1999 р.	163.2	439.2	870.4	
12.1999 р.	170.6	447.6	922.1	1540.3
Тренди даних опитування				
	ДЗ	СД _{інв}	СД _н	Усього
12.1995 р.	58.3	270.4	102.7	431.4
03.1996 р.	58.5	213.8	163.0	
06.1996 р.	70.6	249.6	273.0	
09.1996 р.	71.0	271.4	308.0	
12.1996 р.	118.2	437.2	426.6	981.9
03.1997 р.	58.8	157.2	223.4	
06.1997 р.	82.9	228.7	443.2	
09.1997 р.	83.6	272.4	513.3	
12.1997 р.	178.1	603.9	750.5	1532.5
03.1998 р.	59.0	100.6	283.7	
06.1998 р.	95.2	207.9	613.5	
09.1998 р.	96.3	273.4	718.6	
12.1998 р.	238.0	770.6	1074.4	2083.0
03.1999 р.	59.2	43.9	344.1	
06.1999 р.	107.5	187.0	783.8	
09.1999 р.	109.0	274.4	923.9	
12.1999 р.	297.9	937.3	1398.2	2633.5

ДЗ						
	< 100 грн.	100-500 грн.	500-1000 грн.	1000-3000 грн.	3000-5000 грн.	> 5000 грн.
03.1997 р.	38.29%	31.26%	12.41%	11.04%	2.98%	4.03%
06.1997 р.	36.77%	30.95%	11.77%	12.48%	3.55%	4.48%
09.1997 р.	35.46%	30.60%	11.24%	13.75%	4.08%	4.88%
12.1997 р.	34.30%	30.23%	10.78%	14.88%	4.58%	5.23%
03.1998 р.	33.27%	29.86%	10.38%	15.91%	5.05%	5.54%
06.1998 р.	32.33%	29.48%	10.02%	16.85%	5.50%	5.82%
09.1998 р.	31.47%	29.12%	9.70%	17.72%	5.92%	6.08%
12.1998 р.	30.68%	28.76%	9.41%	18.52%	6.33%	6.31%
03.1999 р.	29.95%	28.41%	9.14%	19.26%	6.72%	6.52%
06.1999 р.	29.27%	28.07%	8.89%	19.95%	7.09%	6.72%
09.1999 р.	28.63%	27.74%	8.66%	20.61%	7.45%	6.91%
12.1999 р.	28.03%	27.42%	8.45%	21.22%	7.80%	7.08%
На основі трендів офіційних даних, млн. грн.						
03.1997 р.	34.2	27.9	11.1	9.9	2.7	3.6
06.1997 р.	35.6	29.9	11.4	12.1	3.4	4.3
09.1997 р.	36.9	31.8	11.7	14.3	4.2	5.1
12.1997 р.	38.2	33.7	12.0	16.6	5.1	5.8
03.1998 р.	39.5	35.5	12.3	18.9	6.0	6.6
06.1998 р.	40.8	37.2	12.7	21.3	6.9	7.3
09.1998 р.	42.1	38.9	13.0	23.7	7.9	8.1
12.1998 р.	43.3	40.6	13.3	26.1	8.9	8.9
03.1999 р.	44.5	42.2	13.6	28.6	10.0	9.7
06.1999 р.	45.6	43.7	13.9	31.1	11.1	10.5
09.1999 р.	46.7	45.3	14.1	33.6	12.2	11.3
12.1999 р.	47.8	46.8	14.4	36.2	13.3	12.1
На основі трендів даних опитування, млн. грн.						
03.1997 р.	22.5	18.4	7.3	6.5	1.8	2.4
06.1997 р.	30.5	25.6	9.8	10.3	2.9	3.7
09.1997 р.	29.7	25.6	9.4	11.5	3.4	4.1
12.1997 р.	61.1	53.8	19.2	26.5	8.2	9.3
03.1998 р.	19.6	17.6	6.1	9.4	3.0	3.3
06.1998 р.	30.8	28.1	9.5	16.0	5.2	5.5
09.1998 р.	30.3	28.0	9.3	17.1	5.7	5.9
12.1998 р.	73.0	68.5	22.4	44.1	15.1	15.0
03.1999 р.	17.7	16.8	5.4	11.4	4.0	3.9
06.1999 р.	31.5	30.2	9.6	21.4	7.6	7.2
09.1999 р.	31.2	30.2	9.4	22.5	8.1	7.5
12.1999 р.	83.5	81.7	25.2	63.2	23.2	21.1

(кінець періоду). Дані НБУ. Виправлення

ДЗ	I квартал 1996 р.			II квартал 1996 р.			III квартал 1996 р.			IV квартал 1996 р.		
	СД_н	СД_інв	ДЗ	СД_н	СД_інв	ДЗ	СД_н	СД_інв	ДЗ	СД_н	СД_інв	ДЗ
58	163	540	59	273	587	71	308	615	71	427	996	118
53*	137	530	58*	184	530	62*	209	517	68*	322	816	84*
		214			250			271			437	
		1,05			1,13			1,17			1,17	

Таблиця 6. Прогноз суми та структури депозитів

Усього грн.	СД_інв							СД_н						
	< 100 грн.	100-500 грн.	500-1000 грн.	1000-3000 грн.	3000-5000 грн.	> 5000 грн.	Усього грн.	< 100 грн.	100-500 грн.	500-1000 грн.	1000-3000 грн.	3000-5000 грн.	> 5000 грн.	Усього грн.
100%	0.01%	0.19%	0.82%	3.31%	2.27%	93.40%	100%	2.28%	15.88%	18.81%	35.70%	13.13%	14.20%	100%
100%	0.01%	0.17%	0.79%	3.24%	2.16%	93.63%	100%	2.06%	14.72%	18.25%	35.90%	13.89%	15.19%	100%
100%	0.01%	0.16%	0.76%	3.18%	2.07%	93.82%	100%	1.89%	13.75%	17.73%	36.01%	14.55%	16.07%	100%
100%	0.01%	0.15%	0.74%	3.13%	1.99%	93.98%	100%	1.74%	12.94%	17.27%	36.04%	15.14%	16.86%	100%
100%	0.01%	0.15%	0.72%	3.09%	1.92%	94.12%	100%	1.62%	12.24%	16.84%	36.04%	15.67%	17.59%	100%
100%	0.01%	0.14%	0.70%	3.05%	1.86%	94.25%	100%	1.52%	11.62%	16.45%	36.00%	16.16%	18.25%	100%
100%	0.01%	0.14%	0.68%	3.01%	1.81%	94.36%	100%	1.43%	11.08%	16.09%	35.94%	16.60%	18.86%	100%
100%	0.01%	0.13%	0.67%	2.98%	1.76%	94.46%	100%	1.35%	10.60%	15.76%	35.86%	17.00%	19.43%	100%
100%	0.00%	0.13%	0.65%	2.94%	1.72%	94.55%	100%	1.28%	10.17%	15.44%	35.77%	17.38%	19.96%	100%
100%	0.00%	0.12%	0.64%	2.92%	1.68%	94.64%	100%	1.22%	9.78%	15.15%	35.66%	17.73%	20.46%	100%
100%	0.00%	0.12%	0.63%	2.89%	1.64%	94.72%	100%	1.16%	9.42%	14.88%	35.55%	18.05%	20.93%	100%
100%	0.00%	0.12%	0.62%	2.86%	1.61%	94.79%	100%	1.11%	9.09%	14.62%	35.44%	18.36%	21.38%	100%
89.3	0.0	0.7	2.9	11.8	8.1	332.2	355.7	8.0	56.1	66.5	126.2	46.4	50.2	353.4
96.7	0.0	0.6	2.9	11.8	7.9	340.9	364.1	8.3	59.6	73.9	145.4	56.3	61.5	405.1
104.1	0.0	0.6	2.8	11.9	7.7	349.4	372.4	8.6	62.8	81.0	164.5	66.5	73.4	456.8
111.5	0.0	0.6	2.8	11.9	7.6	357.9	380.8	8.9	65.8	87.8	183.3	77.0	85.7	508.5
118.9	0.0	0.6	2.8	12.0	7.5	366.3	389.1	9.1	68.6	94.4	201.9	87.8	98.5	560.2
126.3	0.0	0.6	2.8	12.1	7.4	374.6	397.5	9.3	71.1	100.7	220.3	98.9	111.7	611.9
133.7	0.0	0.6	2.8	12.2	7.3	383.0	405.8	9.5	73.6	106.8	238.5	110.1	125.2	663.6
141.1	0.0	0.5	2.8	12.3	7.3	391.3	414.2	9.6	75.8	112.7	256.5	121.6	139.0	715.3
148.4	0.0	0.5	2.8	12.4	7.2	399.5	422.5	9.8	78.0	118.5	274.3	133.3	153.1	767.0
155.8	0.0	0.5	2.8	12.6	7.2	407.8	430.9	10.0	80.0	124.0	292.0	145.1	167.5	818.7
163.2	0.0	0.5	2.8	12.7	7.2	416.0	439.2	10.1	82.0	129.5	309.4	157.1	182.2	870.4
170.6	0.0	0.5	2.8	12.8	7.2	424.3	447.6	10.2	83.9	134.8	326.8	169.3	197.1	922.1
53.8	0.0	0.3	1.3	5.2	3.6	146.8	157.2	5.1	35.5	42.0	79.8	29.3	31.7	223.4
82.9	0.0	0.4	1.8	7.4	4.9	214.1	228.7	9.1	65.2	80.9	159.1	61.5	67.3	443.2
83.6	0.0	0.4	2.1	8.7	5.6	255.6	272.4	9.7	70.6	91.0	184.8	74.7	82.5	513.3
178.1	0.0	0.9	4.5	18.9	12.0	567.5	603.9	13.1	97.1	129.6	270.5	113.6	126.5	750.5
59.0	0.0	0.1	0.7	3.1	1.9	94.7	100.6	4.6	34.7	47.8	102.3	44.5	49.9	283.7
95.2	0.0	0.3	1.5	6.3	3.9	195.9	207.9	9.3	71.3	100.9	220.9	99.1	112.0	613.5
96.3	0.0	0.4	1.9	8.2	4.9	258.0	273.4	10.3	79.6	115.6	258.3	119.3	135.5	718.6
238.0	0.0	1.0	5.1	22.9	13.5	727.9	770.6	14.5	113.9	169.3	385.2	182.7	208.8	1074.4
59.2	0.0	0.1	0.3	1.3	0.8	41.5	43.9	4.4	35.0	53.1	123.1	59.8	68.7	344.1
107.5	0.0	0.2	1.2	5.5	3.1	177.0	187.0	9.5	76.6	118.8	279.5	138.9	160.4	783.8
109.0	0.0	0.3	1.7	7.9	4.5	259.9	274.4	10.7	87.0	137.5	328.5	166.8	193.4	923.9
297.9	0.0	1.1	5.8	26.9	15.1	888.5	937.3	15.5	127.2	204.4	495.5	256.7	298.9	1398.2

Таблиця 3. Депозити домогосподарств (кінцеві періоди). Дані опитування

Розмір, грн.	IV квартал 1995 р.				I квартал 1996 р.				II квартал 1996 р.				III квартал 1996 р.				IV квартал 1996 р.			
	кількість	сума, тис. грн.	середня	ДЗ	СД, н	СД, інв	ДЗ	СД, н	СД, інв	ДЗ	СД, н	СД, інв	ДЗ	СД, н	СД, інв	ДЗ	СД, н	СД, інв	ДЗ	СД, н
< 100	420 716	3 355	2 186 290	21 768	423 704	3 307	2 385 291	400 525	3 376	2 519 608	375 633	3 170	2 574 829	350 258	5 800	2 658 720	350 258	5 800	2 658 720	350 258
100 - 500	11 994	108	3 854	111 675	14 773	114	20 820	14 034	107	21 336	14 369	93	22 536	10 898	291	30 621	10 898	291	30 621	10 898
500 - 1000	29	32	302	144	320	348	176	331	342	172	308	345	179	296	819	202	296	819	202	296
1000 - 3000	128 134	3 854	111 675	144	320	348	176	331	342	172	308	345	179	296	819	202	296	819	202	296
3000 - 5000	35 383	1 162	16 029	9 897	38 272	6 199	9 537	48 023	5 954	7 716	51 554	6 173	8 905	65 246	8 588	11 872	65 246	8 588	11 872	65 246
> 5000	19 122	3 689	9 251	935	30 878	5 358	864	806	942	626	1 004	867	678	929	940	772	929	940	772	929
Усього	420 716	3 355	2 186 290	21 768	423 704	3 307	2 385 291	400 525	3 376	2 519 608	375 633	3 170	2 574 829	350 258	5 800	2 658 720	350 258	5 800	2 658 720	350 258
СД, н — Строкові депозити в національній валюті	176	13 524	25	25	264	21 189	24	431	20 412	27	502	19 538	26	640	20 090	42	640	20 090	42	640
СД, інв — Строкові депозити в іноземній валюті	14 665	242 687	6 312	24 110	497 753	8 369	91 138	539 218	14 482	101 327	566 626	7 435	145 113	923 622	27 129	145 113	923 622	27 129	145 113	923 622
ДЗ — Депозити до запитання в національній та іноземній валютах	12 534	80 493	19 911	14 901	143 776	19 507	37 943	124 015	32 253	30 968	117 557	13 898	21 565	120 201	35 324	21 565	120 201	35 324	21 565	120 201
	584 372	19 997	2 310 846	618 093	25 489	2 487 272	633 206	28 742	2 636 196	613 775	31 500	2 704 745	666 648	49 599	2 809 248	666 648	49 599	2 809 248	666 648	49 599
	102 682	270 449	58 276	163 033	540 090	58 516	272 964	586 693	70 578	307 989	615 462	70 958	426 574	996 421	118 191	426 574	996 421	118 191	426 574	996 421

На нашу думку, найточнішими є показники IV кварталу 1995 року, наведені департаментом банківського нагляду. Спираючись на них, ми зробили відповідну корекцію рівня депозитів у іноземній валюті щодо інших кварталів. Нові, виправлені дані наведено у таблиці 5.

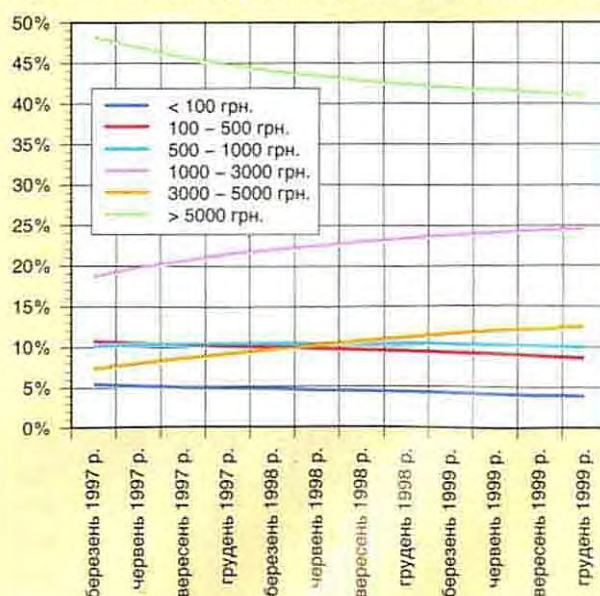
ОЦІНКА РІВНЯ ТА СТРУКТУРИ ДЕПОЗИТІВ

Щоб оцінити майбутні витрати системи гарантування, нам потрібно було оцінити як рівень депозитів фізичних осіб, так і їх структуру. Рівень депозитів фізичних осіб ми оцінили за трьома категоріями: строкові депозити в гривнях, строкові депозити в іноземній валюті, депозити до запитання в національній та іноземній валютах. Наш прогноз базується на тренді (лінійній екстраполяції) даних протягом певного історичного періоду. Загальна сума депозитів є сумою депозитів за цими трьома категоріями.

Ми отримали два альтернативних результати: в основі першого — офіційні дані статистичного "Бюлетеня НБУ" (результат базується на 15 спостереженнях для оцінки), другий базується на виправлених даних департаменту банківського нагляду. Прогноз рівня депозитів наведено у таблиці 5.

Зважаючи на розвиток структури депозитів у 1996 році, ми оцінили зміну частки кожної групи депозитів (згрупованих за розміром <100, 100—500, 500—1000, 1000—3000, 3000—5000, >5000 гривень). Для кожної із цих груп у кожній категорії ми визначили часові тренди до початку 2000 року. Таким чином отримали приблизний прогноз динаміки структури депозитів за розміром на 1997—1999 роки (на графіках 1 і 2 подано прогноз рівня та структури депозитів). Таблиця 6 відображає прогноз суми та структури депозитів на 1997—1999 роки у двох варіантах залежно від використаних даних. Для всіх подальших розрахунків ми використовували перший варіант — структура депозитів ґрунтується на даних опитування, тоді як сума депозитів спрогнозована на підставі даних статистичного "Бюлетеня НБУ". Нарешті, на графіку 3

Графік 2. Оцінка структури депозитів домогосподарств

проілюстровано загальну суму застрахованих депозитів залежно від межі страхування.

МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДУ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Щоб оцінити межу платоспроможності фонду, ми побудували просту модель фінансових потоків. За нашим припущенням, фінансова діяльність фонду може бути описана трьома звітними формами, такими як (1) баланс, (2) звіт про прибутки та збитки, (3) звіт про обіг коштів, у якому обліковуються грошові потоки та прибуток від операцій із цінними паперами.

Модель базується на таких припущеннях:

- розрахунки зроблено щодо системи, яка починає працювати з початку 1998 року;
- відповідно до тимчасової постанови НБУ комерційні банки накопичили деякі ресурси для компенсації депозитів. Ми припускаємо, що 15% цих ресурсів, які становлять 24.2 мільйона гривень, можуть бути використані системою як стартовий капітал;
- згідно із Законом "Про страхування вкладів фізичних осіб" (вважатимемо його прийнятим) протягом першого року існування фонду до стартового капіталу залучаються кошти у розмірі 1% статутного капіталу банків;
- внески банків становлять 0.5% від загальної суми депозитів фізичних осіб (щорічно, починаючи з січня 1998 року, якщо вважати початком функціонування системи саме січень 1998 року);
- системою передбачається страхування всіх депозитів фізичних осіб у комерційних банках (за винятком державного Ощадного банку) розміром до 500 гривень;
- рівень та структура банківських депозитів визначені на основі описаного вище прогнозу;
- система працює без прибутку — прибуток чи збитки виражаються збільшенням чи зменшенням резервів фонду. Фонд не підлягає оподаткуванню. Від'ємні резерви означатимуть, що початковий капітал іде на виплати за зобов'язаннями фонду;
- адміністративні витрати впродовж першого року становлять 400 тисяч гривень та індексуються з урахуван-

ням інфляції;

■ процентна ставка дорівнює інфляції плюс 2%.

Наводимо результати, промодельовані за двома сценаріями: за **першим сценарієм** протягом другого року існування фонду банкрутують один чи кілька великих банків, у результаті чого фонду потрібно відшкодувати 15% гарантованих вкладів. **Другим сценарієм** передбачено, що через банкрутство та ліквідацію банків фонд повинен буде щорічно компенсувати 2% від загальної суми застрахованих депозитів.

За даними НБУ, в період із 1994 по 1997 рік в Україні збанкрутувало або було ліквідовано 38 банків із вкладами фізичних осіб на загальну суму 11.7 мільйона гривень, що становить близько 1% від загальної суми вкладів у комерційних банках за станом на липень 1997 року, або 3.8% від гарантованої суми вкладів, розрахованої на початок 1998 року. Тому припущення про щорічну компенсацію 2% вкладів можна вважати навіть дещо песимістичним.

ВИСНОВКИ

Якщо виходити із зазначених припущень, то у створеній системі страхування начебто неможливе зростання покриття вкладів коштами фонду, хоча капіталізація фонду теж зростає. Якщо ми припустимо виплати протягом перших років існування, то побачимо, що покриття вкладів знижується (див. сценарій 2 і таблицю 1).

Поточний розподіл депозитів в українському банківському секторі характеризується високою концентрацією депозитів у найбільших банках*. Тому система не буде достатньо капіталізованою для компенсації депозитів у разі, якщо якийсь із найбільших банків збанкрутує. Це ілюструє сценарій 1 і таблиця 2.

Зважаючи на це, фонду необхідна державна підтримка, інакше він не зможе функціонувати. Отже, система може бути достатньо капіталізованою, якщо припустити, що банкрутства не зачеплять найбільші банки. Це припущення є досить імовірним з огляду на аналіз банкрутств в Україні за останні чотири роки, а також на малоймовірність банкрутств великих банків у найближчій перспективі.

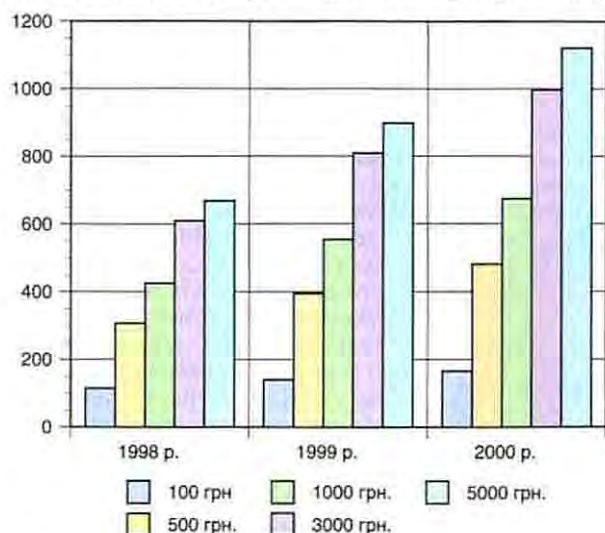
Крім того, спроможність фонду значною мірою залежатиме від політичного рішення щодо проведення санації найбільших банків, а також від установа критеріїв членства у фонді, за якими проблемні банки не могли б увійти до фонду.

Зробимо висновки: **по-перше:** для забезпечення надійного функціонування Фонду страхування вкладів фізичних осіб необхідна державна підтримка у вигляді початкового внеску до його статутного фонду. Розмір цього внеску міг би бути від 70 до 100 мільйонів гривень, залежно від того, яку частину існуючих резервів буде перераховано на утворення фонду;

по-друге: фонд у таких умовах може успішно функціонувати, підтримуючи процес консолідації або ліквідації малих українських банків. Мається на увазі, що Фонд міг би компенсувати власні кошти малих комерційних банків, що ліквідуються, і тим самим виконувати свою головну мету — підтримку довіри до банківського сектора.

* За винятком Ощадного банку, п'ять інших найбільших банків України (Промінвестбанк, Укрсоцбанк, Укрінбанк, Приватбанк, банк "Україна") утримують близько 70% від загальної суми вкладів фізичних осіб у приватних комерційних банках.

Графік 3. Сума застрахованих депозитів залежно від межі страхування (початок періоду), млн. грн.

НОВІ ІНСТРУМЕНТИ

Позабіржова фондова торговельна система

В Україні впевнено заявила про себе ПФТС—позабіржова фондова торговельна система, яка за рік свого існування перетворилася із факту на фактор, спроможний відчутно впливати на загальний стан фондового ринку країни. Наша розповідь про становлення і сьогодинішній стан системи, про можливості, які може відкрити ПФТС комерційним банкам у напрямі практичного розв'язання стратегічного завдання щодо їх фінансової стійкості.

Валерій Кучеренко,
оглядач фондового ринку міжнародного тижневика "Посередник".
(Спеціально для "Вісника НБУ")

НАРОДЖЕННЯ І СТАНОВЛЕННЯ ПФТС

Асоціацію "Позабіржова фондова торговельна система" зареєстровано в Україні 23 лютого 1996 року. 15 березня цього ж року за рішенням загальних зборів першими членами асоціації стали 16 вітчизняних фірм. За станом на 1 вересня 1997 року асоціація вже об'єднувала 133 торговців цінними паперами (ЦП). Серед них — 26 комерційних банків України, представництво в Україні міжнародного корпоративного та

інвестиційного банку CS FIRST BOSTON, що має офіси у 30 державах світу, та інші установи (див. таблицю 1).

Позабіржову фондову торговельну систему створено спільними зусиллями асоціації за участю компанії KPMG/BARENTS GROUP LLC (Баренс-Груп) та Агенції з міжнародного розвитку США (USAID).

Як похідна від НАЗДАКівської системи ПОРТАЛ, українська ПФТС підтримує торгівлю цінними паперами у режимі реального часу, виводячи на дисплей користувачів цінове та кількісне котирування цінних паперів, а також інформацію про ціну та обсяг виконаних угод. Окрім цього, система може надавати інформацію про подробиці виконаних угод не лише їх учасникам, а й розрахунково-кліринговим палатам, депозитаріям, реєстраторам та іншим установам, що беруть участь в обслуговуванні торгових угод.

Діяльність асоціації та торговельної системи регулюється статутами; торговими правилами; положеннями про доступ до ПФТС, про лістинг; арбітражним та дисциплінарним кодексами; кодексом професійної відповідальності. На підставі останніх діє Торговий та Арбітражно-дисциплінарний комітет.

Членство в асоціації не означає автоматичного допуску до торгів, але не будучи членом асоціації, торговці не можуть торгувати у системі. Певні вимоги ставляться і до компаній — членів

асоціації: для того щоб одержати допуск до ПФТС у торговельному режимі, вони повинні виконувати свої членські обов'язки, підтримувати ефективний капітал у розмірі, який не перевищує 25000 доларів США, мати у своєму штаті не менше двох сертифікованих уповноважених осіб і укласти відповідну угоду з Технічним центром ПФТС. Члени асоціації можуть бути допущені до торгової системи через дво- або чотиривіконний термінал. Двовіконний термінал надається їм у момент підключення до торгової системи, чотиривіконний — членам ПФТС, які уклали щонайменше п'ять двосторонніх угод.

Лістинг ПФТС формується згідно з Тимчасовими правилами та процедурою проходження лістингу акцій акціонерних товариств у ПФТС. На сьогодні у нього включено 130 акцій приватизованих підприємств, інших акціонерних товариств, а також вексель НДЦУ (Національного диспетчерського центру України), облігації внутрішньої державної позики та компенсаційний сертифікат.

Нині найактивніше ідуть торги акціями підприємств хімічної промисловості ("Дніпроазот", "Азот"), металургії (Єнакіївського металургійного заводу, Полтавського ГЗК, Харцизького трубного заводу), целюлозно-паперової галузі (Київського картонно-паперового комбінату, Рубіжанського картонно-тарного комбінату). Котирування виставляються в українській валюті, мінімальний торговий лот становить 1000 гривень. Усі котирування в системі тверді.

Розбудова ПФТС триває. 10 червня 1997 року Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку (ДКЦПФР) надала ліцензію торговельно-інформаційній системі (ТІС) №1 Технічному центру ПФТС. Таким чином, ПФТС стала єдиною в Україні ліцензованою позабіржовою фондовою торговельною си-

Коротка довідка

НАЗДАК

Фондова біржа НАЗДАК (NASDAQ-USA) — найбільший у світі ринок цінних паперів, що працює на базі досконалої телекомунікаційно-комп'ютерної мережі, виконуючи величезний обсяг функцій. НАЗДАК використовує різноманітні централізовані автоматизовані системи для аналізу торгової діяльності. Наприклад, система автоматичного спостереження за цінними паперами (SWAT) дає змогу спостерігати і регулювати ціни та обсяги будь-яких цінних паперів із метою їх блокування у випадку виникнення невірної операційної діяльності.

У 1994 році в системі НАЗДАК зафіксовано обіг 74 млн. штук акцій на загальну суму 1,4 більйона доларів США

Таблиця 1. Банки — члени асоціації "ПФТС"

№	Назва, адреса	Дата і номер ліцензії	Дата прийому в асоціацію "ПФТС"
1	CS FIRST BOSTON (Україна), ТОВ, м.Київ	18.09.1996 р. №971	20.09.1996 р.
2	Банк "Аваль", АППБ, м.Київ	27.02.1996 р. №879	15.03.1996 р.
3	Банк "Ажіо", АБ, м.Київ	22.06.1994 р. №35	24.04.1997 р.
4	Банк "Аркада", АКБ, м.Київ	28.09.1993 р. №155	24.04.1997 р.
5	Банк "Столичний", АБ, м.Київ	26.12.1996 р. №114	24.04.1997 р.
6	Банк Брокбізнесбанк, АБ, м.Київ	23.01.1992 р. №4	04.11.1997 р.
7	Банк ВАбанк, ВАБ, м.Київ	12.03.1993 р. №88	15.05.1996 р.
8	Банк Донбїржбанк, Донецький комерційний біржовий банк, м.Донецьк	08.06.1992 р. №31	03.06.1997 р.
9	Банк "Еталон", АБ, м.Київ	29.02.1996 р. №880	16.08.1996 р.
10	Банк "Ікар-банк", АБ, м.Донецьк	12.06.1992 р. №32	20.06.1996 р.
11	Банк "Інтеграл", АКБ, м.Київ	24.04.1997 р. №81	01.10.1996 р.
12	Банк "Кредит-Дніпро", АБ, м.Дніпропетровськ	10.12.1993 р. №186	15.03.1996 р.
13	Банк "Мрія", АКБ, м.Київ	07.12.1993 р. №191	26.04.1996 р.
14	Банк "Персональний комп'ютер", АКБ, м.Київ	01.02.1994 р. №229	19.07.1996 р.
15	Банк Перший український міжнародний банк, м.Донецьк	27.11.1995 р. №810	30.10.1996 р.
16	Банк "Південний", АБ, м.Одеса	04.04.1996 р. №897	30.10.1996 р.
17	Банк "Порто-Франко", АКБ, м.Одеса	19.01.1994 р. №223	23.05.1997 р.
18	Банк Приватбанк, КБ, м.Дніпропетровськ	29.06.1992 р. №38	15.03.1996 р.
19	Банк Промінвестбанк України, УАКПБ, м.Київ	24.07.1995 р. №695	20.06.1996 р.
20	Банк "ТК Кредит", АКБ, м.Київ	22.12.1995 р. №842	29.11.1996 р.
21	Банк "Трансбанк", АКБ, м.Київ	29.11.1993 р. №182	04.11.1997 р.
22	Банк "Україна", АК АПБ, м.Київ	23.04.1992 р. №20	15.03.1996 р.
23	Банк Укрїнбанк, АБ, м.Київ	28.05.1992 р. №29	26.04.1996 р.
24	Банк "Фінанси і кредит", КБ, м.Київ	19.06.1996 р. №932	16.08.1996 р.
25	Банк "Югтокобанк", АКБ, м.Дніпропетровськ	26.12.1994 р. №529	04.11.1997 р.
26	Банк "Юнекс", АКБ, м.Київ	28.04.1994 р. №276	20.06.1996 р.

стеюю. Її діяльність як ТІС регламентована Положенням про організаційно оформлені позабіржові торговельно-інформаційні системи, затвердженим ДКЦПФР. Усе це дає підставу зробити висновок: в Україні завершився процес формування інституту офіційних котирувань цінних паперів.

ПРИЗНАЧЕННЯ І ФУНКЦІ ТІС

Торговельно-інформаційна система створена з метою:

- забезпечення умов для реалізації купівлі-продажу цінних паперів через електронну торговельно-інформаційну мережу;

- інформування учасників ТІС про кон'юнктуру, яка склалася на позабіржовому ринку ЦП;

- забезпечення оперативного, надійного розповсюдження інформації про котирування ЦП;

- недопущення використання, розповсюдження чи публікації в мас-медіа недостовірної та фальшивої інформації про котирування ЦП;

- захисту учасників ТІС від шахрайства і зловживань.

Завдання торговельно-інформаційної мережі такі:

- розробка і втілення єдиних правил купівлі-продажу цінних паперів;

- визначення вимог щодо праці у ПТФС, які висуваються до учасників ТІС та їх уповноважених осіб;

- розробка і впровадження заходів, спрямованих на захист клієнтів і учасників ТІС від шахрайства і правопорушень під час реалізації угод із ЦП;

- контроль за дотриманням учасниками ТІС вимог чинного законодавства та правил і вимог, установлених торговельно-інформаційною системою.

На мій погляд, лістинг ПФТС — найточніший індикатор привабливості акцій для портфельного інвестора.

Арбітраж ПФТС — реальний інструмент забезпечення надійності угод. Постійно діючий Торговий комітет вдосконалює процедури відповідно до швидкоплинних реалій ринку.

Дмитро Сапунов, президент
брокерської компанії "Комекс брок"
(провідного оператора ПФТС)

ЛІСТИНГ ПФТС

До лістингу та котирування у позабіржовій фондовій торговельній системі цінні папери допускаються за кількома критеріями. Принцип простий: чим вищий рівень лістингу, тим вищі вимоги до запропонованих на ри-

нок паперів.

Рівнів є три.

До першого включаються цінні папери широковідомих і авторитетних в Україні емітентів. Ці папери перебувають в обігу не менше року.

Папери емітентів другого рівня викликають зацікавлення лише торговців певного регіону і лише протягом відносно короткого терміну.

Котирування цінних паперів третього рівня мають в основному індикативний (інформаційний) характер.

ТЕХНІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПФТС

Позабіржова фондова торговельна система як технічний комплекс для проведення операцій із цінними паперами є розподіленою комп'ютерною мережею, що діє у режимі реального часу. Зупинимося на основних її компонентах.

- Програмне забезпечення ПФТС — це поліпшений варіант торговельної системи Portal, яку розробила компанія NASDAG у США. Програма виконується центральним комп'ютером мережі. Він дає змогу:

- ◆ одержувати на дисплеї комп'ютера користувача котирування, що виставляються іншими операторами системи;

- ◆ виставляти/змінювати котирування за цінними паперами;

Таблиця 2. Правила складання рейтингів цінних паперів та торговців цінними паперами у ПФТС

Рейтинги цінних паперів та рейтинги торговців складаються щомісяця. Рейтинги цінних паперів обчислюються для всіх цінних паперів, що є у листингу ПФТС. Рейтинги торговців обчислюються для всіх торговців, що мали технічну можливість працювати у системі.

Рейтинги цінних паперів

1. (А) За обсягом угод, укладених щодо даного цінного папера

Назва цінного папера	Бали	Рейтинг

За кожних 5 000 гривень — 10 балів.

Питома вага цього рейтингу становить 35%.

2. (Б) За кількістю угод, укладених у системі щодо даного цінного папера

Назва цінного папера	Бали	Рейтинг

За кожну угоду в системі — 10 балів.

Питома вага цього рейтингу становить 30%.

3. (В) Спред між найкращою ціною купівлі та найкращою ціною продажу

Назва цінного папера	Бали	Рейтинг

Спред в 0% дорівнює 20 балам. Для кожного проміжку 0—10% спреду бали вираховуються відніманням від 20 балів одного бала. (Наприклад, спред 10% буде оцінюватися у 19 балів; 30% — у 17 балів, 46% — 15 балів). Для спреду понад 200% бали будуть від'ємними.

Загальний спред обчислюється як середнє арифметичне суми спредів, що визначаються кожного робочого дня.

Питома вага цього рейтингу становить 25%.

4. (Г) За кількістю котирувань, виставлених у системі щодо даного цінного папера

Назва цінного папера	Бали	Рейтинг

Двостороннє котирування — 10 балів, котирування купівлі — 7 балів, котирування продажу — 5 балів.

Загальний показник обчислюється як середнє арифметичне суми балів за виставлені котирування, що визначаються кожного робочого дня.

Питома вага цього рейтингу становить 10%.

Загальний рейтинг цінних паперів

Загальний рейтинг цінних паперів обчислюється за формулою

$$0.35A + 0.35B + 0.25C + 0.1G.$$

Рейтинги торговців

1. (А) За обсягом укладених торговцем угод

Назва торговців	Бали	Рейтинг

За кожних 5000 гривень — 10 балів.

Для даного рейтингу питома вага становить 50%.

2. (Б) За кількістю укладених угод торговцем у системі

Назва торговців	Бали	Рейтинг

Двостороння угода — 10 балів, клієнтська — 5 балів.

Питома вага даного рейтингу становить 40%.

3. (В) За кількістю виставлених торговцем котирувань у системі

Назва торговців	Бали	Рейтинг

Двостороннє котирування — 5 балів, котирування купівлі — 3 бали, котирування продажу — 2 бали.

Загальний показник визначається як сума балів за виставлені та змінні протягом місяця котирування за цінними паперами.

Питома вага даного рейтингу становить 10%.

Загальний рейтинг торговців

Загальний рейтинг торговців обчислюється за формулою

$$0.5A + 0.4B + 0.1B.$$

♦ бачити зібрані на одному екрані кращі котирування за цінними паперами, які в даний момент цікавлять торговця;

♦ вести переговори за допомогою моніторів;

♦ передавати звіти про торгові угоди;

♦ одержувати довідкову інформацію (список цінних паперів, перелік учасників системи тощо).

Переваги системи:

♦ робота у реальному часі (всі учасники системи одержують інформацію про котирування та торгові операції тієї ж миті, коли вона з'явилася);

♦ динамічне оновлення інформації на екранах комп'ютерів (тобто інформація оновлюється не тоді, коли про це подбає торговець, а автоматично, завдяки технічним можливостям системи).

Апаратне забезпечення.

Центром системи є комп'ютер фірми Stratus. Головна його якість — надійність. Усі складові машини продубльовані, щосекунди відбувається багаторазове самотестування плат. Якщо якийсь блок комп'ютера виходить із ладу, починає працювати дублюючий блок, а повідомлення про це через глобальну комп'ютерну мережу автоматично надсилається у центр обслуговування.

Телекомунікації.

Для зв'язку кожного торговця з центральним сервером використовуються телефонні лінії (безпосереднього зв'язку та як тимчасовий варіант комутовані), модеми та маршрутизатори.

КЛІРИНГ І РОЗРАХУНКИ

Відповідно до торгових правил ПФТС існує п'ять стандартизованих видів контрактів (див. схему).

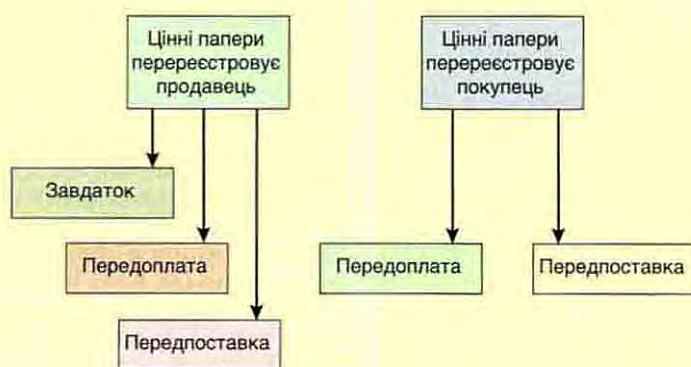
Щоб налагодити механізм розрахунків за угодами, укладеними на ПФТС, надавати більші гарантії учасникам торгів, спростити процес перереєстрації прав власності на цінні папери, асоціація розробляє процедури клірингу і розрахунків за угодами ПФТС. Особлива увага приділяється процедурам, які б сприяли цивілізованому завершенню угод з купівлі-продажу цінних паперів, ефективно забезпечували післяторговельні розрахунки.

Щоб гарантувати та забезпечити ме-

Переконали, що зі створенням та введенням у дію організаційно оформленої позабіржової фондової торговельної системи (ПФТС) фондовий ринок України набуває рис ефективно функціонуючого ринку.

Олег Мозговий,
голова Державної комісії
з цінних паперів і фондового ринку

Схема. Стандартизовані види контрактів ПФТС

ханізм поставки проти платежу в нинішніх умовах, коли на фондовому ринку фактично не діє депозитарій та клірингово-розрахункова організація, асоціація підписала угоди з банками про надання клірингово-розрахункових послуг за новою схемою: вперше на фондовому ринку України практично реалізується принцип поставок проти платежу. Це дає додаткові гарантії сторонам угод.

Планується, що надалі розрахунки відбуватимуться таким чином: після укладення та підтвердження угоди у позабіржовій торговельній системі, звіт про неї надсилатиметься з ПФТС до розрахункового банку, що його обрали контрагенти угоди. Покупець ЦП віддаватиме наказ своєму банку переказати гроші на блокуючий рахунок розрахункового банку, і той переказуватиме їх. По тому, як продавець повідомлять, що кошти вже знаходяться на його рахунку, він починатиме перереєстрацію цінних паперів. Реєстратор повинен буде надати продавцеві докази перереєстрації (витяг із реєстру тощо), які продавець переда-

ватиме далі — розрахунковому банку. Після перевірки розрахунковим банком документів про перереєстрацію прав власності на ЦП гроші з блокуючого рахунку переказуватимуть на розрахунковий рахунок продавця. Якщо докази перереєстрації не надано вчасно або виявляться фальшивими, кошти повертатимуть покупцеві.

Такий механізм поставки проти платежу, що надаватиме більші гарантії і покупцеві, і продавцеві цінних паперів, впроваджується нині асоціацією "ПФТС". Є підстави сподіватися, що цей механізм допоможе розв'язати проблему певної недовіри між торговцями, яка має місце нині, дасть змогу уникнути передоплати чи передпоставки, які теж є своєрідною формою недовіри.

У планах ПФТС — налагодження взаємодії з реєстраторами найбільш активних цінних паперів із метою запровадження електронної перереєстрації.

Значне зацікавлення у торговців викликають облігації внутрішньої державної позики. Щоправда, нинішня про-

цедура перереєстрації прав власності на облігації для торговців, які не є банківськими установами, досить складна. Тому клірингово-розрахункова група ПФТС налагоджує нині співпрацю з Національним банком України з метою приєднання позабіржової фондової торговельної системи до депозитарію НБУ. Це, звичайно, значно б спростило і прискорило процес перереєстрації прав власності на державні облігації, надало б додаткових гарантій учасникам торгів ПФТС.

ДИНАМІКА ТОРГІВ У ПОЗАБІРЖОВІЙ ФОНДОВІЙ ТОРГОВЕЛЬНІЙ СИСТЕМІ

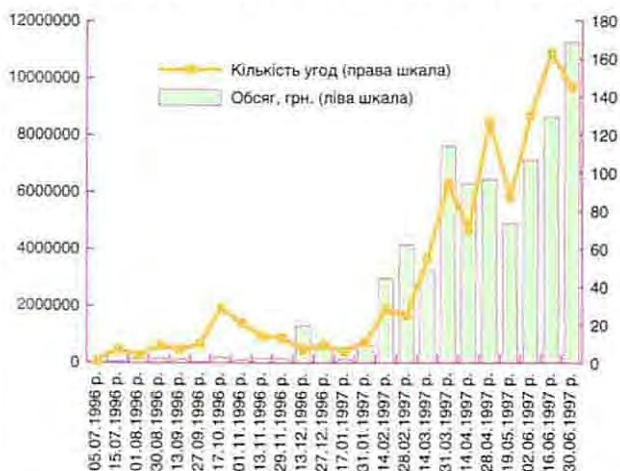
Динаміка зростання обсягів торгів у позабіржовій фондовій торговельній системі відображена на графіках 1 і 2.

Реальні торги фактично почались у липні 1996 року. Незважаючи на певні падіння чи карколомні піднесення, в цілому домінує тенденція до зростання їх обсягів.

У нинішньому році (на момент підготовки цього номера журналу) "рекордними" для ПФТС були червень (див. графіки 1 і 2) та перша половина липня. За період від 30 червня до 14 липня загальний обсяг угод становив 14 411 846,89 грн. Локальний рекорд року поки що припадає на 4 липня, коли обсяг угод становив майже 7 000 000 грн. Характерно, що найбільша питома вага у структурі укладених угод належала (у червні) компенсаційним сертифікатам, акціям, ОВДП і вексялям Національного диспетчерського центру України (див. графік 3).

Аналітики ПФТС прогнозують до кінця року подальше зростання обсягів торгів.

Графік 1. Динаміка зростання обсягів торгів на ПФТС за період із липня 1996 року по червень 1997 року

Графік 2. Динаміка змін і котирувань цінних паперів на ПФТС за період із липня 1996 року по червень 1997 року

Коротка довідка

CS FIRST BOSTON.

Ця компанія входить до складу швейцарської фінансової групи "CREDIT SERVIS HOLDING". Її активи за станом на кінець 1995 року становили 359 млрд. доларів США. ATLANTIK EAST Ltd, член асоціації "ПФТС" від 1 липня 1997 року.

В ексклюзивному інтерв'ю "Віснику НБУ" директор компанії п.Карел Генжлік зазначив, що вона презентує інтереси своїх клієнтів — інституційних інвесторів — банків США, Великобританії, всієї Західної і Центральної Європи (зокрема, Чехії), а також держав Південно-Східної Азії (Японії, Гонконгу, Сінгапуру та інших країн).

Цього року компанія ATLANTIK EAST Ltd, виконуючи клієнтські замовлення, має намір інвестувати в українські цінні папери близько 70 млн. доларів США. Серед інвестованих цінних паперів мають бути не лише акції приватизованих підприємств, а й цінні папери, емітовані українськими комерційними банками.

Таблиця 3. Рейтинг торговців ПФТС, що працювали з акціями та векселями протягом червня 1997 року

№	Назва компанії	Бали	Рейтинг
1	Wood & Co	2557.30	1
2	Діком	1930.43	2(6)
3	Сократ	1804.04	3(1)
4	Кінто	1416.99	4(3)
5	Тект	1337.88	5(8)
6	Воінтер	1327.64	6(5)
7	А+	1245.00	7(2)
8	СВС	1017.10	8(11)
9	Рейдер	917.16	9(7)
10	Комекс брок	512.39	10
11	Славутич-капітал	417.34	11(4)
12	ВАБанк	412.87	12
13	Приватизація	363.43	13(16)
14	ІК "Україна"	353.90	14
15	Рубін	234.54	15
16	Продекспорт	133.85	16(15)
17	Українська інвестиційна компанія	123.73	17(13)
18	Банк "Кредит-Дніпро"	99.20	18(9)
19	Сінком	95.80	19
20	Ділові партнери	85.81	20
21	Росукрінвест	83.00	21
22	Агротехінвест	82.00	22
23	Перкомбанк	78.25	23
24	Фінфорт	75.23	24(18)
25	Альфа-капітал	73.42	25(17)
26	Ромексінвест	56.28	26
27	Джерело	49.95	27
28	Фінанси і кредит	43.25	28
29	Прспект Інвестментс	36.75	29(12)
30	Укрінвест	25.50	30
31	Бальмаєр унд Шульц	22.50	31
32	Компас М	20.75	32
33	МКД	20.31	33
34	Мастерброк	11.61	34
35	Київщина — цінні папери	11.25	35(10)
36	Дельта	11.05	36
37	Восток маклер	8.64	37(19)
38	Здобутокінвест	7.00	38
39	Олександрія	6.00	39
40	GRІброк	5.5	40

Примітка. В дужках подано рейтинг за травень 1997 р.

На чому базується оптимістична впевненість прогнозістів ПФТС?

Одна зі складових успіху пов'язана із зростаючою зацікавленістю української позабіржовою фондовою торговельною системою з боку поважних учасників зарубіжних фондових ринків. Нещодавно операторами ПФТС стали такі авторитетні західні компанії, як CS FIRST BOSTON, WOOD & COMPANY, а також новітній центральноевропейський лідер фондового ринку — брокерська компанія ATLANTIK EAST Ltd (Чехія), яка є дочірньою структурою транснаціональної корпорації "ATLANTIK — Фінансові ресурси".

У недалекій перспективі передбачаються ділові контакти з такими впливовими суб'єктами ринку, як пенсійні фонди США, інвестиційні фонди Великобританії, брокерські компанії Росії, країн Балтії та іншими.

До речі, ще рік тому українська позабіржова фондова торгівля не витримувала ніякої критики порівняно з результатами діяльності аналогічної Російської торговельної системи (РТС), щоденні обсяги торгів якої в середньому становлять 50 000 000 доларів США.

Потужність української ПФТС зростає щоденно. Нині з нею почали рахуватися на міжнародній арені. Тенденції розвитку вказують на те, що, як і в багатьох розвинутих країнах, саме через позабіржову фондову торговельну систему виходитимуть на український фондовий ринок суб'єкти світового інвестиційного бізнесу.

Одним із практичних результатів міжнародного партнерства ПФТС стала розробка її фахівцями методики національного фондового індексу, який має стати для іноземних інвесторів індикатором українського фондового ринку в цілому. А це, в свою чергу, розв'язало б гордіїв вузол проблем виходу українських цінних паперів на світові ринки. Щоправда, робота над проектом фондового індексу ще триває, хоча потреба у ньому вкрай нагальна.

Графік 3. Структура угод, укладених у рамках ПФТС протягом червня 1997 року

Якщо ПФТС як організатор фондової торгівлі забезпечить внесення України до переліку держав, показники яких враховуються під час підрахунку індексів Міжнародної фінансової корпорації, це помітно збільшить обсяг іноземного інвестування у нашу державу.

Олександр Мамудов,
президент інвестиційної компанії
"Діком" (провідного оператора ПФТС)

РЕЙТИНГИ ЦІННИХ ПАПЕРІВ І ТОРГОВЦІВ ПФТС

Позабіржова фондова торговельна система не лише виконує функції ціноутворення на ринку, а й, що головне, забезпечує його прозорість для інвесторів. Досягається це завдяки рейтингам цінних паперів, що включені до лістингу системи, а також — рейтингам операторів ПФТС (правила складання рейтингів подано у таблиці 2).

Вибірково проаналізуємо рейтинги за деякі місяці, коли особливо яскраво проявлялися характерні тенденції у діяльності операторів ПФТС, передусім банків — членів асоціації "ПФТС" (див. таблиці 4 і 5).

Як бачимо на таблиці 5, А, результат ділової активності банків скромний (за винятком Перкомбанку). Зате у рейтингу торговців ПФТС, що працювали у березні цього року з облігаціями внутрішньої державної позики, банки фактично домінують (див. таблицю 5, Б). Зацікавленість банків ринком ОВДП не випадкова, адже в умовах падіння доходності облігацій прибуток за угодами на вторинному ринку майже аналогічний дисконту, що мав місце в умовах високої доходності.

Тепер поглянемо на рейтинг фінансових інструментів (таблиця 4) за результатами торгів у червні 1997 року. Як бачимо, банк "Україна" посідає в ньому аж 33 місце (див. таблицю 4, А). Банки — оператори ПФТС постійно займають значно вигідніші позиції (див. таблицю 3): ВАбанк — 12 місце, "Кредит-Дніпро" — 18, Перкомбанк — 23.

На цьому тлі впадає в око активність небанківських торговців цінними паперами в позабіржовій фондовій торговельній системі. За результатами торгів у травні-червні визначилася така перша п'ятірка:

Сократ (рейтинг 1.3);
Тект (рейтинг 2.5);
Кінто (рейтинг 3.4);
Діком (рейтинг 6.2);
Wood & Company (рейтинг 0.1).

На мою думку, недостатня активність банків-операторів ПФТС, окрім іншого, пояснюється традиціоналізмом, браком інформованості щодо механізмів

Таблиця 4. Рейтинг фінансових інструментів за червень 1997 року

А.			
№	Назва фінансового інструмента	Бали	Рейтинг
1	Компенсаційний сертифікат	5037.76	1(1)
2	Західенерго	1718.28	2
3	Харцизький трубний завод	1136.27	3(4)
4	Азот	945.83	4(2)
5	Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат	649.04	5(15)
6	Нижньодніпровський трубопрокатний завод	606.53	6(5)
7	Укрнафта	604.62	7(10)
8	Запоріжферосплав	383.93	8(17)
9	Дніпроазот	365.04	9(3)
10	Орджонікідзевський ГЗК	230.98	10(16)
11	Укррічфлот	152.08	10(7)
12	Ізмаїльський целюлозно-паперовий комбінат	133.71	12
13	Запоріжтрансформатор	122.56	13(8)
14	Вексель НДЦУ	117.65	14(13)
15	Дніпрошина	115.72	15(11)
16	Укрграфіт	34.22	16
17	Київський міськмолкозавод №3	26.45	17
18	Запорізький автозавод	19.65	18
19	Сілур	18.00	19(12)
20	Севастопольський пиво-безалкогольний завод	18.66	20
21	Бальцем	11.30	21
22	Ковельнафтопродукт	10.14	22
23	Харківський тракторний завод	9.21	23
24	Авдіївський коксохімічний завод	5.75	24
25	Миколаївцемент	5.20	25
26	Полтавський ГЗК	4.04	26
27	Старокраматорський машинобудівний завод	3.95	27
28	Полтавський завод газорозрядних ламп	3.90	28
29	Нафтохімік Прикарпаття	3.89	29
30	Чексіл	3.75	30
31	Кременчуцький автозавод	3.74	31
32	Українські ювеліри	3.50	32
33	Банк "Україна"	3.45	33(18)
34	Кременчуцький сталеливарний комбінат	3.20	34
35	Запоріжжюкс	3.00	35
36	Артемівський завод кольорових металів	3.00	36(9)
37	Єнакієвський металургійний завод	2.93	37
38	Завод побутової хімії "Зоря"	2.50	38
39	Білоцерківський молокозавод "Віта"	2.50	39
40	Рубіжанський картонно-тарний комбінат	2.50	40
Б.			
№	Назва фінансового інструмента	Бали	Рейтинг
Облігації державної позики			
1	50 тижнів до погашення	1326.87	1
2	46 тижнів до погашення	1065.44	2
3	5 тижнів до погашення	856.91	3
4	37 тижнів до погашення	780.00	4
5	6 тижнів до погашення	632.39	5
6	20 тижнів до погашення	410.92	6
7	4 тижні до погашення	213.45	7
8	15 тижнів до погашення	179.15	8
9	7 тижнів до погашення	23.34	9
Примітка. В дужках подано рейтинг за травень 1997 р.			

ПФТС, які насправді є вельми привабливими, особливо — для комерційних фінансових установ.

ПФТС СПРИЯЄ РЕГУЛЮВАННЮ ЛІКВІДНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Позабіржова фондова торговельна система створювалася і є не лише своєрідною брокерською організацією (виконуючи традиційні функції купівлі-продажу цінних паперів), а й зручним інструментом підтримки ліквідності комерційних банків. Спробую довести це на прикладі з практики. Припустимо, якийсь банк раптом зіткнувся з проблемою гострого дефіциту грошових коштів і не має можливості терміново позичити їх на міжбанківському ринку. Саме в такій ситуації на допомогу може прийти ПФТС. Кошти можна одержати:

а) продавши через позабіржову сис-

тему свої ОВДП іншим членам ПФТС, адже торги у ній відбуваються щодня; б) продавши пакет акцій, які користуються попитом у системі (звичайно, якщо банк має такий пакет).

Сьогодні багатьом комерційним банкам просто дошкуляє конкурентне середовище: йде справжня боротьба за клієнтів. Їх можна привабити можливостями, які відкриваються перед банком, якщо він стає членом ПФТС. Зокрема, можна надавати додаткові послуги у сфері купівлі-продажу ліквідних акцій під замовлення своїх клієнтів. Це вплине на вибір клієнта. І він розмістить свій рахунок саме у банку — членові ПФТС. А від кожної клієнтської операції банк отримає заробіток (так звану брокерську винагороду). Отже, вигода обо-пільна.

Новітній напрям роботи банків у ПФТС — купівля-продаж на замовлення клієнтів векселів НДЦУ.

Заслужовує на увагу ще один приваб-

Аналізуючи процеси, що нині відбуваються в Україні, не можна не помітити певного прогресу. Передусім хотілося б згадати про створення ПФТС, яка за один рік стала найбільшою і, на мою думку, найефективнішою системою, котра забезпечує можливість цивілізованої торгівлі цінними паперами. А отже створює передумови для залучення іноземного та вітчизняного капіталу, який так потрібен у нинішній економічній ситуації підприємствам України.

П.Компан,
менеджер компанії
"WOOD & COMPANY"
(оператора ПФТС)

ливий механізм системи: фінансові установи, які є розрахунковими банками ПФТС (таких поки що два — Промінвестбанк та "Фінанси і кредит"), отримують додаткові депозитні ресурси. Для розрахунків фактично застосовується акредитивний механізм.

Є також інші переваги, які надає ПФТС. Однак існують і проблеми, більшість із яких пов'язана із загально-економічною ситуацією в країні, численними правовими невизначеностями у фінансово-банківській сфері.

Для всіх суб'єктів бізнесу є аксіомою те, що реалізувати весь свій потенціал торговельні фондові системи можуть лише за наявності "різноманітного натовпу" інвесторів, здатних оперативно реагувати на інформаційні потоки ринку, формуючи таким чином попит і пропозицію. Найбільша проблема українського національного фондового ринку якраз і пов'язана із відсутністю цієї стабілізуючої тенденції.

Підприємства базових галузей економіки України (енергетика, нафтопереробка, телекомунікації) продовжують перебувати у державній власності, а відсутність привабливих приватизованих об'єктів замалий для того, аби забезпечити інвестора достатнім вибором для капіталовкладень, які нині часто-густо призводять до деформації кон'юнктури ринку.

До речі, капіталізація фондового ринку США становить близько 60%, країн Європейського Союзу — близько 40%, російського (за приблизними оцінками деяких аналітиків) — 10% від ВВП. Оцінити місткість українського фондового ринку практично неможливо через нинішній надзвичайно специфічний перерозподіл власності у процесі приватизації. Україну ще тільки очікує складне завдання формування і, як кажуть, "розігрівання" власних "blue chips" (акцій "з голубими корінцями", що випускаються на ринках світу найпотужнішими корпораціями).

Варто також зауважити (зважаючи на

Таблиця 5. Рейтинги 20 кращих торговців ПФТС у березні 1997 року

А. Рейтинг торговців, що працювали з акціями, векселями та компенсаційними сертифікатами			
№	Назва компанії	Бали	Рейтинг
1	Продекспорт	4978.20	1 (5)
2	Діком	1433.48	2 (20)
3	А+	1347.55	3 (7)
4	Перкомбанк	1069.20	4
5	Текст	1051.20	5 (2)
6	Сократ	812.56	6 (6)
7	ІК "Україна"	465.40	7 (18)
8	Прспект Інвестментс	381.35	8 (4)
9	Рейдер	277.76	9 (14)
10	Комекс брок	272.15	10 (1)
11	Бальмаєр унд Шульц	237.72	11 (9)
12	Банк "Південний"	230.00	12
13	Кінто	205.24	13 (3)
14	ВАбанк	188.60	14
15	Компас М	186.20	15
16	Гранд-капітал	180.70	16 (8)
17	Банк "Кредит-Дніпро"	139.60	17 (15)
18	Воінтер	111.71	18 (12)
19	Софія—цінні папери	98.39	19
20	Ріка-брокер	80.63	20 (11)
Б. Рейтинг торговців, що працювали з ОВДП			
№	Назва компанії	Бали	Рейтинг
1	Кінто	1506.41	1
2	Комекс брок	404.55	2
3	Банк "Еталон"	283.96	3
4	Укрінбанк	205.08	4
5	Рейдер	108.75	5
6	Банк "Кредит-Дніпро"	20.62	6
7	Банк "Аваль"	15.20	7

Примітка. В дужках подано рейтинг за лютий 1997 р.

портфельного інвестора — потенційного клієнта банку — члена ПФТС), що ступінь його зацікавленості фондовим ринком залежатиме від низки факторів, які теж мають загальнодержавне значення. Серед них:

■ фундаментальні показники про стан як самого об'єкта інвестиції, так і його середовища (політична ситуація в державі, пріоритетність галузі для національної економіки, фінансове становище емітента, його обігові та основні кошти);

■ достовірність інформації щодо проведення фундаментального аналізу фінансового стану емітента (наприклад, міжнародного аудиту), надійність джерела цієї інформації;

■ кон'юнктура обігу цінних паперів.

Останній фактор має велике значення для формування ринкової ціни. Про це часом "забувають" українські власники великих пакетів акцій, пропонуючи за них

Цю помилку нині досить часто допускають учасники російського фондового ринку. Нам би повчитися на чужих помилках, пам'ятаючи, що ринкова вартість цінного папера повинна формуватися в результаті його обігу протягом певного часу під постійним впливом попиту і пропозиції. Тільки після визначення реальної вартості фінансового інструмента його можна "викидати" на ринок великими пакетами, накладаючи на ринкову ціну своєрідну премію за розмір пакета.

Однак нинішні учасники ПФТС не завжди враховують цю аксіому, яка є однією із передумов створення стабільної пропозиції — основного параметра ліквідності.

Як відомо, на Заході гарантами стабільності і ліквідності ринку є інститути маркет-мейкерів. Тенденція до їх створення нині з'являється і в Україні, зокрема — у діяльності ПФТС, навколо якої почали формуватися компанії, що прагнуть виконувати подібні функції.

МАРКЕТ-МЕЙКЕРИ: ФУНКЦІЇ І ДЕЯКІ МЕТОДИ ЇХ ВИКОНАННЯ

Головні функції маркет-мейкерів такі:

1. *Створення конкурентних умов, сприятливих для пошуку належного покупця чи продавця.* Для цього маркет-мейкери прагнуть забезпечити найвище котирування купівлі і найнижче котирування продажу; часом кілька маркет-мейкерів, конкуруючи в ціні, зменшують спреди, підвищуючи у такий спосіб ліквідність ринку; виставляються тверді (обов'язкові до виконання) котирування, які потім, під час переговорів, можуть бути змінені на користь контрагента.

2. *Забезпечення ліквідності.* Досягається завдяки: безперервній торгівлі

протягом усієї шестигodinної торговельної сесії; кількості зареєстрованих на торгах одного й того ж папера маркет-мейкерів — чим вона більша, тим ліквіднішим виявляється цінний папір; можливості швидко вийти з торгів щодо даного цінного папера (інвестори особливо цінують таку можливість) та завдяки іншим факторам.

3. *Забезпечення можливості інвестувати власний капітал у певний фінансовий інструмент.* Йдеться про закріплення власних коштів для купівлі та продажу фінансових інструментів (цінних паперів). Чим більший розмір закріпленого кількома маркет-мейкерами капіталу за цінними паперами, тим конкурентнішим є середовище для безперервної торгівлі.

4. *Інформування громадськості про кон'юнктуру цінного папера, що котирується.* Ця функція передбачає розповсюдження аналітичними підрозділами компанії маркет-мейкера звітів про емітента; поширення відомостей про коло утримувачів даного цінного папера як серед роздрібних, так і серед інституційних інвесторів.

Як відомо, існує пряма залежність між ліквідністю ринку і спредами маркет-мейкерів. На ПФТС спреди коливаються від одного до кількох тисяч відсотків, що безпосередньо пов'язано зі специфікою цінних паперів.

Усе сказане дає підстави стверджувати: позабіржова фондова торговельна система може бути потужним інструментом регуляції ліквідності комерційних банків.

У статті використані матеріали, надані автору президентом асоціації "Позабіржова фондова торговельна система" Іриною Зарею і прес-аташе асоціації Олегом Арестарховим.

Світовий досвід переконує, що у державах із передовою економікою прибутки банків від основних банківських послуг порівняно невеликі, а інколи цей сектор діяльності навіть збитковий. Переважну частину прибутку приносять операції з цінними паперами. Саме тому головними операторами ринку ЦП у розвинених країнах є банки.

Сергій Максимов,
голова ради директорів ВАБанку

дуже високі котирування та не рахуючись із відомою фінансистам істиною: ліквідність має свою ціну, а її відсутність накладає на фінансовий інструмент вагомий дисконт. Чим менша вірогідність відносно швидкого продажу цінного папера, тим вищий ступінь ризику його довготривалого перебування у портфелі, що, ясна річ, справляє негативний тиск на ціну.

Перший в Україні повний збірник документів із вексельного права

Національний банк України підготував спеціальний випуск додатка до журналу — "Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності".

Надруковані у збірнику законодавчі і нормативні акти з вексельного обігу безпосередньо регулюють вексельний обіг (починаючи з випуску бланків і закінчуючи порядком стягнення заборгованості за векселями)

і поширюються на всі правовідносини, що виникають за векселем. Ці документи подані повністю або фрагментарно.

Саме вони підлягають застосуванню в загальному випадку використання векселів.

До збірника також увійшли Женевські Конвенції 1930 року, що регулюють вексельний обіг, — вперше перекладені українською мовою з англійської.

Бажаючи придбати збірник "Все про векселі" можуть звертатися до редакції.

Довідки за тел.: 293-21-33.

Леонід Косінов,

завідуючий сектором відділу сучасних технологій грошового обігу департаменту інформатизації НБУ.

Стаж роботи у банківській системі — понад вісімнадцять років. Після закінчення Київського політехнічного інституту в обчислювальному центрі Української республіканської контори Держбанку СРСР займався розробкою та організацією виробництва обладнання для технологічних процесів обробки готівки. Автор п'яти винаходів, два з яких впроваджено у серійне виробництво. В НБУ — з 1991 року. Закінчив заочний факультет Київського державного економічного університету (спеціальність — «фінанси і кредит»).

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ

Технічне забезпечення готівкових операцій у банківській системі

Сучасний стан справ у сфері готівкового обігу характеризується зміною акцентів управління готівкою. Це зумовлено змінами у банківській системі (побудовою її дворівневої структури), невідповідністю існуючих технологічних процесів сучасним вимогам, їх високою вартістю та трудомісткістю.

У світі набуто величезного досвіду в побудові систем готівкового обігу. Наприклад, Бундесбанк створив у Німеччині систему управління готівкою, якою передбачено автоматизовану обробку центральним банком 98% готівки, що перебуває в обігу. Вона покликана не тільки розв'язувати локальні завдання конкретної банківської установи, а й передусім комплексно вирішувати взаємопов'язані проблеми готівкового обігу в цілому у банківській системі. Успіхом у світі користуються ті машинні технології, якими враховується весь обсяг пов'язаних із готівкою проблем — від її розробки й виготовлення банкнотними фабриками до обробки в центральних (емісійних) і комерційних банках, а також у небанківській сфері. З появою таких технологій з'явилася можливість

фактично щоденно одержувати інформацію щодо кількісних і якісних параметрів готівкового обігу. Це дає змогу повністю контролювати обіг готівки й управляти ним, своєчасно отримувати якісну інформацію про стан готівки і підтримувати його на належному рівні, своєчасно вилучати з обігу зношені банкноти, виявляти фальшиві, узгоджувати виробництво грошей із потребами готівкового обігу, своєчасно приймати необхідні управлінські рішення.

Світові надбання щодо комплексного підходу до проблем готівкового обігу дають змогу простежити перспективу його розвитку в нашій країні. Вирішити такі складні завдання в Україні можна тільки поступово, цілеспрямовано впроваджуючи сучасні технічні засоби, автоматизовані та комп'ютерні технології. Необхідно вдосконалити нормативні документи Національного банку, якими регламентується проведення всіх операцій із готівкою в державі. Кінцевою метою для установ НБУ повинно стати створення єдиної системи обробки та управління готівкою. Це завдання можна здійснити поступово за умови, що процес руху готівки в Україні у ланцюгу Банкнотна фабрика — Центральне сховище — обласні управління НБУ — комерційні банки — небанківські установи, а також у зворотному напрямі буде тісно взаємопов'язаним і взаємообумовленим. При цьому особливо важливо для НБУ управляти цим процесом, володіючи надійною інформацією від усіх його суб'єктів.

Аналіз оснащення касових підрозділів

банків технічними засобами обробки готівки свідчить, що, незважаючи на досить велику кількість цього обладнання, ефективність його використання низька. Це обумовлено тим, що досі як правило автоматизували кожну окрему операцію, не зважаючи на те, що всі вони тісно одна з одною пов'язані у рамках єдиного технологічного процесу обробки готівки. За такого підходу фактично розривався єдиний технологічний процес, і зусилля щодо автоматизації ставали економічно невіддільними.

Використання окремих технічних засобів для здійснення тієї чи іншої операції, не змінюючи організаційно і технологічно сам процес обробки, не тільки не підвищувало продуктивності праці, а й часом навіть збільшувало собівартість обробки готівки. Тому логічно не «вставляти» окремі технічні пристрої в існуючий технологічний процес, а будувати новий, враховуючи поставлені задачі, функціональні можливості техніки.

Розглядаючи технологічний процес обробки готівки на різних стадіях, слід зауважити, що комплекс робіт щодо його автоматизації повинен охоплювати буквально всі технологічні операції: розробку і виробництво грошей, інкасацію і транспортування, прийом і видачу, обробку (перелік, сортування, контроль справжності, обандерування, пакування), облік, зберігання, вилучення з обігу зношених і підозрілих, експертизу підозрілих банкнот, знищення та утилізацію непридатної для обігу готівки. Та насамперед необхідно переглянути нормативну й інструктивну базу, якими регламентується проведення операцій із готівкою, бо існуючі інструкції, визначаючи параметри технології обробки готівки, стосуються в основному ручних операцій і стримують сьгодні впровадження та розвиток засобів автоматизації.

Однією з умов ефективного вирішення проблеми автоматизації обробки готівки є відповідність її властивостей, ознак справжності, фізичних та інших параметрів вимогам щодо автоматизованої обробки. На жаль, на перших етапах виготовлення гривні розробники грошей цього не враховували. Створивши гроші, придатні для машинної обробки, властивість знизити собівартість цієї операції, надійно захистити національну валюту від підробок.

Стосовно самої проблеми виявлення фальшивих грошей, то нині звичайною є ситуація, коли касир торгівлі, виявивши підроблену банкноту, просто не приймає її. В цьому випадку власник фальшивки змушений шукати інших можливостей, щоб позбутися цієї банкноти, і знаходить їх там, де контроль або послаблений, або зовсім відсутній. Тобто фальшива банкнота продовжує виконувати функції засобу платежу, рухаючись від однієї фізичної особи до іншої.

Уникнути цього можна тільки тоді, коли банк або торгівля будуть зацікавлені в негай-

Автоматизувати обробку готівки було б значно простіше, якби на перших етапах виготовлення гривні розробники грошей створювали їх придатними для машинної обробки

У роботі з готівкою світ давно перейшов на сучасні високоефективні технології, побудовані на автоматизованих системах її обробки, поєднані з інформаційними технологіями. Установи НБУ — поки що на початку цього процесу

ному видлученні фальшивки або робити це їх зобов'язує закон. Тобто потрібен механізм, який би гарантував необхідні дії усіх суб'єктів, які мають справу з готівкою. Це надасть поштовх для впровадження технічних засобів контролю.

В Україні є деякі необхідні для цього прилади, застосовувані як і (за умови, що діятимуть обґрунтовані законодавчі, організаційні та нормативні заходи), можна не допустити фальшиві банкноти в обіг. Крім того, цьому також сприятиме і наполегливіше нагадування населенню у засобах масової інформації про спеціальні візуалізовані ознаки, які важко підробити і які можна швидко розпізнати без застосування технічних засобів.

Важливими для обробки готівки з точки зору технологічності, мінімізації витрат, вибору технічних засобів, тобто побудови сучасного технологічного процесу є способи пакування грошей. Існуюча нині технологія пакування далека від досконалості, потребує великих витрат матеріалів та ручної праці (найтриваліший процес з усіх операцій обробки банкнот). У цілому операція пакування складається з двох етапів — обандеролювання корінців та пакування пачок.

На ринку банківської техніки в Україні є цілий ряд автоматів для пакування паперових грошей: для обандеролювання корінців (в основному тільки поперечною бандероллю, а не навхрест) і для об'язування пачок білетів або пакування в поліетиленові пакети. Є зразки і вітчизняної техніки. Весь процес обандеролювання і пакування на таких автоматах займає всього декілька секунд. Але на сьогодні вони не набули широкого розповсюдження — в основному через недосконалість нормативної бази.

Нова готівка в Україні перебуває в обігу вже більше року, тож найближчим часом перед банками постануть проблеми щодо її сортування, тобто видлучення зношених банкнот, їх подальшої обробки та утилізації. Якщо не вжити необхідних заходів, передусім нормативних, то готівка в обігу може досягнути крайнього ступеня зношеності, що надалі не тільки ускладнить проблему, а й призведе до значно більших трудових і матеріальних витрат.

У різних країнах цю проблему вирішують по-різному, але в останні роки просте-

жується така тенденція: основний тягар бере на себе емісійний (центральный) банк, відповідальний за кількісні і якісні параметри готівки в обігу. У світі існують і практично відпрацьовані сучасні й високоефективні технології, побудовані на автоматизованих системах обробки готівки, поєднані з інформаційними технологіями.

Стосовно ситуації в Україні, то на сьогодні установи НБУ повністю взяти на себе цю функцію не готові. Вирішити проблему можна, поступово оснащуючи обласні управління НБУ багатофункціональними автоматизованими системами обробки готівки, які дають змогу своєчасно і якісно проводити перелік, сортування, контроль і видлучати з обігу фальшиві та зношені гроші, вести їх ретельний облік.

Перехід до нових технологій — справа не одного дня, доведеться вкласти значні кошти, тому операції сортування банкнот на придатні для обігу і зношені на даному етапі та в найближчій перспективі необхідно залишити за комерційними банками з поступовим переведенням цих операцій в обласні уп-

Розв'язанню проблем готівкового обігу сприятиме цілеспрямоване переведення багатьох видів розрахунків на безготівкові форми

равління НБУ. Нині сортування банкнот — це повністю ручні операції, на які витрачається багато часу; до того ж якість сортування вкрай незадовільна. Ступінь зношеності касир визначає суб'єктивно, критерії оцінки відсутні, а візуально оцінити придатність банкноти для подальшого обігу дуже важко. Критерії зношеності мають бути закладені до машини, яка не зазнає впливу суб'єктивних факторів.

Наприкінці нинішнього та в наступному році НБУ планує впровадити перші автоматизовані системи сортування й обробки банкнот у кількох обласних управліннях. Поступове запровадження в касових підрозділах обласних управлінь НБУ сучасних технологічних процесів обробки готівки на базі автоматизованих систем сортування, поєднаних із комп'ютерними технологіями щодо обліку та контролю, сприятиме об'єднанню даних систем (в інформаційному плані) в єдину мережу. Це дасть змогу повністю управляти готівковим обігом.

Крім згаданих вище, так би мовити, зовнішніх аспектів готівкового обігу, існують і внутрібанківські проблеми роботи з готівкою, обумовлені різноманітністю операцій. Аналіз структури касових підрозділів різних банків та функцій, які вони виконують, показує їх спільність щодо загальних задач і деякі відмінності, пов'язані зі спе-

цифічності окремих операцій, напрямами руху готівки та обсягами робіт. Це дає можливість виробити єдині підходи до автоматизації обробки готівки в касах банку.

Технологічні операції (перелік, сортування, контроль справжності, обандеролювання, пакування, облік та інші) є загальними практично для більшості кас. Усі операції пов'язані з інформаційними та грошовими потоками, замкнутими через оборотну (операційну) касу. Аналіз виявляє чітку ієрархічну взаємодію касових підрозділів банку з вищою їх ланкою — оборотною (операційною) касою, яка координує дії кас нижчого рівня і має вихід за результатами своєї роботи в задачу "Операційний день банку" (ОДБ).

Нині вже стає очевидним, що процес автоматизації касової роботи слід будувати на основі комплексного вирішення завдань кожної з кас, їх інформаційного і технологічного об'єднання в єдиний технологічний процес, бо за своєю суттю цей процес таким і є.

Крім цих, є ще ціла низка питань у роботі з готівкою. Це проблеми транспортування та інкасації, навантажування та розвантажування (як у межах банку, так і поза ним), зберігання грошей, безпеки готівкових операцій, проблеми охоронної та протипожежної безпеки, зв'язку та багато інших. Усе це — складові частини єдиного технологічного процесу роботи з готівкою, і їх треба розглядати у комплексі.

Одним із ефективних заходів щодо зменшення витрат держави на підтримку готівкового обігу, як свідчать результати аналізу зарубіжного та вітчизняного досвіду, може бути перехід до масових безготівкових розрахунків за допомогою пластикових карток. Цей напрям нині бурхливо розвивається. Щоправда, насамперед у банківській системі, поступово залучаються до цієї справи торгівля та сфера послуг. Згадані новітні технології відпрацьовуються багатьма банками України, поки що в рамках внутрішніх задач банку (перерахування заробітної плати та інших виплат на особисті рахунки працівників, ведення бази даних цих рахунків, автоматизованої видачі готівки працівникам, у тому числі й за допомогою банкоматів, надання додаткових послуг — сплата комунальних платежів, розрахунки за харчування в їдальні, буфеті тощо) з поступовим розширенням подібних послуг за межі банку у вигляді безготівкових розрахунків за товари та послуги.

Однак не варто забувати, що готівка у світі використовуватиметься ще довго, тому зусилля Національного банку необхідно спрямовувати на всебічну модернізацію та вдосконалення готівкового обігу, насамперед — на основі організаційних та нормативних заходів, спрямованих на зменшення витрат і збільшення готівки.

"Вісник НБУ" (№7 і №8, 1997 р.) інформував своїх читачів про Спільне засідання з питань технічного співробітництва з Україною у сфері статистики, організоване Міністерством статистики України та Керівним комітетом з координації технічної допомоги у сфері статистики країнам колишнього СРСР. У цьому представницькому форумі від Національного банку України брали участь заступник Голови Правління НБУ, член Національної ради з питань статистики при Президенті України О.Киреев, директор економічного департаменту НБУ Л.В.Воронова, начальники управління цього ж департаменту М.О.Озель, Н.М.Іванік, Ю.М.Шамшетдінов.

За результатами Спільного засідання прийнято резюме. Цей документ має непересічне значення для подальшого розвитку статистичної справи в Україні, зокрема для розвитку грошово-кредитної та банківської статистики, статистики платіжного балансу, двох систем даних, які розробляються нині Національним банком України. З огляду на це публікуємо резюме у повному обсязі.

ОФІЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ

Резюме Спільного засідання з питань технічного співробітництва у сфері статистики з Україною

1. Спільне засідання з питань технічного співробітництва з Україною у сфері статистики, організоване Міністерством статистики України та Керівним комітетом з координації технічної допомоги у сфері статистики країнам колишнього СРСР, відбулося у Києві 20—21 травня 1997 року. Засідання відкрив віце-прем'єр-міністр України С.Л.Тігіпко. У ньому взяли участь як користувачі, так і розробники статистичних даних. Від України учасниками засідання були представники центральних органів державної влади України, міністерств та відомств — головних користувачів та розробників статистичних даних, включаючи Адміністрацію Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, Міністерство статистики, Національний банк, Міністерство економіки, Міністерство фінансів, Міністерство зовнішніх економічних зв'язків та торгівлі, Державну митну службу, Національне агентство реконструкції та розвитку, Державну податкову адміністрацію, Державний комітет стандартизації, метрології та сертифікації, Міністерство юстиції, Міністерство закордонних справ та Міністерство праці, а також Національну раду з питань статистики при Президенті України. Керівний комітет представляли статистичні органи Європейського Союзу (Євростат), Міжнародної організації праці (МОП), Міжнародного валютного фонду, Організації економічного співробітництва та розвитку

(ОЕСР), ООН, Європейської економічної комісії ООН та Всесвітнього банку. У засіданні брали участь працівники національних статистичних органів Фінляндії, Франції, Німеччини, Швеції, Нідерландів, Великобританії та США, а також спостерігачі від Міждержавного статистичного комітету СНД та постійних представництв міжнародних і двосторонніх організацій в Україні. Співголовами на засіданні були В.А.Головко, перший заступник міністра статистики України, і Джон Б.Макленеган, голова Керівного комітету з координації технічної допомоги у сфері статистики країнам колишнього СРСР.

2. Засідання проводилося з метою оцінки досягнень та розгляду майбутніх планів відомств — розробників статистики України щодо задоволення потреб користувачів у статистичних даних в умовах ринкової економіки. У цьому контексті учасники також обговорили роль і значення технічного співробітництва для розвитку української статистики на сучасному етапі і в майбутньому. Участь у засіданні головних національних та іноземних офіційних користувачів української статистики сприяла уточненню її цілей та пріоритетів, а також ролі й перспектив технічного співробітництва.

3. Учасники схвалили досягнення у багатьох сферах української статистики, починаючи з 1991 року, зростаючу (особливо протягом останнього року) відкритість статистичної системи України, а також відзначили важливість створен-

ня Національної ради з питань статистики при Президенті України. Учасники зазначили, що з метою задоволення нових потреб у статистичній інформації органи державної статистики України у 1993 році переглянули напрями своєї діяльності і розробили Концепцію побудови національної статистики України та Державну програму переходу на міжнародну систему обліку і статистики, які були схвалені урядом України як основа для побудови оновленої інтегрованої системи статистики України. Заходи, вжиті з метою реалізації цих програм, були, зокрема, спрямовані на створення статистики національних рахунків, платіжного балансу та грошово-кредитної статистики, створення і вдосконалення статистики цін, обстеження економічної активності населення, розробку низки класифікацій та Єдиного державного реєстру підприємств і організацій, створення статистики зовнішньоекономічної діяльності та статистики підприємств, удосконалення демографічної статистики та статистики населення. Обговорення в основному стосувалося галузей, які потребують подальшого вдосконалення та в яких необхідно визначити пріоритетність. Учасники відзначили, що протягом останнього року помітно зросли темпи реформи українських статистичних органів як реакція на прискорений розвиток приватного сектора, відкритіше обговорення у суспільстві потреб у статистиці в умовах ринкової економіки та чіткіша

визначеність органів влади щодо своїх власних потреб у якісних поточних статистичних даних.

4. Учасники наголосили на потребі розробки макроекономічних статистичних даних, які складали б єдину структуру економічних рахунків, а також на необхідності своєчасного висвітлення подій у ринковій економіці, включаючи як ринки товарів та послуг, так і фінансові ринки. Вони відзначили, що в результаті збільшення обсягу та розширення охоплення статистичних даних, що публікуються, їх необхідно супроводжувати адекватними поясненнями для зручності зіставлень за періодами. Потрібно також надавати додаткову інформацію про методологію, яка лежить в основі статистичних публікацій, про ступінь охоплення суб'єктів, які звітують, та плани щодо оцінки неформального сектора економіки. Учасники засідання відзначили, що виконання цих вимог суттєво підвищить довіру суспільства до офіційної статистики. Багато учасників наголосили на необхідності публікацій, які містили б вичерпні дані, що було б корисним для аналітиків.

5. Учасники відзначили, що у Міністерстві статистики початковий етап перехідного періоду характеризувався пріоритетністю, яка обмежувалася задоволенням статистичних потреб лише суб'єктів державного сектора, що почали успадковані від минулого. Це уповільнило темпи розвитку новітньої статистики, яка б відповідала потребам перехідного періоду. Згодом це призвело до того, що можливість використання ресурсів українських відомств — розробників статистики для задоволення потреб у даних та інформації інших користувачів, окрім державних відомств, була незначною. Учасники констатували, що обмеженість статистики рамками базових ресурсів та пріоритетів є наслідком браку бюджетних коштів, призначених для статистичної галузі, та розпорошування досвідченого персоналу, яке триває й досі. В результаті виникла часткова невідповідність між вимогами користувачів та можливостями національної статистичної системи задовольнити повною мірою всі їхні потреби.

6. Враховуючи зазначене вище, а також вимоги розробників політики, міжнародних організацій, користувачів приватного сектора в Україні та за її межами, засідання підтримало плани Міністерства статистики України щодо визначення своїх цілей та розробки до кінця 1997 р. комплексної програми розвитку статистики в Україні до 2000 року включно. Ця програма відображала б охоплення, періодичність, своє-

часність та якість статистичних даних, що відповідають вимогам користувачів у можливих обсягах з урахуванням наявних бюджетних ресурсів, виділених для статистичної системи. Нова програма має визначити ключові риси статистичної системи, передбачити виділення відповідних ресурсів та розробку планів із раціоналізації організації роботи. Також було запропоновано впровадити інформаційні технології для супроводження нових систем управління даними.

7. Учасники засідання погодилися, що нині необхідні спільні зусилля для підтримки технічного співробітництва на належному рівні з метою досягнення нагальних та довгострокових цілей. На засіданні аналізувалися три етапи технічного співробітництва, в рамках якого надавалася допомога українським відомствам — розробникам статистики. **Перший**, початковий, етап був розпочатий донорами технічної допомоги у 1993 році; на цьому етапі допомога стосувалася загальних аспектів ролі та функціонування національних відомств — розробників статистики в ринковій економіці, а також навчання, необхідного для опанування міжнародними статистичними стандартами та методологією. На **другому** етапі, який почався наприкінці 1994 року, увага приділялася різним практичним питанням та організації подальшого навчання, зокрема — вивченню досвіду національних статистичних відомств країн Заходу. На **третьому** етапі, що розпочався приблизно рік тому, у центрі уваги знову поставили питання інституційної перебудови, розповсюдження даних та інші проблеми, що із цим пов'язані.

8. Розробка комплексної програми розвитку статистики в Україні до 2000 року включно, поряд із підтримкою програм технічної допомоги, сприяла б значному збільшенню обсягу та поліпшенню якості українських статистичних даних, що публікуються, відповідно до міжнародних статистичних стандартів та методології. Було наголошено, що у зв'язку із затримками у досягненні поставлених цілей, додатковими новими вимогами та кадровими втратами виникла необхідність підсилити зобов'язання щодо забезпечення адекватних ресурсів, послідовності та ефективної координації проектів технічної допомоги. Зважаючи на бюджетні обмеження, яких зазнають статистичні органи, учасники визнали за потрібне раціоналізувати та переглянути поточні пріоритети для того, щоб вивільнити ресурси, які можна було б зосередити на пріоритетних напрямках та головних сферах співробітництва, визначених Керів-

ним комітетом із метою координації технічної допомоги.

9. Учасники підкреслили, що безпосередня координація між усіма державними відомствами — розробниками статистики має суттєве значення для вдосконалення процесу прийняття рішень, а також є важливою вимогою ефективного технічного співробітництва. Така координація необхідна як на рівні розробки політики (через роботу Національної ради з питань статистики), так і на робочому рівні для забезпечення регулярно та своєчасного обміну інформацією. Увага зосереджувалася на потребі негайного поліпшення координації з урахуванням зацікавленості, виявленої учасниками в таких сферах, як статистика міжнародної торгівлі, національні рахунки та статистика платіжного балансу. Учасники засідання висловили побажання щодо посилення ролі Національної ради з питань статистики при Президенті України у координації діяльності виробників і користувачів статистики. На їхню думку, відомствам — розробникам статистики необхідно укласти міжвідомчі угоди щодо співробітництва у ключових галузях статистики, а також створити міжвідомчі робочі групи з питань статистичної діяльності для вирішення конкретних проблем. Крім вирішення питань удосконалення статистики, такі групи також сприятимуть полегшенню координації дій партнерів із технічного співробітництва.

10. У контексті розгляду зазначених вище питань Спільне засідання зробило такі висновки:

а. Відзначаючи, що уряд України вже визнав на міжнародних форумах фундаментальні принципи офіційної статистики ООН, особливу увагу необхідно приділити впровадженню цих принципів у практику. В ситуації, що склалася в Україні, особливо важливо забезпечити:

— належну роль, позицію та незалежність статистичних органів у державній структурі, включаючи їх повноваження щодо збору даних, встановлення стандартів та політики розповсюдження, а також конфіденційність інформації, що надається окремими особами та підприємствами;

— застосування фундаментальних принципів ООН однаковою мірою до всіх державних відомств, відповідальних за збір та складання статистичних даних;

— принцип рівноправного доступу всіх членів суспільства до статистичної інформації;

— ширший та оперативніший доступ статистичних органів до статистичних даних інших державних відомств.

б. Учасники наголосили на важливості відповідної законодавчої бази, важли-

вості збору, обробки та розповсюдження статистичних даних, принципи яких в Україні уже визначено, а також схвалили пропозиції щодо подальшого удосконалення статистичного законодавства для забезпечення адекватної підтримки з боку державних відомств, що відповідають за розробку та розповсюдження державної статистики.

с. Учасники визнали за необхідне розробити комплексну програму для всіх відомств — розробників статистики України на основі Державної програми переходу на міжнародну систему обліку і статистики з метою врахування потреб макроекономічної політики й соціально-економічного аналізу та базуючись на принципах системи національних рахунків і на надійних вихідних статистичних даних. Узгоджено, що ця програма має охоплювати такі найпріоритетніші сфери, як національні рахунки, платіжний баланс, статистику цін, обстеження домашніх господарств та робочої сили, подальшу розробку реєстрів підприємств, статистику підприємств та зовнішньоекономічної діяльності. Особливу увагу слід приділити сферам, у яких збір статистичної інформації ускладнений, насамперед, так званій "тіньовій економіці". Необхідно також приділити увагу потребам розробки політики у конкретних секторах (наприклад, інвестиції, сільське господарство, транспорт) та потребам соціальної політики (статистика зайнятості, розподіл доходів, життєвий рівень населення та соціальна статистика). Потрібно передбачити виділення необхідних ресурсів, конкретні заходи щодо впровадження та графіки виконання як проміжних, так і кінцевих цілей нової програми. Підкреслено, що внаслідок швидких змін у економічній та політичній ситуації ці робочі програми треба складати у формі перспективних планів.

д. Учасники активно підтримали пропозицію стосовно того, щоб українські відомства — розробники статистики розробляли програми публікацій та розповсюдження даних, які б цілком задовольняли потреби користувачів у порівнянних даних за різні періоди. Учасники погодилися, що на основі розроблених МВФ стандартів розповсюдження фінансово-економічних та соціальних статистичних даних у суспільстві державні відомства України можуть сформулювати свої завдання щодо розповсюдження даних, визначити заходи, яких необхідно вжити для виконання цих завдань, та керуватися стандартами МВФ у процесі реалізації комплексної програми розвитку статистики до 2000 року. Було також підкрес-

лено необхідність того, щоб публікації містили інформацію щодо джерел та методології, у тому числі про методи розробки, а також ключові статистичні ряди. Наголошено також на необхідності збору та публікації даних за окремі звітні періоди, а не нарастаючим підсумком (що потрібно було раніше для розробки державних планів). Зі свого боку українські відомства — розробники статистики визнали необхідність надання наявних статистичних даних міжнародним організаціям згідно з їх вимогами до звітності країн-членів.

е. Враховуючи децентралізований характер статистичної системи на перехідному етапі та взаємозв'язки багатьох ключових галузей офіційної статистики, учасники визнали важливість ролі Національної ради з питань статистики та посилення роботи її комітетів на високому рівні, які мали б спрямовувати діяльність користувачів та розробників статистичних даних, а також створення міжвідомчих груп на робочому рівні для вирішення проблем обміну та складання даних. Щодо координації на високому рівні, деякі учасники наголосили на необхідності активізації Національною радою з питань статистики своєї діяльності. Було визнано, що поліпшення координації між українськими відомствами — розробниками статистики забезпечить зростання ефективності технічного співробітництва та більш скоординоване реагування з боку донорів технічної допомоги.

ф. Учасники погодилися, що при виборі проектів технічного співробітництва перевагу необхідно надавати тим, які тісно пов'язані з потребами розробників політики та/або цілями розповсюдження; які спрямовані на ті галузі, статистика яких вважається недостатньо надійною; які є ефективними засобами передачі ноу-хау та дають суттєві результати протягом конкретного періоду. Учасники вважали, що для впровадження проектів доцільно вдосконалити координацію та контроль, для чого спочатку визначатимуться ресурси учасників та графіки заходів для забезпечення виконання проекту.

г. Учасники погодилися, що українські відомства — розробники статистики мають чітко формулювати свою стратегію щодо пріоритетів, планів, завдань, ресурсів, графіків та механізмів контролю з метою досягнення розуміння цієї стратегії їх партнерами у сфері технічного співробітництва. Це значно полегшить формулювання пропозицій проектів, встановить взаємну "власність" на проекти технічного співробітництва та забезпечить вживання обома сторонами заходів для досягнення успіху.

Взагалі було визнано, що українським відомствам — розробникам статистики та Національному агентству України з питань реконструкції та розвитку необхідно посилити свою координаційну роль у визначенні неохоплених сфер і дублювання в усіх програмах технічної допомоги Україні у сфері статистики та надавати регулярні звіти про виконання проектів технічної допомоги.

h. Для підтримки посиленої координаційної ролі, яку будуть відігравати українські відомства — розробники статистики, та з урахуванням того, що спільні цілі (як, наприклад, у політиці розповсюдження даних) і зростаючі зв'язки є очевидними на нинішньому етапі програм технічної допомоги, учасники погодилися з тим, щоб Міністерство статистики України періодично оцінювало координаційні аспекти в межах комплексних програм відомств — розробників статистики. Домовлено, що першу таку оцінку необхідно провести до середини 1998 року.

i. Учасники наголосили на важливості досягнення погодженості у питаннях формування робочих програм українських відомств — розробників статистики, визначенні слабких місць та проблемних питань. Вказано на необхідність зосередження уваги міжнародних організацій та урядів країн — партнерів із двостороннього співробітництва на потребі в наданні постійного сприяння удосконаленню української статистики. Обмеженість ресурсів, із чим зіштовхнулися міжнародні організації та національні статистичні служби, надаючи допомогу уряду України, а також необхідність невідкладного вирішення поставлених завдань у ключових та найбільш проблемних галузях статистики потребують виділення у майбутньому фінансовому році додаткових коштів Мінстату України для здійснення комплексної робочої програми розвитку статистики.

11. Міністерство статистики України та Керівний комітет з координації технічної допомоги у сфері статистики країнам колишнього СРСР висловили подяку учасникам, у тому числі багатьом українським відомствам, а також представникам національних статистичних відомств західних країн за їх значний внесок у проведення Спільного засідання.

В.А.Головко,

перший заступник міністра статистики України.

Джон Б. Макленаган,

голова Керівного комітету з координації технічної допомоги у сфері статистики країнам колишнього СРСР.

Любов Федулова,
доцент кафедри підприємництва
та управління Українського державного
морського технічного університету. Кандидат економічних наук.

Володимир Криленко,
керуючий Заводським відділенням
Ощадбанку м. Миколаєва.

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Першочергові завдання Ощадного банку України

Структурна перебудова і вдосконалення однієї з найбільших в Україні фінансових установ — Ощадного банку — серед найскладніших завдань, що нині постали як перед працівниками цього банку, так і перед банківською системою країни в цілому. Це саме той випадок, коли архітектори перетворень не мають права на помилку, адже в Ощадбанку переплелися інтереси мільйонів громадян, таж крах саме цієї банківської установи може призвести до непередбачуваних наслідків, що, звичайно, неприпустимо. Не випадково Президент України Л. Д. Кучма під час недавньої зустрічі із працівниками банківської системи окремо наголосив на потребі успішної структурної перебудови Ощадбанку. Над уточненням її концепції нині працюють авторитетні вчені і практики банківської справи як у столиці, так і в регіонах держави.

На сторінках "Вісника НБУ" своїми міркуваннями щодо цього діляться миколаївські спеціалісти.

Ощадний банк, незважаючи на складну економічну ситуацію в Україні, у 1995—1996 роках зумів досягнути накреслених фінансових результатів, забезпечити рентабельну роботу майже всіх своїх підрозділів, утримати авторитет одного з найбільших банків України. Він має досить розгалужену мережу (приблизно 13000 установ), що дає змогу маневрувати фінансовими ресурсами і концентрувати їх на перспективних напрямках.

Ощадбанк перестав бути "фінансовою установою пасивних операцій", що лише приймає заощадження населення. Незважаючи на державну форму власності, він останнім часом значно розширив спектр послуг, які надаються клієнтам. Це пов'язано з одержанням Ощадбанком правом розпоряджатися на договірних засадах своїми ресурсами на всіх можливих ринках: корпоративного кредитування, кредитів населенню, державних цінних паперів, міжбанківських кредитів тощо.

Кредитна політика банку спрямована на ефективне використання ресурсів і зниження допустимого рівня ризику.

Тому банк активно працює на ринку споживчих кредитів, опікується розвитком малого бізнесу в Україні, сприяючи переростанню громадянина-вкладника у підприємця, приватного власника. Підтримка підприємливих людей — "фірмове" завдання Ощадбанку. Законісний розвиток подій, пов'язаний із появою нових комерційних структур, становленням ринкової інфраструктури, загострює потребу постійної роботи з рядовим вкладником, спонукає банкірів боротися за його гроші. Установи Ощадбанку культивують ґрунт для малого та середнього бізнесу, перспектива розвитку якого нині не викликає сумнівів.

Аналізуючи домінуючі тенденції, спеціалісти обґрунтовано виділяють такі переваги сучасних ощадних кас як установ Ощадбанку:

по-перше, ощадні каси від часу їх створення були запорукою добробуту та гарантом заощаджень для людей із низькими доходами. Соціальний характер ощадкас виявлявся у залученні дрібних вкладників;

по-друге, ощадкаси розвивалися, з одного боку, як самостійні установи, а з другого — як установи, максимально наближені до місця проживання і роботи дрібних вкладників. Діяльність кас контролювалася і координувалася місцевою та гарантувалася державною владою;

по-третє, ощадкаси виконували і виконують також капіталоутворюючу функцію, використовуючи вклади населення для подальшого інвестування дрібного бізнесу і кредитування споживчих потреб того ж таки населення;

по-четверте, через систему Ощадбанку розповсюджуються державні облігації, проводяться різноманітні позики тощо;

по-п'яте, історичні обставини останніх десятиріч зумовили утворення відносно рівномірної мережі установ Ощадбанку в масштабах усієї країни. Вони укомплектовані досить кваліфікованими спеціалістами, які користуються пев-

Зміна форми власності Ощадбанку, на думку авторів статті, неминуча

ною довірою клієнтів.

Зрозуміло, що реформа Ощадбанку, у якій виникла нині необхідність, самопливом не відбудеться. Потрібна чітка концепція системної організації банківської діяльності.

Основою такої концепції, на нашу думку, можуть стати дві тези.

Перша: організація банківської діяльності об'єктивно виходить за межі власне банківської справи, вона стосується усієї сукупності суспільно-виробничих відносин, які реалізуються за допомогою фінансово-кредитних механізмів. Інакше кажучи, реформування банківської системи взаємопов'язане із реформуванням економіки в цілому, створенням відповідної законодавчої бази.

У майбутньому Ощадбанк має стати універсальною, а не спеціалізованою, як тепер, фінансово-кредитною установою

Друга: банкам належить провідна роль у формуванні ринкової поведінки приватних власників. Лише зайнявши таку позицію, Ощадний банк зможе реалізувати свій потенціал, адаптуватись у новостворюваній банківській системі країни.

У майбутньому Ощадбанку, певно, не уникнути (бодай частково) зміни форми власності. Основою для акціонування, очевидно, мають стати зростаючі власні кошти банку, зростаючий статутний фонд і фонд страхування індивідуальних депозитів та заощаджень населення, що їх у перспективі мають доповнити державні гарантії вкладів фізичних осіб.

На нашу думку, держава в найближчі роки зберігатиме контрольний пакет акцій Ощадбанку, принаймні до виконання своїх зобов'язань щодо компенсації втрачених унаслідок високої інфляції заощаджень громадян — клієнтів Ощадбанку. Функціонально ж банк розвиватиметься у напрямі створення універсальної (а не спеціалізованої) фінансово-кредитної установи. Такого висновку дійшли й делегати першої української науково-практичної конференції з питань Концепції розвитку Ощадного банку України, яка нещодавно відбулася в Києві.

Важливе значення для успішної реорганізації Ощадбанку матиме правильно обрана система управління, яка б давала змогу своєчасно передбачати певні зміни на фінансових ринках, пристосовуватися до них та контролювати про-

цес на користь своїх клієнтів, акціонерів, окремих соціальних груп і суспільства в цілому. Від ефективного управління значною мірою залежатиме реалізація нових можливостей, а також зменшення ризиків, усунення небезпечних ситуацій тощо.

Для вирішення усього комплексу завдань, які стоять перед Ощадбанком, потрібна чітка стратегія його розвитку на макrorівні (маємо на увазі місце і роль Ощадбанку в банківській системі України) і на мікрорівні (внутрібанківська структура, форми і методи роботи тощо).

Слід зауважити, що стратегічне планування як таке не завжди може забезпечити успішне розв'язання конкретних завдань, але воно координує зусилля, спонукає ставити перед собою чіткі завдання і допомагає обрати оптимальний варіант їх виконання.

Розробляючи стратегію Ощадного банку, на нашу думку, потрібно враховувати насамперед такі фактори:

1. Оцінка та конкретизація потенційних ринкових можливостей. Слід виявити межі ринку, який обслуговується, оцінити ринково-виробничі характеристики сегментів, привабливість ринку.

2. Стратегія ризиків. Банківська діяльність неможлива без ризиків. Тому мова повинна йти не про уникнення їх

Нова концепція Ощадбанку має базуватися на реальній оцінці ринкових можливостей, на стратегії ризиків, розвинутому банківському маркетингу

узагалі, а про передбачення та зменшення ризиків до мінімуму.

3. Банківський маркетинг. Чітко розроблена концепція маркетингу дасть змогу визначити запити, потреби і цінності існуючих та потенційних клієнтів, розробити і впровадити послуги, які б задовольнили ці потреби, так перебудувати організаційну структуру та культуру обслуговування банку, щоб задовольнити потреби клієнтів краще, ніж це роблять конкуренти.

Отже, як і будь-яка економічна структура, Ощадний банк має використовувати всі існуючі інструменти функціонування у ринкових умовах. Якщо такі зрушення відбудуться найближчим часом, в Ощадбанку, вочевидь, відкриється "друге дихання", і він зуміє стати впливовою силою не лише на фінансовому ринку, а й в економічному житті країни.

ARTHUR ANDERSEN

Фірма "Артур Андерсен (Київ)" повідомляє про призначення нових партнерів та трьох менеджерів у ВІДДІЛ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ.

Гаррі Блек, партнер

Переїшов на постійну роботу до Київського офісу як новий партнер із підрозділу фінансових ринків нашого офісу в Лондоні. Має великий досвід надання послуг з аудиту та ділового консультування банків та інших фінансових установ.

Ніколас Ерьо, менеджер

Переїшов на постійну роботу до Київського офісу з підрозділу фінансових ринків нашого Московського офісу. Протягом останніх двох років він надавав тимчасову підтримку Київському офісу. Спеціалізується на наданні послуг з аудиту і ділового консультування банків та операцій на ринку капіталів.

Саймон Джонс, менеджер

Переїшов на постійну роботу до Київського офісу з підрозділу фінансових ринків нашого Московського офісу. Половину попереднього року він працював у Київському офісі. Спеціалізується на наданні послуг із аудиту та ділового консультування банків.

Віктор Лукашук, менеджер

Працює в Київському офісі вже протягом п'яти років. Спеціалізується на наданні послуг з аудиту і ділового консультування банків.

Якщо вам потрібна інформація про наші послуги, будь ласка, телефонуйте: 462-05-55.

У попередніх номерах журналу ми розповідали про роботу двох навчальних закладів НБУ — Черкаського та Львівського банківських коледжів. Сьогодні надаємо слово директорів Харківського банківського коледжу Л.І.Ходиревій.

Принагідно раді привітати Люїсу Іванівну з ювілеєм, який вона відсвяткувала у вересні. За багаторічну сумлінну педагогічну діяльність, значний особистий внесок у підготовку кваліфікованих спеціалістів та у зв'язку із 60-річчям із дня народження наказом по НБУ Л.І.Ходиревій оголошено подяку та нагороджено її пам'ятною срібною гривнею і грошовою премією. Приєднуємося до численних щирих побажань ювіляріці.

Люїса Ходирєва,

директор Харківського банківського коледжу НБУ.

Після закінчення у 1955 році Харківського обліково-кредитного технікуму Держбанку СРСР (нині — Харківський банківський коледж НБУ) і в 1959 році Ленінградського фінансово-економічного інституту шість років працювала у банківській системі, два — у фінансовій службі підприємства. Тридцять років роботи віддала Харківському банківському коледжу, двадцять із них — його очолює.

Безперервно оновлюється життя. Особливо бурхливі процеси відбуваються в нашій молодій державі, яка лише шість років тому здобула незалежність і прагне посісти гідне місце серед держав-сусідів, завоювати визнання у світі. Становлення банківської системи України відбувається в умовах зміцнення ринкових відносин, налагодження зв'язків зі світовим економічним співтовариством. Кожен прожитий день приносить нове: впроваджуються найсучасніші інформаційні технології, вітчизняні банки опановують незвичні для них і їхніх клієнтів послуги та операції. Як ефективно колективу коледжу врахувати всі ці зміни у своїй роботі, передбачивши ймовірні новачки завтрашнього дня, віддаленої перспективи? Мабуть, учителів будь-якого навчального закладу хвилює нині проблема: як найефективніше організувати підготовку спеціалістів у нових умовах? Такого навчального посібника для педагогів ще не створено...

Наш колектив буде навчальний процес на засаді сучасного інформаційного матеріалу про діяльність банківської системи. Отримуємо його, користуючись електронною поштою Національного банку України, діючи нормативними актами та періодич-

ними виданнями НБУ. Запроваджено в коледжі інформаційну комп'ютерну мережу Інтернет, яка забезпечує обмін досвідом і досягненнями у різних сферах діяльності, науковим матеріалом та методичними розробками стосовно навчального процесу.

Щоб оновити й поглибити професійні знання, наші педагоги проходять стажування у банківських установах, беруть участь у семінарах, організованих НБУ, вчаться на факультетах підвищення кваліфікації при провідних вузах, переймають світовий досвід банківської діяльності та підготовки кадрів. Корисним, зокрема, є стажування за кордоном, навчання викладачів у Міжнародному інституті ме-

неджменту за програмою "Train-the-Trainer", що проводиться у рамках технічної допомоги уряду Німеччини нашій країні. Це дає змогу не лише підвищити професійний рівень педагогів, а й випробувати в коледжі сучасні світові методики з підготовки банківських фахівців.

Так, упродовж 1996/1997 навчального року ми активно опановували систему дистанційного навчання за фінансової підтримки Фонду ноу-хау (Великобританія) та Національного банку України. Нею передбачено випуск спеціальних підручників і збірників вправ, розробку та впровадження сучасного програмного забезпечення контролю навчання. Студенти працюють самостійно за активної методичної допомоги педагогів через консультаційні пункти, які створено в місцях компактного проживання студентів. Переваги підготовки фахівців за цією системою очевидні: студентам забезпечена якісна методична підтримка. Вони свідомо оволодівають професією, причому навчання не відволікає їх на тривалий час від основної роботи.

Така програма експериментальної підготовки фахівців цілком відповідає міжнародним стандартам. Її погоджено з Інститутом банкірів Великобританії і Міністерством освіти України.

Системою дистанційного навчання передбачено всебічну методичну допомогу, сучасне програмне забезпечення, контроль за навчанням тощо. Головна її перевага в тому, що студенти, оволодіваючи професією, надовго не полишають основної роботи

Запровадженню експериментальної підготовки за міжнародними стандартами бракує гнучкої освітньо-професійної програми підготовки фахівців, яка б давала змогу самостійно формувати індивідуальний навчальний план

Передбачається, що випускники коледжу отримають дипломи молодшого спеціаліста банківської справи державного зразка і сертифікати Інституту банкірів Великобританії.

Вивчивши досвід професійної підготовки банкірів у Німеччині, колектив коледжу з поточного року почав впроваджувати при підготовці молодшого спеціаліста банківської справи принципи знаменитої дуальної системи з організацією навчально-тренувального банку та розробкою модулів зі спеціальних банківських дисциплін.

Знайомство зі світовим досвідом навчання банківських кадрів переконує нас у тому, що для підготовки фахівців за міжнародними стандартами нам бракує гнучкої освітньо-професійної програми, яка б давала змогу Національному банку України і його коледжам самостійно формувати індивідуальний учбовий план, дотримуючись при цьому загальної кількості навчальних годин та основних критеріїв державного стандарту освіти.

Сучасний процес підготовки банківських фахівців неможливий без широкого впровадження прогресивних учбових технологій — використання навчально-методичних комплексів, застосування аудіо-, відео- та інших технічних засобів, насамперед, персональних комп'ютерів. Понад 10 років у нас діє навчальний телецентр; більше половини лабораторій, навчальних кабінетів та аудиторій обладнано пультами комплексного використання технічних засобів навчання із замкнутою системою телебачення; постійно поповнюється відеотека з матеріалами економічної, банківської тематики тощо.

Комп'ютеризація у нашому коледжі має прикладний характер — уся робота спрямована на моделювання сучасної банківської діяльності. Один із класів лабораторії ПЕОМ, інформаційних систем та інформатизації банківської справи обладнано 14 машинами IBM-586, об'єднаними локальною мережею з програмно-модельною

чим стендом, до якого входять: "Операційний день банку", "Банк—клієнт", "АРМ-2", "АРМ-3", "Вкладні операції". Це допомагає відтворити процеси проведення електронних платежів, на сучасному рівні викладати "Банківські операції", "Облік у банках", "Платіжні системи" та інші курси і, власне, перетворити клас у навчально-тренувальний банк.

Ми вдячні департаменту інформатизації Національного банку України і Харківському обласному управлінню НБУ за допомогу у створенні такого центру. Сподіваємося, що спільними зусиллями буде підготовлено навчальне програмне забезпечення із впровадження системи масових електронних платежів та інших новітніх банківських технологій.

Нині спеціалісти коледжу готують програмне забезпечення для інформаційного обслуговування читачів бібліотеки, для управління навчальним процесом та автоматизації бухгалтерського обліку.

Важливе місце в діяльності педагогічного колективу посідає методична робота. Розробляємо програми нових курсів, навчально-методичні комплекси з тих чи інших предметів, цикли лекцій, ділові ігри і професійні ситуаційні задачі, навчальні посібники, завдання для самостійної роботи тощо. В коледжі створено сучасний інформаційно-видавничий центр, що дає змогу своєчасно і якісно видавати навчально-методичний матеріал для викладачів та студентів.

На всіх стадіях навчального процесу (уроки, контрольні і курсові роботи, екзамен, державний іспит зі спеціальності) ми запровадили комплексний метод навчання з широким використанням комп'ютерної техніки. Це забезпечує високу професійну спрямованість навчання. Лекційно-семінарські заняття, доповнені практичною роботою в установах НБУ і комерційних банків, а також заняття у формі ділових ігор, конференцій, круглих столів, презентацій, співуправління формують у студентів навички професійної

Було б доцільно, щоб створений при департаменті персоналу НБУ методичний кабінет об'єднав зусилля всіх банківських коледжів у розробці навчально-методичного забезпечення на рівні міжнародних стандартів

діяльності "у команді", що вельми необхідно для ефективної роботи кредитних установ у сучасних умовах.

Сподіваємося, що створений при департаменті персоналу НБУ методичний кабінет об'єднає зусилля всіх банківських коледжів у розробці навчально-методичного забезпечення на рівні міжнародних стандартів.

Важливе значення має безперервність банківської освіти. Сьогодні коледж забезпечує ступеневу підготовку кадрів: готує молодших спеціалістів банківської справи за I рівнем акредитації, бакалаврів із економіки (фахового спрямування "Фінанси і кредит") за II рівнем акредитації, здійснює перепідготовку кадрів для здобуття другої вищої освіти, шляхом курсової підготовки підвищує їх кваліфікаційний рівень, почав практикувати таку форму навчання, як екстернат.

Оскільки заклад входить до складу навчально-виробничих комплексів, утворених на базі Харківського державного економічного університету та Української академії банківської справи (м. Суми), нашим випускникам надалося можливість здобувати вищу професійну освіту за скороченим терміном. Крім того, на базі коледжу працюють бізнес-класи, в яких навчаються старшокласники гімназії №47 і ліцею №149 м. Харкова. Опанувавши основи економічної та банківської освіти, школярі одержують право вступити до коледжу на пільгових умовах.

Такі навчально-виробничі комплекси відіграють важливу роль у розвитку ступеневої економічної освіти, сприяючи вдосконаленню професійної підготовки банківських кадрів.

Справа ця нова, отже потребує підтримки — і з боку Міністерства освіти України, і з боку НБУ та комерційних банків. Якщо хочемо мати сучасних банкірів, слід об'єднувати зусилля, виявляти зацікавленість справою професійного навчання, підтримувати новачків, експерименти і — не шкодувати коштів.

Сучасних високоосвічених банкірів можна виховати лише об'єднавши зусилля, виявляючи постійний інтерес до підготовки кадрів, не уникаючи експериментування та не шкодуючи коштів на навчання кадрів

ОФІЦІЙНІ ПОВІДОМЛЕННЯ

Про введення в обіг пам'ятних монет "Оранта"

Національний банк України з 28 липня 1997 року ввів у обіг чотири пам'ятні монети "Оранта" із золота 999.9 проби. Номінали монет — 500, 250, 125 і 50 гривень, вага — 31.1, 15.55, 7.78 і 3.11 грама, діаметри — 32.0, 25.0, 20.0 і 16.0 мм, тиражі — 1000, 3000, 4000 і 2000 штук відповідно. На бічну поверхню монет нанесено секторальне рифлення, якість виготовлення — "анциркулейтед".

Зображення на всіх монетах однакові.

На лицьовому боці монет (аверсі) в центрі розміщено зображення кафедрального храму Київської Русі, перлини давньоруської архітектури XI ст. — Софії Київської, обрамлене з боків намистовим узором. Під ним позначено час побудови собору — "XI ст.", відповідний номінал і рік випуску монет. Угорі по колу монет напис: "УКРАЇНА". Зовнішній кант — випуклий, зображення та написи — рельєфні.

На зворотному боці монет (реверсі) в центрі кола, утворе-

ного рослинним орнаментом, зображено фігуру Богоматері Оранти — головної мозаїки центральної апсиди храму. Фігура Богоматері поділяє навпіл горизонтально розташований напис "ОРАНТА". Внизу над рослинним орнаментом — позначення і проба дорогоцінного металу і його вага. Зовнішній кант — випуклий, зображення та написи — рельєфні.

Ескізи монет розробив художник Олександр Івахненко, гіпсові моделі виконала скульптор Кріста Райтер.

Пам'ятні монети "Оранта" номінальною вартістю 500, 250, 125 і 50 гривень є дійсним платіжним засобом України та обов'язкові до приймання без будь-яких обмежень за їх номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Пам'ятні монети "Оранта" реалізуються в Україні та за кордоном за колекційною ціною.

Про введення в обіг пам'ятної монети "Козак Мамай"

Національний банк України з 23 липня 1997 року ввів у обіг пам'ятну монету "Козак Мамай" номінальною вартістю 20 гривень. Випуском цієї монети започатковується велика серія пам'ятних монет "Герої козацької доби", які презентуватимуть громадськості галерею образів ушлявлених синів України і найважливіші події вітчизняної історії XVI-XVIII століть.

Пам'ятна монета "Козак Мамай" виготовлена зі срібла 925 проби, вага дорогоцінного металу в чистоті — 31,1 грама. Діаметр монети — 38,61 мм, бічна поверхня — рифлена, колекційна якість — "пруф", тираж — 5000 штук.

На лицьовому боці монети (аверсі) в центрі у намістовому колі зображено композицію, яка символізує національну ідею соборності України — об'єднання всіх українських земель: геральдичні фігури покровителя Києва Святого Архистратига Михаїла в лицарському обладунку і зі списом та коронованого деда Галицько-Волинського князівства тримають малий Державний герб України — тризуб на шиті. Над композицією розміщена дата "1997" — рік карбування монети. Вгорі по зовнішньому колу — напис "УКРАЇНА", внизу у два рядки "20 ГРИВЕНЬ" — позначення номіналу монети. Написи по колу відокремлені один від одного бароковими орнаментами із зображеннями грифонів. Ліворуч від числа "20" — позначення і проба срібла "Ag 925", праворуч — його вага у чистоті "31,1".

На зворотному боці монети (реверсі) в центрі намістово-

го кола зображено композицію, що відтворює сюжет, популярний у народному мистецтві України XVIII-XX ст.: козак Мамай сидить по-турецьки в розкішно гаптованому, отороченому хутром жупані, курить люльку і грає на бандурі. Навколо нього — традиційні зображення атрибутів козацького військового побуту того часу: добре опоряджений кінь, прив'язаний до встромленого у землю списа з прапорцем на верхівці, молодий дуб, з якого звисає козацька шабля; пістоль і кістяна пороховниця; висока турецька шапка та пляшка оковитої. По зовнішньому колу написи: ліворуч — "КОЗАК МАМАЙ", праворуч — "ЛИЦАР ВОЛІ І ЧЕСТІ". Вгорі ці написи розділені прапорцем, що на верхівці списа, внизу — стилізованою гілкою червоної калини.

Зовнішній кант аверсу та реверсу — випуклий, зображення та написи — рельєфні.

Ескіз монети розробив художник Олександр Івахненко, ліплення моделей виконав скульптор Анджей Новаковський.

Пам'ятна монета "Козак Мамай" номінальною вартістю 20 гривень є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Пам'ятна монета "Козак Мамай" реалізується в Україні та за кордоном за колекційною ціною.

НОВИНКИ БАНКІВСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Посібник для підготовки фахівців із банківської справи

Студенти, які вивчають банківську справу та фінанси, отримали розкішний подарунок — навчальний посібник, призначений для теоретичних і практичних питань реалізації банківських операцій та розрахунків. Авторів нового видання — викладачі Львівського банківського коледжу і працівники банківських структур. Поєднання знань теоретиків із навичками практиків, безумовно, пішло на користь справі: посібник містить актуальний матеріал, викладений доступно і лаконічно.

У книзі п'ять самостійних розділів, у яких кожен з яких висвітлено ті чи інші операції, здійснювані комерційними банками. Матеріал посібника базується на вітчизняній та зарубіжній банківській практиці, в його основу покладено останні нормативні та інструктивні матеріали Національного банку України.

Формування власного капіталу і кредитних ресурсів комерційних банків, банківська документація, суть та принципи побудови бухгалтерського балансу банку, відображення в ньому банківських операцій — ось кола питань, висвітлених у першому розділі навчального посібника. Другий присвячено пасивним операціям комерційних банків, зокрема депозитним операціям з юридичними та фізичними особами, міжбанківському кредитуванню та формуванню статутного фонду банку через виписку акцій. Третій та четвертий розділи містять матеріал щодо організації безготівкового платіжного обороту (принципи та форми безготівкових розрахунків, розрахунки тим чи іншим платіжними документами) та міжбанківських розрахунків (кореспондентські рахунки, розрахунки через систему електронних платежів). В останньому, п'ятому розділі розглянуто питання, пов'язані зі здійсненням активних операцій комерційних банків: розкрито суть кредиту, його види й функції, принципи проведення кредитної політики та етапи кредитування, оцінки кредитоспроможності клієнтів, забезпечення кредитів, управління кредитним портфелем банку тощо.

Навчальний посібник призначений насамперед для підготовки фахівців банківської справи, але може бути використаний також у системі підвищення кваліфікації працівників комерційних банків.

Склавши оцінюючи доробок авторів рецензованого видання, мусимо, втім, зауважити й окремі його недоліки. Хоча книга має всі ознаки навчального посібника (відповідний виклад матеріалу, наявність ілюстраційних схем, прикладів облікових та розрахункових операцій, контрольних записок), самі автори одностайно не визначилися щодо її характеру, називаючи та навчальним посібником, та курсом лекцій, а то й "посібником у вигляді курсу лекцій". Варто було б, на нашу думку, дещо змінити структуру та порядок викладу матеріалу посібника. Зокрема, розділи 2 ("Пасивні операції комерційних банків") та 5 ("Активні операції комерційних банків") доцільніше було б розмістити поряд, а не розділити. Нумерація параграфів та підпараграфів не відповідає загальноприйнятим вимогам матеріалу, викладеному у другому параграфі розділу 5 (с. 202—226) — назві параграфа. Крім того, у посібнику не висвітлено операції комерційних банків з іноземною валютою, довірчі, факторингові операції. Можливо, цей матеріал увійде до тих двох розділів, що, як зазначено у вступі, готуються окремим виданням.

Утім, недоліки не зменшують очевидні переваги нового навчального посібника, з якого у перспективі, після певного доповнення та допрацювання, цілком можна зробити змістовний підручник для вузів, що готують банківських фахівців.

Анатолій Загородній, начальник навчально-методичного управління Державного університету "Львівська політехніка", кандидат економічних наук.

* Козловський Р.І., Фіксельський Б.І., Табачук Т.П., Возніак М.А. Операції комерційних банків. — Львів: Видавництво "Синер Експрес", 1997. — 230 с.

Останнім часом численні періодичні видання пропонують своїм читачам різноманітні довідкові матеріали про банківську систему України. Часом вони, м'яко кажучи, не зовсім достовірні.

Користуючись перевагами відомого видання, пропонуємо читачам "Вісника Національного банку України" інформацію з першоджерел.

Розпочинаємо серію довідкових матеріалів, підготовлених працівниками департаментів із питань банківського нагляду НБУ, офіційним списком комерційних банків України (за станом на 2 вересня 1997 року).

В одному з найближчих випусків журналу маємо намір надрукувати перелік банків, указавши всі операції, зареєстровані кожним із них.

Надалі плануємо публікувати основні параметри операцій, які виконує кожен із банків. Очевидно, що ексклюзивну інформацію читачі одержуватимуть уже з наступного року, тобто її отримуватимуть ті, хто і в 1998 році стануть нашими передплатниками.

Сподіваємося, що пропоновані довідкові матеріали будуть для вас, шановні читачі, корисними, а наші взаємини — дружніми і довготривалими.

ІНФОРМАЦІЯ ІЗ ПЕРШОДЖЕРЕЛ

Офіційний список комерційних банків України*

За станом на 2 вересня 1997 року

№ п/п	Назва банку і вид товариства	Зареєстрований статутний фонд (грн.)	Дата і № реєстрації	Адреса
м. Київ і Київська область				
1	Акціонерний комерційний агропромисловий банк "УКРАЇНА", ВАТ	46 738 150	27/09/1991 р., № 2	м.Київ, пров. Рильський, 10
2	Акціонерний комерційний банк соціального розвитку "УКРСОЦБАНК", ВАТ	134 310 322	27/09/1991 р., № 3	м.Київ, вул.Ковпака, 29
3	Державний спеціалізований комерційний ОЩАДНИЙ БАНК України, ДЕР	9 402 000	31/12/1991 р., № 4	м.Київ, просп. Науки, 7
4	Державний експортно-імпорتنний банк України "УКРЕКСІМБАНК", ДЕР	200 млн. дол. США 100 000 грн.	23/01/1992 р., № 5	м.Київ, вул.Хрещатик, 8
5	Акціонерний інноваційний банк "УКРІНБАНК", ВАТ	20 000 000	02/10/1991, № 9	м.Київ, вул.Інститутська, 12-а
6	Акціонерний комерційний банк розвитку промисловості будівельних матеріалів "БУДМБАНК", ВАТ	1 150 000	02/10/1991 р., № 10	м.Київ, вул. Володимирська, 24
7	Акціонерний банк "АЖІО", ВАТ	4 015 928	02/10/1991 р. № 11	м.Київ, вул.Лескова, 9
8	Акціонерний "КИЇВСЬКИЙ НАРОДНИЙ БАНК", ВАТ	1 502 624	07/10/1991 р., № 15	м. Київ, вул.Велика Житомирська, 24
9	Акціонерний комерційний банк "ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР", ВАТ	6 000 000	07/10/1991 р., № 16	м.Київ, вул.Сагайдачного, 17
10	Акціонерний комерційний банк "ЛЕГБАНК", ВАТ	2 500 000	08/10/1991 р., № 17	м.Київ, вул.Жиянська, 27
11	Акціонерний банк "БРОКБІЗНЕСБАНК", ВАТ	4 810 000	07/10/1991 р., № 18	м.Київ, просп.Перемоги, 41
12	Галузевий комерційний банк "МОНТАЖСПЕЦБАНК", ТОВ	120 000	08/10/1991 р., № 19	м.Київ, вул.Стельмаха, 10-а
13	Акціонерний банк "ІНКО", ВАТ	1 000 000	08/10/1991 р., № 20	м.Київ, вул.Мечникова, 18
14	Акціонерний комерційний Український банк "ВІДРОДЖЕННЯ", ВАТ	682 537	09/10/1991 р., № 21	м.Київ, вул.Коцюбинського, 7-а
15	Акціонерний комерційний банк "ТРАНСБАНК", ВАТ	7 000 000	09/10/1991 р., № 22	м.Київ, вул.Фізкультурна, 9
16	Акціонерний комерційний банк "ГРАДОБАНК", ВАТ	96 000 000	09/10/1991 р., № 23	м.Київ, вул.Анрі Барбюса, 9-а
17	Український акціонерний комерційний банк розвитку нафтогазового комплексу "УКРНАФТОГАЗБАНК", ВАТ	10 529 833	30/10/1991 р., № 26	м.Київ, вул.Празька, 5
18	Акціонерний комерційний банк "КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ БАНК", ВАТ	2 500 000	15/10/1991 р., № 33	м.Київ, вул.І Кудрі, 32
19	Акціонерний банк економічного розвитку "ЕКОНОМБАНК", ВАТ	120 000	16/10/1991 р., № 34	м.Київ, вул.Десятинна, 4/6
20	Комерційний банк "ФІНАНСИ І КРЕДИТ", ТОВ	4 000 000	30/10/1991 р., № 63	м.Київ, вул.Тургенєвська, 38

* Назви банків подано за орфографією реєстраційних записів.

21	Акціонерний банк "ЕНЕРГОБАНК", ВАТ	10 151 430	31/10/1991 р., № 68	м.Київ, вул.Лютеранська, 9/9
22	Акціонерний комерційний банк "КИЇВ-ПРИВАТ", ВАТ	2 500 000	31/10/1991 р., № 69	м.Київ, пров. Рильський, 10
23	Український акціонерний банк "РЕЗИДЕНТ", ВАТ	20 730	09/12/1991 р., № 70	м.Київ, вул. Вокзальна, 7
24	Комерційний банк "Кредитно-фінансова спілка "ЕКСПОБАНК", ТОВ	4 000 000	26/12/1991 р., № 75	м.Київ, вул.Володарського, 2/4
25	Акціонерний банк "СТАРОКИЇВСЬКИЙ", ЗАТ	1 770 000	31/12/1991 р., № 79	м.Київ, вул.Михільсько-Ботанічна, 6/8
26	Акціонерний комерційний "УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК", ВАТ	1 725 000	30/01/1992 р., № 83	м.Київ, вул.Марини Раскової, 15
27	Акціонерно-комерційний банк "РОСЬ", ВАТ	2 505 091	13/02/1992 р., № 85	Київська обл., м. Біла Церква, вул.Ярослава Мудрого, 4
28	Комерційний банк "КОНТИНЕНТ", ТОВ	100	28/02/1992 р., № 88	м.Київ, вул.Грушевського, 10
29	Акціонерний комерційний банк "АЛЬЯНС", ВАТ	1 775 300	10/03/1992 р., № 89	м.Київ, просп. Відрадний, 73
30	Комерційний банк "САНА", ТОВ	100 000	18/03/1992 р., № 91	м.Київ, вул.Сагайдачного, 37-а
31	Акціонерно-комерційний банк "ІНТЕРБАНК", ВАТ	3 600 000	23/03/1992 р., № 93	м.Київ, вул.Індустріальна, 27
32	Акціонерний поштово-пенсійний банк "АВАЛЬ", ВАТ	19 398 206	27/03/1992 р., № 94	м.Київ, вул.Лескова, 9
33	Акціонерний банк "АНТЕК", ЗАТ	25 000	15/04/1992 р., № 104	м.Київ, Повітрофлотський просп., 94
34	Акціонерний комерційний банк "СЛАВУТИЧ", ВАТ	2 500 040	16/05/1992 р., № 110	м.Київ, вул.Фрунзе, 47
35	Всеукраїнський акціонерний банк "БАБАНК", ВАТ	6 323 926	02/07/1992 р., № 120	м.Київ, вул.Зоологічна, 5
36	Комерційний банк "АЛЕКС", ТОВ	558 000	15/07/1992 р., № 123	м.Київ, вул.Горького, 114
37	Комерційний банк "СИНДИКАТ", ТОВ	1 200 000	16/07/1992 р., № 124	м.Київ, вул.Воровського, 22
38	Український акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк "ПРОМІНВЕСТБАНК", ЗАТ	151 730 000	26/08/1992 р., № 125	м.Київ, пров. Шевченка, 12
39	"УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК", ЗАТ	3 620 000	30/10/1992 р., № 127	м.Київ, просп.Перемоги, 37
40	Акціонерний комерційний банк "МРІЯ", ВАТ	3 690 031	11/11/1992 р., № 128	м.Київ, вул.Гоголівська, 22/24
41	Акціонерний комерційний банк "ГЕОСАНТРИС", ВАТ	3 090 000	10/12/1992 р., № 133	м.Київ, вул.Щербаківська, 35
42	Акціонерний банк "ЛІГА", ВАТ	250 000	11/12/1992 р., № 134	м.Київ, вул.Велика Житомирська, 6/11
43	Акціонерний банк "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ", ВАТ	4 000 000	25/12/1992 р., № 138	м.Київ, просп.Перемоги, 67
44	Акціонерний комерційний банк "ПРАВЕКСБАНК", ВАТ	15 000 000	29/12/1992 р., № 139	м.Київ, вул.Кловський узвіз, 9/2
45	Комерційний банк "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТРАНСПОРТНИЙ БАНК", ТОВ	3 600 000	13/01/1993 р., № 142	м.Київ, просп. Червонозоряний, 51
46	Акціонерний банк "АЛОНЖ", ВАТ	15 000 000	29/01/1993 р., № 148	м.Київ, вул.Шота Руставелі, 5
47	Інвестиційно-акціонерний банк "ІНТРАСТБАНК", ВАТ	92 345	15/03/1993 р., № 154	м.Київ, вул.Героїв Дніпра, 36-в
48	Акціонерний комерційний "ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК", ВАТ	2 230 000	18/03/1993 р., № 155	м.Київ, вул.Дегтярівська, 8-а
49	"КИЇВСЬКИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК", ТОВ	3 868 800	24/03/1993 р., № 158	м.Київ, вул.Десятинна, 4/6
50	Міжнародний акціонерний комерційний банк "ХРИСТІАНСЬКИЙ БАНК", ВАТ	50 000	01/04/1993 р., № 160	м.Київ, вул.Трьохсвятительська, 6
51	Акціонерний інвестиційний банк "ЮНІВЕРС", ВАТ	150 000	21/04/1993 р., № 162	м.Київ, вул.Арсенальна, 9/11
52	Комерційний банк "ДЕМОСБАНК", ТОВ	4 000 000	21/04/1993 р., № 164	м.Київ, вул.Волоська, 18/17
53	Акціонерний комерційний банк "УКРХАРЧОПРОМБАНК", ВАТ	2 960 155	28/04/1993 р., № 165	м.Київ, вул. Бориса Грінченка, 1
54	Акціонерний банк "ДАМІАНА-БАНК", ЗАТ	200 000	05/05/1993 р., № 166	м.Київ, вул.Воровського, 6
55	Комерційний акціонерний банк "ДЕНДІ" ВАТ	6 874 871	14/05/1993 р., № 167	м.Київ, вул.Щорса, 15
56	Акціонерний комерційний банк розвитку малого та середнього бізнесу "АНТАРЕС", ВАТ	3 500 000	18/05/1993 р., № 168	м.Київ, вул.Лагерна, 38
57	Акціонерне товариство "КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА", ЗАТ	4 млн. ЕКЮ	19/05/1993 р., № 169	м.Київ, вул. Хрещатик, 2
58	Акціонерний комерційний банк "КИЇВ", ВАТ	2 650 000	19/05/1993 р., № 171	м.Київ, вул.Б. Хмельницького, 16/22
59	Комерційний банк сприяння розвитку підприємництва "ЗГОДА", ТОВ	2 420 000	19/05/1993 р., № 172	м.Київ, вул. Народного Ополчення, 5
60	Акціонерний банк "БАНКІРСЬКИЙ ДІМ", ВАТ	8 260 000	11/06/1993 р., № 175	м.Київ, вул.Ярославів Вал, 36-а
61	Акціонерний комерційний банк "АРКАДА", ВАТ	8 015 000	23/06/1993 р., № 177	м.Київ, вул.Суворова, 4/6
62	Акціонерний комерційний банк "НЕЗАЛЕЖНІСТЬ", ЗАТ	1 205 040	12/07/1993 р., № 181	м.Київ, просп. Червонозоряний, 123
63	Акціонерний банк "УКРГАЗБАНК", ЗАТ	2 300 000	21/07/1993 р., № 183	м.Київ, вул.Єреванська, 1

64	ІПОТЕЧНИЙ комерційний акціонерний банк, ВАТ	2 350 000	10/08/1993 р., № 189	м.Київ, вул. Межигірська, 83
65	Акціонерний комерційний банк споживчої кооперації "КИЇВКООПБАНК", ВАТ	1 817 000	27/08/1993 р., № 195	м.Київ, вул.Патриса Лумумби, 21
66	Акціонерний банк "ЛАНБАНК", ВАТ	150 000	21/09/1993 р., № 197	м.Київ, вул.Суворова, 9
67	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ акціонерний банк, ВАТ	2 355 590	21/09/1993 р., № 198	м.Київ, вул. Предславинська, 28
68	Акціонерний комерційний банк "ЗЕВС", ВАТ	12 200 000	29/09/1993 р., № 199	м.Київ, вул.Комінтерну, 15
69	Акціонерний банк "ЛІКО", ВАТ	1 000 000	13/10/1993 р., № 201	м.Київ, Конtrakтова площа, 4
70	Акціонерний банк "СТОЛИЧНИЙ", ЗАТ	3 280 000	22/10/1993 р., № 202	м.Київ, просп. Возз'єднання, 15
71	Акціонерний комерційний банк "УКООПСІЛКА", ВАТ	2 260 100	25/10/1993 р., № 204	м.Київ, вул.Хрещатик, 7/11
72	Акціонерний комерційний банк "НАДРА", ВАТ	10 405 630	26/10/1993 р., № 205	м.Київ, вул.Пушкінська, 42/4
73	Комерційний банк "БЕРЕГІНЯ", ТОВ	1 200 000	17/11/1993 р., № 213	Київська обл., м. Біла Церква, вул.Росьова, 6
74	Акціонерний комерційний банк "ЮНЕКС", ВАТ	8 000 000	03/12/1993 р., № 216	м.Київ, вул.Почайнинська, 38/44
75	Акціонерний банк "МЕТА-БАНК", ЗАТ	2 000 000	03/12/1993 р., № 217	м.Київ, вул.Оболонська, 47
76	Акціонерний комерційний банк "КОНКОРДІЯ", ЗАТ	1 183 594	03/12/1993 р., № 219	м.Київ, вул.Борщагівська, 152-б
77	Акціонерний банк "СИНТЕЗ", ВАТ	1 650 000	24/12/1993 р., № 221	м.Київ, вул.Івана Кудрі, 5
78	Акціонерний банк "АВТОРИТЕТ", ВАТ	5 000 000	24/12/1993 р., № 222	м.Київ, вул.Димитрова, 9-а
79	Акціонерний банк "ОБОЛОНЬ", ВАТ	1 860 000	26/01/1994 р., № 227	м.Київ, Оболонський просп., 26
80	Акціонерний банк "ОЛ-БАНК", ЗАТ	7 783 600	26/01/1994 р., № 228	м.Київ, вул.М. Раскової, 19
81	Акціонерний комерційний банк "ФОРУМ", ВАТ	3 000 000	31/01/1994 р., № 231	м.Київ, бульв. Верховної Ради, 7
82	Акціонерний банк "ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ", ЗАТ	100 000	31/01/1994 р., № 232	м.Київ, вул.В. Яна, 3/5
83	Акціонерний банк "ВІТЧИЗНА", ВАТ	2 200 000	18/03/1994 р., № 239	м.Київ, вул.Волинська, 65
84	Акціонерний комерційний банк "РОСТОК БАНК", ЗАТ	3 262 490	25/03/1994 р., № 240	м.Київ, бульв. І. Лепсе, 4
85	Акціонерний банк "ЕКСПРЕС-БАНК", ВАТ	4 931 000	12/04/1994 р., № 243	м.Київ, Повітрофлотський просп., 25
86	Акціонерний комерційний банк "ТК КРЕДИТ", ЗАТ	2 163 750	28/04/1994 р., № 245	м.Київ, вул. Дмитрівська, 18/24
87	Акціонерний комерційний банк "ІНТЕГРАЛ", ВАТ	3 050 727	30/09/1994 р., № 250	м.Київ, просп.Перемоги, 52/2
88	Акціонерний банк "ЕТАЛОН", ЗАТ	2 300 000	29/06/1995 р., № 252	м.Київ, вул.Вишгородська, 51/1
89	Акціонерний комерційний банк "НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ", ЗАТ	5 769 000	30/01/1996 р., № 255	м.Київ, вул.Тургенєвська, 52/58
90	Акціонерний банк "УКРГАЗПРОМБАНК", ЗАТ	7 200 000	27/03/1996 р., № 256	м.Київ, Дніпровська Набережна, 13
91	КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК, ЗАТ	12 107 500	17/04/1996 р., № 257	м.Київ, вул.Інститутська, 12
92	Акціонерний банк "КИЇВСЬКА РУСЬ", ЗАТ	2 450 000	30/05/1996 р., № 258	м.Київ, вул.Б. Хмельницького, 52-б
93	Акціонерний комерційний банк "СОСЬЄТЕ ЖЕНЕРАЛЬ УКРАЇНА", ЗАТ	23 311 200	07/06/1996 р., № 260	м.Київ, вул.Пушкінська, 42/4
94	Акціонерний комерційний банк "АВІАТЕКБАНК", ЗАТ	7 000 000	26/09/1996 р., № 262	м.Київ, просп.Перемоги, 14
95	Акціонерний банк "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ", ЗАТ	2 400 000	30/12/1996 р., № 264	м.Київ, просп. Червонозоряний, 132
96	Комерційний банк "ІНКОМБАНК-УКРАЇНА", ТОВ	20 971 000	20/05/1997 р., № 266	м.Київ, бульв. Дружби Народів, 38
97	Акціонерний банк "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК", ЗАТ	2 210 000	20/06/1997 р., № 267	м.Київ, просп. Червонозоряний, 132
98	Акціонерний банк "КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)", ЗАТ	28 275 000	05/08/1997 р., № 268	м.Київ, вул.Червоноармійська, 34
99	Акціонерний комерційний банк "КРЕДИТАНШТАЛТ УКРАЇНА", ЗАТ	21 160 000	02/09/1997 р., № 269	м.Київ, вул.І Франка, 29
Волинська область				
100(1)	Комерційний банк "ВОЛИНЬТОРГІНВЕСТБАНК", ТОВ	2 500 000	04/01/1992 р., № 80	м. Луцьк, вул.Коперника, 8
101(2)	Комерційний банк "ЗАХІДІНКОМБАНК", ТОВ	2 600 000	11/03/1993 р., № 153	м. Луцьк, просп.Перемоги, 15
102(3)	БАНК ДЕПОЗИТНО-КРЕДИТНИЙ (УКРАЇНА) ЛТД у м.Луцьку, ТОВ	11 234 500	28/02/1997 р., № 265	м. Луцьк, вул.Шопена, 1
Дніпропетровська область				
103(1)	Акціонерний комерційний банк "ПІВДЕНКОМБАНК", ВАТ	5 398 910	03/10/1991 р., № 12	м.Дніпропетровськ, вул.Рогальова, 12
104(2)	Акціонерний комерційний банк науково-технічного прогресу "ДНІПРО", ВАТ	103 688	03/10/1991 р., № 13	м.Дніпропетровськ, Набережна Леніна, 29-а

105(3)	Комерційний банк "ПРИВАТБАНК", ТОВ	40 000 000	19/03/1992 р., № 92	м.Дніпропетровськ, Набережна Перемоги, 50
106(4)	Акціонерний комерційний банк "НОВИЙ", ЗАТ	2 689 974	06/04/1992 р., № 101	м.Дніпропетровськ, просп.К. Маркса, 93
107(5)	Комерційний банк "ГЕОБАНК", ТОВ	100 000	10/01/1993 р., № 140	м.Дніпропетровськ, вул.Білоствецького, 159
108(6)	Акціонерний комерційний банк "ПРИЧОРНОМОР'Я", ВАТ	3 200 000	21/04/1993 р., № 163	м.Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 33
109(7)	Акціонерний банк "КРЕДИТ-ДНІПРО", ЗАТ	7 200 000	07/07/1993 р., № 180	м.Дніпропетровськ, вул.Дзержинського, 25
110(8)	Криворізький акціонерний банк "ЄВРОМЕТАЛБАНК", ВАТ	322 463	05/11/1993 р., № 208	Дніпропетровська обл., м. Кри- вий Ріг, вул.К. Лібкнехта, 5
111(9)	Акціонерний банк "ДІАМАНТ", ЗАТ	2 360 700	17/11/1993 р., № 212	м.Дніпропетровськ, вул.Херсонська, 10-а
112(10)	Акціонерний банк "РАДАБАНК", ЗАТ	2 700 000	03/12/1993 р., № 220	м.Дніпропетровськ, просп.Кірова, 46
113(11)	Комерційний банк "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ", ТОВ	2 740 000	31/01/1994 р., № 236	м.Дніпропетровськ, вул.Мечникова, 7
114(12)	Акціонерний комерційний банк "ЮГТОКОБАНК", ЗАТ	11 346 500	22/06/1994 р., № 247	м.Дніпропетровськ, вул.Леніна, 10
115(13)	Акціонерний комерційний банк "ТЕХНОБАНК", ЗАТ	2 500 000	23/06/1994 р., № 248	м.Дніпропетровськ, Набережна Леніна, 29
116(14)	Акціонерно-комерційний банк інвестування реконструкції і розвитку "ЗАВОДБАНК", ВАТ	3 050 000	20/12/1994 р., № 251	м.Дніпропетровськ, вул.Калініна, 75
117(15)	Комерційний банк "КЛАСИК", ТОВ	2 207 800	06/10/1995 р., № 254	м.Дніпропетровськ, просп.К. Маркса, 39-а
118(16)	Український банк міжнародного співробітництва "ІНВЕСТ-КРИВБАС- БАНК", ЗАТ	1 706 000	18/10/1996 р., № 263	Дніпропетровська обл., м. Кри- вий Ріг, вул. Цюлковського, 7
Донецька область				
119(1)	Донецький акціонерний банк "ІКАР-БАНК", ВАТ	4 140 000	01/10/1991 р., № 6	м. Донецьк, пр. Ілліча, 100-а
120(2)	Акціонерний банк "ДОНВУГЛЕКОМБАНК", ВАТ	2 300 000	01/10/1991 р., № 7	м. Донецьк, вул.Артема, 63
121(3)	Макіївський акціонерний комерційний банк "ШАХТЕКОНОМБАНК", ВАТ	2 450 000	01/10/1991 р., № 8	Донецька обл., м. Макіївка, пл. Радянська, 2
122(4)	Акціонерно-комерційний банк "КАПІТАЛ", ВАТ	3 000 000	31/10/1991 р., № 65	м.Донецьк, вул.Петровського, 4
123(5)	Акціонерний комерційний банк "АЗОВ-БАНК", ВАТ	1 863 000	31/10/1991 р., № 67	Донецька обл., м. Маріуполь, просп.Леніна, 35
124(6)	ЗАТ з іноземними інвестиціями і участю українського капі- талу "ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК", ЗАТ	23 000 000	23/12/1991 р., № 73	м.Донецьк, вул.Челюскінців, 107
125(7)	Донецький комерційний біржовий банк "ДОНБІРЖБАНК", ТОВ	6 595 948	27/12/1991 р., № 78	м.Донецьк, просп. Миру, 59
126(8)	Донецький акціонерно-комерційний МІСЬКИЙ БАНК, ЗАТ	6 200 000	06/04/1992 р., № 99	м.Донецьк, вул.Пушкіна, 20
127(9)	Комерційний банк "ПАРИТЕТ", ТОВ	1 633 000	22/01/1993 р., № 146	м. Донецьк, пров.Ходаківського, 5
128(10)	Акціонерний банк "ТРАСТ", ЗАТ	1 236	25/03/1993 р., № 159	м.Донецьк, просп. Миру, 8
129(11)	Сільськогосподарський акціонерний банк "СІЛЬГОСПБАНК", ВАТ	1 910 937	19/05/1993 р., № 170	м.Донецьк, вул. Артема, 125
130(12)	Акціонерний комерційний банк "ЮВЕСБАНК", ВАТ	2 200 019	25/08/1993 р., № 194	м.Донецьк, Ленінський просп., 4
131(13)	Комерційний банк "ПОЛІС", ТОВ	300 000	22/10/1993 р., № 203	м.Донецьк, просп. Ілліча, 109-а
132(14)	Акціонерний банк "ЮЗІВСЬКИЙ", ЗАТ	1 900 000	09/11/1993 р., № 210	м.Донецьк, вул. Куйбишева, 31
133(15)	Акціонерний комерційний банк "ДОНКРЕДИТІНВЕСТ", ЗАТ	2 438 237	24/11/1993 р., № 214	м.Донецьк, просп.Титова, 8-б
134(16)	Комерційний банк "ФДС", ТОВ	430 000	25/04/1994 р., № 244	м.Донецьк, Путилівська Роща, ВПУ № 67
Житомирська область				
135 (1)	Акціонерний банк "ПОЛІССЯ", ВАТ	2 802 836	01/09/1992 р., № 81	м. Житомир, вул.Київська, 5
136 (2)	Комерційний банк "АМАСКО", ТОВ	1 800 000	01/04/1993 р., № 161	Житомирська обл., м. Бердичів, вул.Нізгурецька, 16
Закарпатська область				
137 (1)	Закарпатський акціонерний комерційний банк "ЛІСБАНК", ВАТ	762 823	04/10/1991 р., № 14	м. Ужгород, вул.Волошина, 52
138 (2)	Комерційний кооперативний інвестиційний банк			

	"КООПІНВЕСТБАНК", ТОВ	2 250 000	16/12/1992 р., № 135	м. Ужгород, вул.Гойди, 10
139 (3)	Акціонерний комерційний банк "СЕРВІС", ВАТ	1 800 000	23/07/1993 р., № 186	м. Ужгород, вул.Б. Хмельницького, 2
Запорізька область				
140 (1)	Акціонерний комерційний банк "ІНДУСТРІАЛБАНК", ВАТ	3 621 260	16/10/1991 р., № 36	м. Запоріжжя, вул.Сакко і Ванцетті, 3
141 (2)	Акціонерний банк "АВТОЗАБАНК", ВАТ	3 700 000	25/05/1991 р., № 43	м. Запоріжжя, просп.Леніна, 8
142 (3)	Комерційний акціонерний банк "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ", ВАТ	16 640 542	21/10/1991 р., № 44	м. Запоріжжя, вул.Кремлівська, 8
143 (4)	Акціонерний банк "ТАВРІДА-БАНК", ВАТ	2 516 500	21/10/1991 р., № 45	м. Запоріжжя, Запорізький абразивний комбінат
144 (5)	Акціонерний банк "МЕТАЛУРГ", ЗАТ	8 090 620	12/07/1993 р., № 182	м. Запоріжжя, просп.Леніна, 214
145 (6)	Акціонерний банк "ЕЛІТА", ВАТ	7 778 500	17/11/1993 р., № 211	м. Запоріжжя, вул.Добролюбова, 22
146 (7)	Акціонерний банк "МОНОЛІТБАНК", ВАТ	508 246	31/01/1994 р., № 233	м. Запоріжжя, просп.Леніна, 63
Івано-Франківська область				
147 (1)	Акціонерний комерційний банк "ПРИКАРПАТТЯ", ВАТ	2 500 000	22/10/1991 р., № 46	м. Івано-Франківськ, вул.Василянок, 48
148 (2)	Акціонерний комерційний банк "ЗАХІДБУДГАЗБАНК", ВАТ	4 000 000	22/10/1991 р., № 47	м. Івано-Франківськ, вул.Незалежності, 67
АР Крим і м. Севастополь				
149 (1)	Акціонерний комерційний банк "ТАВРІЯ", ЗАТ	1 950 600	24/10/1991 р., № 51	м. Сімферополь, вул.Севастопольська, 4
150 (2)	Азово-Чорноморський комерційний банк "АЗЧЕРКОМБАНК", ТОВ	100 000	24/10/1991 р., № 52	м. Феодосія, вул. Р. Люксембург, 4
151 (3)	Акціонерний банк "ТАВРІКА", ВАТ	1 221 213	24/10/1991 р., № 53	м. Севастополь, вул.Рєпіна, 1
152 (4)	Акціонерний комерційний банк "КРИМ-БАНК", ЗАТ	1 067 601	25/10/1991 р., № 54	м. Сімферополь, вул.Крилова, 37
153 (5)	Акціонерний комерційний банк "ІНТЕРКОНТБАНК", ЗАТ	2 500 000	13/12/1991 р., № 71	м. Сімферополь, вул.Гоголя, 9/16
154 (6)	"ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК", ЗАТ	2 303 570	23/12/1991 р., № 74	м. Сімферополь, вул. К.Лібкнехта, 5
155 (7)	Комерційний акціонерний банк "НЕВІКОН-БАНК" (ЗІОУД), ЗАТ	100 000	20/01/1992 р., № 82	м. Севастополь, пл. Нахімова, 2
156 (8)	Комерційний акціонерний банк "КРИМКРЕДИТ", ВАТ	4 180 000	21/02/1992 р., № 86	м. Сімферополь, вул.Куйбишева, 60/24
157 (9)	Кримський комерційний "ЦЕРКОВНИЙ БАНК" (ККЦБ), ТОВ	200 000	07/05/1992 р., № 108	м. Севастополь, вул.Леніна, 25
158 (10)	Комерційний банк "ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ", ТОВ	2 400 000	22/06/1992 р., № 118	м. Сімферополь, вул.Більшовицька, 24
159 (11)	Акціонерний банк "АБСОЛЮТ", ЗАТ	2 430 200	26/11/1993 р., № 215	м. Сімферополь, вул.Гагаріна, 14-а
160 (12)	Кримський комерційний банк "ІМДАТ-БАНК, ТОВ	1 200 973	20/01/1994 р., № 225	м. Сімферополь, вул.Ракетна, 10
161 (13)	Акціонерний Сімферопольський банк "АКСІ-БАНК", ВАТ	2 698 453	26/01/1994 р., № 229	м. Сімферополь, вул.Самокиша, 30
162 (14)	Акціонерний банк "МОРСЬКИЙ", ВАТ	2 913 000	17/05/1994 р., № 246	м. Севастополь, вул.Брестська, 18-а
163 (15)	Акціонерний комерційний банк "ЯЛТА-БАНК", ЗАТ	2 400 000	09/07/1996 р., № 261	м. Ялта, вул.Руданського, 8
Луганська область				
164 (1)	Комерційний банк "УКРКОМУНБАНК", ТОВ	2 458 000	10/08/1993 р., № 187	м. Луганськ, вул.Оборонна, 20
165 (2)	Комерційний "СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК", ТОВ	2 400 000	13/09/1995 р., № 253	м. Луганськ, вул.Оборонна, 112-а
Львівська область				
166 (1)	Акціонерний комерційний банк "ЕЛЕКТРОНБАНК", ВАТ	5 405 120	10/10/1991 р., № 25	м. Львів, вул.Грабовського, 11
167 (2)	Селянський комерційний банк "ДНІСТЕР", ВАТ	2 311 830	14/10/1991 р., № 27	м. Львів, пл. Галицька, 15
168 (3)	Акціонерний комерційний банк "ЛЬВІВ", ЗАТ	1 690 000	14/10/1991 р., № 28	м. Львів, просп.Т. Шевченка, 17
169 (4)	Міжнародний банк "КАРПАТИ", ВАТ	2 502 500	14/10/1991 р., № 29	м. Львів, вул.Окуневського, 1
170 (5)	Комерційний банк "ГАЛС", ТОВ	604 422	14/10/1991 р., № 30	м. Львів, вул.Зелена, 149-а
171 (6)	Акціонерний комерційний банк "ГАЛИЦЬКИЙ", ВАТ	219 009	15/10/1991 р., № 31	м. Львів, вул.В. Гнатюка, 11
172 (7)	Комерційний банк "ДНІСТЕР-БАНК", ТОВ	55 210	15/10/1991 р., № 32	м. Львів, вул.700-річчя Львова, 59
173 (8)	Акціонерне товариство "ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК" (АТ ЗУКБ), ВАТ	5 827 034	31/03/1992 р., № 96	м. Львів, вул.Левицького, 67
174 (9)	Акціонерне товариство "ІНДУСТРІАЛЬНО- ЕКСПОРТНИЙ			

	БАНК", ВАТ	2 827 700	10/02/1993 р., № 149	м. Львів, просп.Т. Шевченка, 23
175 (10)	Акціонерний комерційний банк "ЄВРОЦЕНТР", ЗАТ	1 190 000	07/07/1993 р., № 178	м. Львів, вул.Пасічна, 141
Миколаївська область				
176 (1)	Миколаївський комерційний акціонерний банк розвитку промисловості і соціальної сфери "МИККОМБАНК", ВАТ	398 003	29/04/1992 р., № 105	м. Миколаїв, вул.Р Люксембург, 52
Одеська область				
177 (1)	Комерційний банк "ОДЕСА-БАНК", ТОВ	3 600 000	17/10/1991 р., № 38	м. Одеса, просп. Адміральський, 33-а
178 (2)	Акціонерний банк "ПОРТО-ФРАНКО", ВАТ	2 235 010	17/10/1991 р., № 39	м. Одеса, вул.Пушкінська, 10
179 (3)	Акціонерний комерційний "ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК", ВАТ	2 882 000	26/02/1992 р., № 87	м. Одеса, вул.Єврейська, 4
180 (4)	Одеський комерційний банк "ІНВЕСТБАНК", ТОВ	2 330 000	31/03/1992 р., № 95	м. Одеса, вул.Велика Арнаутська, 2-б
181 (5)	Комерційний банк "ФЕБ", ТОВ	2 500 000	29/01/1993 р., № 147	м. Одеса, просп.Академіка Глушка, 13
182 (6)	Комерційний банк "МІСТО-БАНК", ТОВ	2 360 000	23/07/1993 р., № 184	м. Одеса, вул.Фонтанська дорога, 11
183 (7)	Акціонерний комерційний банк "АРКАДІЯ", ЗАТ	1 800 000	11/08/1993 р., № 192	м. Одеса, просп.Маршала Жукова, 83
184 (8)	Акціонерний комерційний банк "АРМАНД", ЗАТ	1 600 000	05/11/1993 р., № 206	м. Одеса, Куликове Поле, 1
185 (9)	Акціонерний комерційний "МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК", ВАТ	11 814 000	05/11/1993 р., № 207	Одеська обл., м. Іллічівськ, вул.Леніна, 28
186 (10)	Акціонерний банк "ПІВДЕННИЙ", ЗАТ	2 243 000	03/12/1993 р., № 218	м. Одеса, Французький бульвар, 10
187 (11)	Акціонерний комерційний банк "ФІНБАНК", ВАТ	2 300 000	24/12/1993 р., № 223	м. Одеса, просп. Т. Шевченка, 4
188 (12)	Комерційний банк "КОНТАКТ БАНК", ТОВ	260 000	02/02/1994 р., № 238	м. Одеса, вул.Прохорівська, 45
189 (13)	Комерційний банк "ІМЕКСБАНК", ТОВ	4 000 000	29/03/1994 р., № 241	м. Одеса, просп. Т. Шевченка, 8-а
Полтавська область				
190 (1)	Полтавський акціонерний банк "ПОЛТАВА-БАНК", ВАТ	3 000 000	16/10/1991 р., № 37	м. Полтава, вул.Паризької Комуні, 40-а
191 (2)	Акціонерний комерційний банк "МТ-БАНК", ВАТ	15 100 000	27/12/1991 р., № 77	Полтавська обл., м. Кременчук, вул.Бутиріна, 59
192 (3)	Акціонерний комерційний банк "АВТОКРАЗБАНК", ВАТ	1 985 969	07/07/1993 р., № 179	Полтавська обл., м. Кременчук, вул.Київська, 8
Рівненська область				
193 (1)	Комерційний банк "ЗОРЯ", ТОВ	1 170 000	27/05/1992 р., № 115	Рівненська обл., с. Зоря, вул.Сморжівська, 45
194 (2)	Комерційний банк "КНЯЖИЙ", ТОВ	3 600 000	08/04/1994 р., № 242	м. Рівне, вул.Кавказька, 9-а
Сумська область				
195 (1)	Акціонерний комерційний банк "СЛОБОЖАНЩИНА", ВАТ	2 470 026	06/02/1992 р., № 84	м. Суми, вул.Кірова, 4
Тернопільська область				
196(1)	Акціонерний банк "ТЕРНОПІЛЬ-КРЕДИТ", ВАТ	2 400 000	17/10/1991 р., № 41	м. Тернопіль, вул.Йосипа Сліпого, 8
197(2)	Акціонерний банк "ОАЗИС", ВАТ	2 500 000	20/01/1994 р., № 226	м. Тернопіль, вул.С Стаднікової, 1
198(3)	Акціонерний банк "ТЕРНАВА", ЗАТ	20 000	31/01/1994 р., № 235	м. Тернопіль, вул.Лозовецька, 13
Харківська область				
199(1)	Акціонерний комерційний інноваційний банк "УКРСИБАНК", ВАТ	90 000 000	28/10/1991 р., № 57	м. Харків, просп.Московський, 60
200(2)	Східно-Український енергетичний банк "МЕГАБАНК", ВАТ	4 351 984	28/10/1991 р., № 58	м. Харків, вул.Артема, 30
201(3)	Акціонерний комерційний регіональний банк "РЕГІОН-БАНК", ВАТ	2 800 000	28/10/1991 р., № 59	м. Харків, вул.Дарвіна, 4
202(4)	Акціонерний банк "РЕАЛ-БАНК", ВАТ	8 003 600	29/10/1991 р., № 60	м. Харків, просп.Леніна, 60-а
203(5)	Харківський акціонерний комерційний "ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК", ВАТ	3 081 000	29/10/1991 р., № 61	м. Харків, вул.Чернишевського, 4
204(6)	Акціонерний східно-український біржовий банк "ГРАНТ", ЗАТ	7 000 000	29/10/1991 р., № 62	м. Харків, вул.Данилевського, 19
205(7)	Акціонерний комерційний банк "БАЗИС", ВАТ	1 220 000	15/04/1992 р., № 103	м. Харків, вул.Сумська, 88
206(8)	Акціонерний комерційний банк "МЕРКУРІЙ", ВАТ	2 991 125	18/11/1992 р., № 129	м. Харків, вул.Полтавський

				Шлях, 123
207(9)	Акціонерний банк "ПРИВАТ-ЕКСЕЛ", ВАТ	3 410 000	01/12/1992 р., № 131	м. Харків, вул.Червоно-жовтнева, 90
208(10)	Інвестиційно-комерційний акціонерний банк "ЕРА", ВАТ	3 489 451	21/01/1993 р., № 144	м. Харків, вул.Академіка Павлова, 120
209(11)	Акціонерний комерційний банк "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ", ВАТ	2 150 000	03/03/1993 р., № 152	м. Харків, Набережна Красношкільна, 24
210(12)	Акціонерний комерційний Український банк ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА, ВАТ	3 000 000	23/03/1993 р., № 156	м. Харків, вул.Клочківська, 3
211(13)	Акціонерно-комерційний КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК, ВАТ	1 600 000	10/08/1993 р., № 190	м. Харків, вул.Лермонтовська, 23
212(14)	Акціонерний комерційний банк "ЗОЛОТІ ВОРОТА", ВАТ	3 555 560	18/08/1993 р., № 193	м. Харків, просп.Леніна, 36
Херсонська область				
213(1)	Акціонерний комерційний банк "ГАРАНТ", ВАТ	1 188 360	24/03/1993 р., № 157	м. Херсон, вул.Комкова, 76-а
Хмельницька область				
214(1)	Акціонерний банк "ВІКТОРІЯ", ВАТ	2 400 000	17/10/1991 р., № 40	м. Хмельницький, вул.Гагаріна, 5
215(2)	Акціонерний комерційний банк "ФІНАНСОВЕ ІННОВАЦІЙНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО" ("ФІАТБАНК"), ВАТ	100 000	02/04/1992 р., № 97	м. Хмельницький, вул.Проскурівська, 19
216(3)	Комерційний акціонерний банк споживчої кооперації Хмельницької області "ПОДІЛЛЯ", ВАТ	2 300 000	23/02/1993 р., № 151	м. Хмельницький, вул.Герцена, 10
Черкаська область				
217(1)	Комерційний банк "ЧЕРКАСИ", ТОВ	21 195	10/08/1993 р., № 188	м. Черкаси, вул.Гоголя, 224
218(2)	Акціонерний банк "ЛЕВАДА", ВАТ	2 825 760	31/01/1994 р., № 234	м. Черкаси, бульвар Т. Шевченка, 266/1
Чернігівська область				
219(1)	Акціонерний банк "ЧЕРНІГІВБАНК", ВАТ	3 650 000	30/10/1991 р., № 64	м. Чернігів, вул.Серьожникова, 6
220(2)	Комерційний акціонерний банк "ДЕМАРК", ВАТ	7 656 620	10/07/1992 р., № 122	м. Чернігів, вул.Комсомольська, 28
221(3)	Акціонерний комерційний селянський банк "АГРОІНВЕСТБАНК", ВАТ	1 290 000	04/12/1992 р., № 132	м. Чернігів, вул. Т. Шевченка, 103
222(4)	Акціонерний комерційний банк "ЗАХІДІНВЕСТБАНК", ВАТ	6 000 000	21/01/1993 р., № 145	м. Чернігів, вул.Леніна, 32
223(5)	Акціонерний комерційний банк "СТРИЖЕНЬ", ВАТ	100 295	05/11/1993 р., № 209	м. Чернігів, просп.Жовтневої Революції, 21
224(6)	Акціонерний комерційний банк "ПОЛІКОМБАНК", ЗАТ	4 900 000	18/08/1994 р., № 249	м. Чернігів, вул.Київська, 3
Чернівецька область				
225(1)	Комерційний банк "БУКОВИНА", ТОВ	2 129 600	21/05/1992 р., № 114	м. Чернівці, вул.Шкільна, 1

Перелік банків, вилучених із книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ
(за станом на 2 вересня 1997 року)

Назва банку	Дата вилучення	"НИВА"	08/02/1994 р.	"ЄДНІСТЬ"	09/07/1996 р.
"ПІВДЕННА УКРАЇНА"	24/06/1992 р.	"БЛАГОБАНК"	08/02/1994 р.	"ЛЬВІВ-ВЕСТ"	09/07/1996 р.
"ДІСКОНТ"	27/11/1992 р.	"ДОНБАС"	09/06/1994 р.	АКБ "ПРУТ І К"	12/12/1996 р.
"ЕКОНОМІКА"	21/12/1992 р.	"КОЛОС"	30/06/1994 р.	КБ "ПРОМІНЬ"	26/12/1996 р.
"ЯНТАР"	05/03/1993 р.	"ПЕРСПЕКТИВА"	11/07/1994 р.	АКБ "КОНГРЕС"	26/12/1996 р.
"САМАРА-АГРО"	14/07/1993 р.	"РІВНЕСПОЖИВСПІЛКА"	11/07/1994 р.	КБ "ХЕРСОН"	30/01/1997 р.
"ЗАХІДКООПБАНК"	27/09/1993 р.	"АВУАР"	09/08/1994 р.	АКБ "ЛЕГПРОДБАНК"	27/03/1997 р.
"АГРОПОСТАЧБАНК"	27/09/1993 р.	"ЕЛБІМБАНК"	26/01/1995 р.	КБ "ВІННИЦЯ"	27/03/1997 р.
"АГРОПРОГРЕС"	27/09/1993 р.	КБ "ВОРСКЛА"	27/05/1996 р.	АБ "ХАРКІВЛЕГБАНК"	27/03/1997 р.
"ПАРТНЕР"	29/12/1993 р.	КБ "ХЕРСОН-ІНВЕСТБАНК"	27/05/1996 р.	КБ "ЕНЕРГІЯ"	27/03/1997 р.
"СУМИ-БАНК"	05/01/1994 р.	"ЕВІС"	09/07/1996 р.	КБ "КООПЕРАТОР"	27/03/1997 р.
"ПРИКАРПАТ-ТОРГБАНК"	21/01/1994 р.	"БУККОПБАНК"	09/07/1996 р.	АБ "ВУГЛЕПРОГРЕСБАНК"	27/02/1997 р.
"ЕКОМЕДБАНК"	02/02/1994 р.	"ОЛЕВСЬКИЙ"	09/07/1996 р.	АКБ "ХАРКІВ"	24/04/1997 р.
"УНІВЕРСАЛБАНК"	08/02/1994 р.	"ДНІПРОБАНК"	09/07/1996 р.	АКБ "ДНІПРОСЕРВІС-БАНК"	03/07/1997 р.

Матеріал підготував Андрій Ільницький,
економіст департаменту реєстрації та ліцензування банків НБУ.

Олеся Авраменко,
мистецтвознавець.

НБУ: гарант стабільності гривні й... ініціатор культурних явищ в Україні

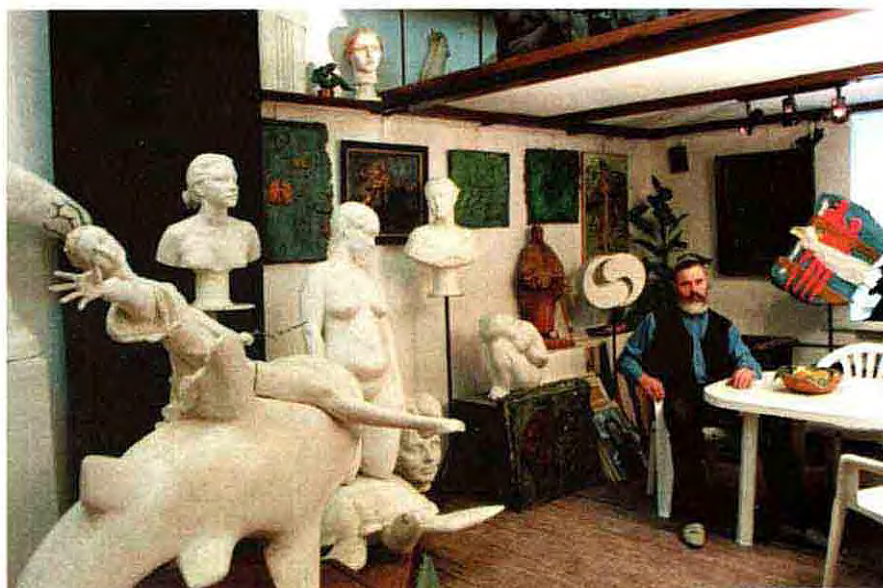

Перемога під Жовтими Водами. Бронза. 1996 р.

Співробітники, партнери, гості Національного банку України уже звикли до частих художніх виставок, які проводяться тут. Красиве, з арками, приміщення на цокольному поверсі у перспективі має стати постійно діючим виставочним залом і картинною галереєю. Практично ця галерея уже працює. Пригадуєте благодійний аукціон на користь відродження Успенського собору Лаври, а пізніше ще один, організований фондом "Приятелі дітей"? Лотами останнього аукціону були переважно твори мистецтва сучасних художників й одна робота пензля Голови НБУ Віктора Юшенка. Завдяки цьому аукціону, проведеному 22 травня, немало сиріт відпочило влітку на морі.

Із художніх виставок досить згадати фантастичну експозицію дерев'яної сакральної скульптури Західної України XVII—XVIII століть, привезену з філіалу Львівської картинної галереї Олеського замку. Або твори майстрів із Петриківки, живопис Михайла Гуйди та Юрія Яновича. В липні—серпні нинішнього року експонувалася енергетична, майстерно виконана скульптура народного художника України Анатолія Куша. У досить складному для побудови експозиції залі художник зумів розташувати несхожі за тематикою роботи різних років так, що вони не суперечили одна одній, а лише доповнювали і посилювали художній вплив сусідньої. Вийшов захоплюючий міні-екскурс творчим шляхом скульптора.

Найкраще ми знаємо Анатолія Куша

завдяки його монументальним творам і декоративній пластиці — пам'ятникам у Лубнах, Черкасах, Новгороді-Сіверському, Києві (пам'ятні знаки Булгакову на Андріївському узвозі, Сікорському на Ярославовому Валі, Сагайдачному на початку вулиці його імені і Купріну — в кінці вулиці Сагайдачного...).

Та частина його доробку, яка представлена у станкових творах, охоплює декілька одвічних тем. Серед них — історична, національна. В експозиції її відтворили скульптури "Перемога під Жовтими Водами", "Богдан Хмельницький", "Князь Ігор", "Данило Нечай"... Тема краси, втіленої у жінці, представлена творами "Хвиля", "Мрії", "Пробудження", "Галатея", "Даная". Кожен із них може слугувати чарівною домінантою для камерного фонтана або прикрасою будь-якого інтер'єру.

Анатолій Куш — один із небагатьох скульпторів, які працюють у рельєфі. Цей не дуже популярний нині в Україні вид пластики — один із його улюблених. "Металеві" картини "Яблуко пізнання", "Вигнання з Раю", "Поезія", "Самотність", "Молитва", незважаючи на лаконізм зображальних засобів, заворожують неповторною фактурою і багатством закладеного смислу. А в такому циклі рельєфів, як "Створення світу", відбуваються справжні перетворення. Тобто глядач спочатку бачить одну картину, а потім на його очах виникає

зовсім інше зображення...

І ще одна тема, що є новим етапом творчості скульптора, — цикл символічного характеру. В цих роботах немає зайвих деталей, вони чисті й виважені. Вирішені лаконічно, але не сухо, не аскетично. І там, де є деталізація, якийсь акцент, він влучний і небагатослівний. Серед таких робіт на виставці — "Благовіщення", "Ніка", "Прорив", "Вікно в Істину"... Коли ознайомишся з його

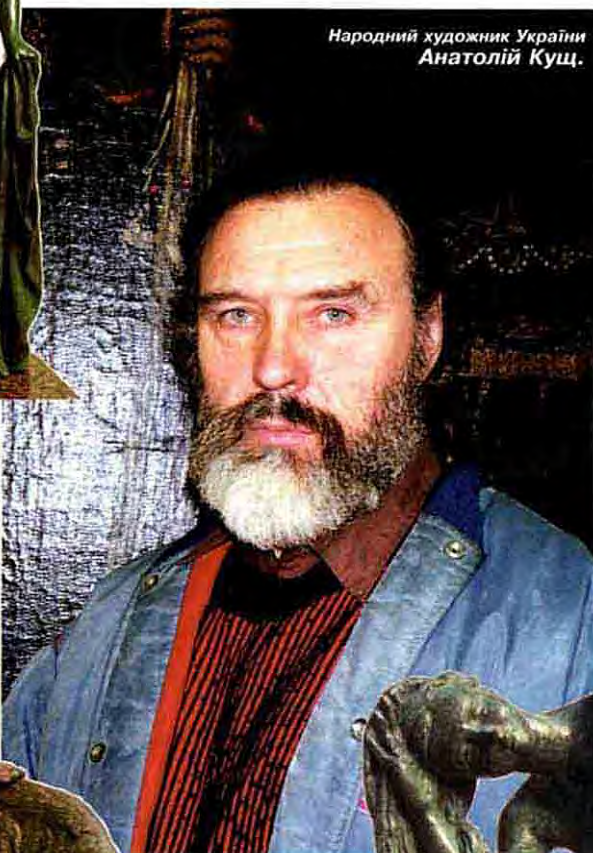
І те, що його твори, які заповнили майстерню, тепер виставляються і їх бачать глядачі, — велика вітха для митця.

Звичайно, Національний банк — не музей. Будь-хто з вулиці не зайде. Але якщо провести статистичне дослідження, то вийде, що Національний художній музей України з тією ж виставкою відвідає не більше людей, аніж Національний банк. Адже, окрім співробітників, тут бувають клієнти, делегації, учасники нарад і конференцій... Сподіваюся, їх змушує замислитися те, з якою повагою ставиться Правління

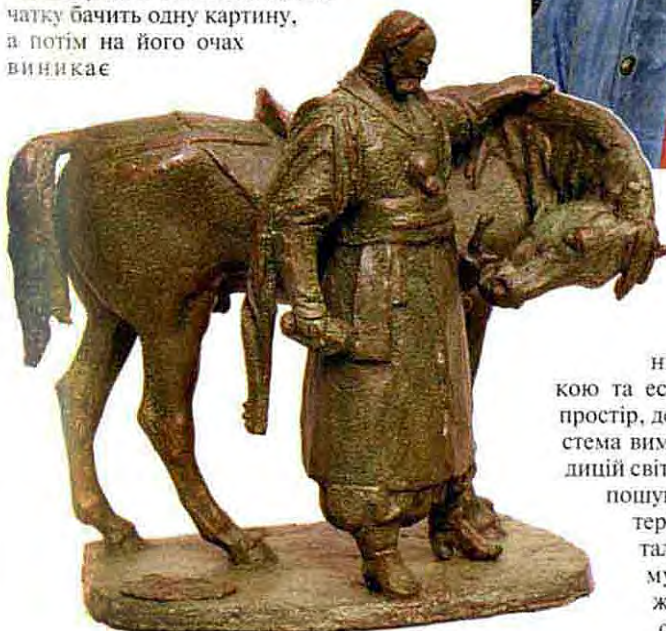
банку до національного мистецтва. Якщо НБУ стає не лише гарантом стабільності вітчизняної грошової одиниці, а ще й ініціатором художніх, а в ширшому розумінні — культурних і творчих явищ в Україні, це добрий знак. І в результаті можна очікувати на появу нових меценатів, які свідомо й неорієнтовано включаються у культурний процес держави...

Галатея. Бронза, 1990 р.

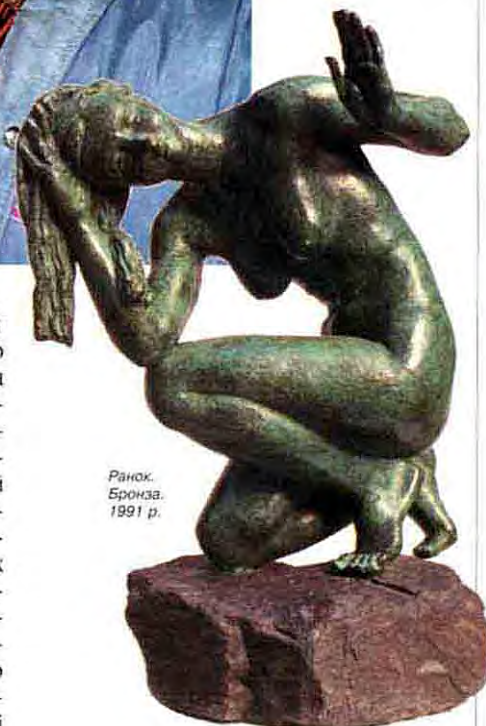

Народний художник України
Анатолій Куш.

"Тут нас триста як скло товариства лягло". Бронза, 1997 р.

творами, починаєш розуміти, що Анатолій Куш створює гармонійний, насичений високою поетикою та естетизмом художній простір, де його авторська система виміру дотична до традицій світових і національних пошуків гармонії як у матеріальному, так і ментальному та духовному світі. Скульптор живе і працює з колосальною духовною і фізичною напругою.

Ранок.
Бронза.
1991 р.

ІНФОРМАЦІЯ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ТОРГІВ НА УКРАЇНСЬКІЙ МІЖБАНКІВСЬКІЙ ВАЛЮТНІЙ БІРЖІ (з 16 серпня по 15 вересня 1997 року)

Дата	Курс	Обсяг продажу	Попит	Пропозиція	Кількість банків
німецькими марками					
За 100 DEM		Дані в тис. DEM			
15.08.1997р.	100.80	254.00	0	2944.00	10
18.08.1997р.	102.00	111.00	1717.00	18.00	15
19.08.1997р.	100.80	687.00	364.00	3390.00	14
20.08.1997р.	100.30	156.00	19.00	3536.00	11
21.08.1997р.	100.20	1078.00	34.00	2911.00	8
22.08.1997р.	101.30	671.00	1979.00	0	12
26.08.1997р.	102.50	85.00	1867.00	0	12
27.08.1997р.	104.70	248.00	1488.00	3.00	15
28.08.1997р.	102.40	604.00	6.00	5087.00	12
29.08.1997р.	103.60	488.00	1486.00	6.00	12
01.09.1997р.	102.90	444.00	157.00	4024.00	11
02.09.1997р.	102.60	664.00	607.00	4463.00	11
03.09.1997р.	101.90	582.00	350.00	4411.00	12
04.09.1997р.	103.70	21.00	1235.00	0	10
05.09.1997р.	102.8	584	13	3136	10
08.09.1997р.	103.5	414	961	174	10
09.09.1997р.	102.8	309	125	2803	9
10.09.1997р.	102.6	774	165	3214	16
11.09.1997р.	103.6	163	1228	0	9
12.09.1997р.	104.8	382	1608	0	14
15.09.1997р.	105.4	155	670	0	13
16.09.1997р.	105.9	858	1339	0	16
російськими рублями					
За 10000 RUR		Дані в млн. RUR			
15.08.1997р.	3.176	1196.00	1021.00	1201.00	10
18.08.1997р.	3.176	2121	5721	20	11
19.08.1997р.	3.168	794	604	800	14
20.08.1997р.	3.178	352	8380	34	12
21.08.1997р.	3.16	3705	3468	3713	12
22.08.1997р.	3.182	2309.00	3570.00	5.00	15
26.08.1997р.	3.178	2008.00	2000.00	2078.00	7
27.08.1997р.	3.18	1555.00	5455.00	0	12
28.08.1997р.	3.182	2780.00	4695.00	0	15
29.08.1997р.	3.182	572.00	862.00	0	11
01.09.1997р.	3.188	1114.00	3834.00	0	8
02.09.1997р.	3.18	2900.00	2700.00	2900.00	8
03.09.1997р.	3.182	1103.00	5218.00	170.00	12
04.09.1997р.	3.18	800.00	741.00	1000.00	11
05.09.1997р.	3.17	65.00	15.00	167.00	8
08.09.1997р.	3.174	864.00	864.00	86.00	10
09.09.1997р.	3.17	740.00	500.00	750.00	7
10.09.1997р.	3.172	1898.00	5348.00	55.00	14
11.09.1997р.	3.18	3124.00	5149.00	35.00	10
12.09.1997р.	3.176	186.00	186.00	1419.00	8
15.09.1997р.	3.186	200.00	1680.00	0	7
16.09.1997р.	3.188	1176.00	1176.00	970.00	10
італійськими лірами					
За 10000 ITL		Дані в млн. ITL			
20.08.1997р.	12.00	26.00	96.00	0	6
27.08.1997р.	11.90	9.40	9.40	31.10	6
03.09.1997р.	10.50	13.00	0.00	144.30	5
10.09.1997р.	10.40	45.50	39.00	45.70	6

Дата	Курс	Обсяг продажу	Попит	Пропозиція	Кількість банків
доларами США					
За 100 USD		Дані в млн. USD			
15.08.1997р.	185.50	16.20	30.00	16.20	12
18.08.1997р.	185.50	13.15	0	13.15	10
19.08.1997р.	185.50	55.16	40.5	61.06	16
20.08.1997р.	185.50	18.69	0	18.69	17
21.08.1997р.	185.50	3.27	0	3.27	8
22.08.1997р.	185.50	0.35	0.35	1.00	8
26.08.1997р.	185.50	0.21	0.21	0	9
27.08.1997р.	185.50	0.07	0.07	0	8
28.08.1997р.	185.70	8.74	11.96	0	14
29.08.1997р.	185.70	31.36	31.36	0	24
01.09.1997р.	185.70	11.69	11.69	0.33	14
02.09.1997р.	185.80	24.54	24.56	0	29
03.09.1997р.	185.80	24.54	24.64	0	30
04.09.1997р.	185.80	13.43	14.83	0	30
05.09.1997р.	185.80	1.57	1.57	0	11
08.09.1997р.	185.80	0.2	0.2	0	9
09.09.1997р.	185.80	4.24	0.48	5.04	12
10.09.1997р.	185.80	4.40	0.48	4.40	8
11.09.1997р.	185.80	0	0	0	6
12.09.1997р.	185.90	1.21	1.21	0	12
15.09.1997р.	185.90	40.50	40.50	0	31
16.09.1997р.	186.10	17.34	20.63	0	25
білоруськими рублями					
За 10000 BYR		Дані в млн. BYR			
18.08.1997р.	0.5	1093.00	573.00	3871.00	12
20.08.1997р.	0.524	1567.00	12657.00	0.00	12
27.08.1997р.	0.51	2202.00	788.00	15460.00	15
01.09.1997р.	0.514	2954.00	6469.00	390.00	12
03.09.1997р.	0.516	602.00	4292.00	602.00	11
08.09.1997р.	0.511	1439.00	410.00	7889.00	11
10.09.1997р.	0.501	2798.00	726.00	7530.00	14
15.09.1997р.	0.503	1832.00	6121.00	44.00	11
французькими франками					
За 100 FRF		Дані в тис. FRF			
19.08.1997р.	29.80	309.00	578.00	253.00	8
26.08.1997р.	31.00	328.00	1001.00	148.00	7
02.09.1997р.	30.60	420.00	420.00	965.00	7
09.09.1997р.	31.00	258.00	318.00	258.00	8
16.09.1997р.	31.40	193.00	1193.00	193.00	10
англійськими фунтами стерлінгів					
За 100 GBP		Дані в тис. GBP			
21.08.1997р.	296.00	109.00	189.00	9.00	7
28.08.1997р.	297.00	52.00	222.00	52.00	8
04.09.1997р.	296.00	53.00	53.00	240.00	7
11.09.1997р.	283.00	17.00	0	218.00	6

**TransUkraine
ODESSA '97**

Перша міжнародна виставка-симпозіум

Транс Україна '97

30 жовтня — 1 листопада

Виставковий комплекс морського вокзалу

Основні розділи виставки

Транспортні засоби:

автомобілі, морські та річкові судна, залізничний транспорт, авіація, міський і приміський транспорт, трубопроводи

Транспортні послуги:

перевезення вантажів і пасажирів, агентування, експедирування, страхування, митні послуги

Інфраструктура і транспортне устаткування:

дороги, стоянки, заправочні станції, станції технічного обслуговування, ремонтні підприємства, системи і засоби зв'язку, сигнальне устаткування, засоби і методи навігації, інтермодальні системи

Засновники: Міністерство транспорту України, Укрморрічфлот, Одеська облдержадміністрація, Одеський міськвиконком, порт Рені

Організатори: інноваційний центр "Морські технології", видавництво "Судоходство"

Адреса оргкомітету: Україна, 270014, Одеса, провулок Сабанський, 1/10,
тел.: (0482) 24-60-18, 22-75-00; пейджер (053) 1114; моб. тел.: 246-04-96; факс: (0482) 25-09-66
Представництво у Києві: тел./факс: (044) 554-18-79

**Відімкніть
свої
заповітні
двері**

Передплатний індекс журналу "Вісник НБУ" і додатка до нього
"Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності" у Каталозі періодичних видань України — 74132